

Memento ut diem sabbati sanctifices. Quenit primo. q̄re ad h̄ p̄ceptū additur h̄ v̄bū memento cū nō addat ad alia p̄ceptā. R̄ur̄ q̄ hoc est p̄pter tres rōnes. Prima est. qz de hoc precepto obſervationis sabbati p̄us mentio facta fuit. gen̄. ij. et exodi. xx. Ergo ad rem memorādā de illis q̄ pri^o dicta fuit addit memento. De ſanctificatōne ſabbati ſcribit gen̄. ij. **B**ndixit deus diei ſeptimo. Et̄a exodi. vi. fit mētio de ſabbato. vbi prohibet ne māna colligat in ſabbato. **S**ecūda rō. qz hoc mādatū nō obligat ad ſemp̄ ſi ſolū in certo die. **M**odo interruptio t̄pis ſolet inducē obliuionē. **T**ercia rō. qz hoc p̄ceptū quo ad determinatōnē dei nō fuit p̄ceptū morale. nec ē ſcriptū in h̄is corde ſicut alia p̄cepta moralia. **E**rgo citi^o poterat fieri obliuio circa ip̄m q̄ circa alia p̄cepta. **E**rgo ſibi addit hoc verbū. memento. **H**oc em̄ p̄ceptū refert ad ſp̄s ſancti h̄mitatē: et iſtud p̄ceptū fuit h̄m̄ini datū p̄pter ſex rōnes. **P**rimo p̄pter diuini cultus vacatōnem ut iſta die h̄mo ſimpliāter deuōtioni ſtuderet. et quicq̄d h̄mi alio tēpore neglexerat. hoc iſto die reſtauraret. **I**deo dicitur gen̄. i. **B**enedixit d̄ns diei ſeptimo: et ſanctificauit illum id eſt ad v̄ſum euz applicauit. **I**ō dicit magiſter ſententiā li. ij. di. i. **S**icut fact^o eſt h̄mo p̄pter deū ut ei ſeruiret: ita mūd^o factus eſt p̄pter h̄m̄inē ut ei ſeruiret. et poſitus eſt h̄

mō in medio ut ei ſeruiret. et ip̄e ſeruiret. **S**i ergo totus mūd^o h̄m̄ini ſeruit p̄ totā ſeptimanā: cur h̄mo nō deberet deo ſeruire p̄ v̄nicā diē. q̄ mundū fecit p̄pter h̄m̄inē. **S**ecūdo eſt datū p̄pter erroris gentiliū extirpatōnē. **V**oluerūt em̄ ph̄i gētales p̄bare mundū fuiſſe ab eterno. **A**d cuius erroris extirpatōnē mādauit diē ſeptimū in qua facta eſt cōſumatio v̄niuerſi ſemp̄ habere in memorā dicitur. exodi. xx. **M**emento. ut diē ſabbati ſanctifices. **C**ui^o opiniois fuit ariſtotiles ut ptz in. viij. ph̄iſicorū. et multi alij: q̄ poſuerūt mundū eſſe ab eterno: et nō creatū. **I**ō dicit magiſter ſentē. li. ij. di. i. **C**reatōz rerū in ſinuās ſcriptura deū eē creatōrē in eūqz t̄pis atqz oim̄ viſibiliū et inuiſibiliū creaturā moyses i p̄ordio ſuo oñdit dicitur. **I**n p̄ncipio creauit de^o celū et terrā. **H**is et̄m v̄bis moyses ſp̄s dei afflatus i p̄ncipio a creatore deo mundum factū refert. elidens errorē quorundā. plura ſine p̄ncipio fuiſſe p̄ncipia opinantium. **P**lato nāqz tria inīcia. i. p̄ncipia eſtimauit. deū ſc̄z et exēplar et materiā. **H**ec ille. **T**ercio p̄pter cupiditatis reph̄enſionē. **P**reuidit em̄ de^o tantā eē cupiditate ut niſi aliqua dies eēt q̄eti aīe et corpis deputata. h̄mo nō daret q̄etē ſibi nec ſuis familiarib^o et aialib^o. **I**tē exodi. xx. dictū ē. **M**emento ut diē ſabbati ſanctifices. **S**tati ſeq̄t. **N**ō faciēs in ea omne opū ſ. tu nec filij tui et ancilla tua et animalia tua. et ad uena q̄ eſt intrā portas tuas. **Q**uārto propter diuinam benedictionēz

Benedixit enim deus diem septimum et
sanctificauit illum. ut patet gen primo
Ista enim benedictio secundum Augustinum
non est aliud quam multiplicatio benedictionis
dei. Licet enim in sex diebus
res omnes et creature singule fuerint cre-
ate. distincte et ornate. non tamen ante
diem septimum ceperunt se ipsas multipli-
care ut capra proderet hirundi. et gal-
lina galli. planta plantam. Sed post
diem septimum tunc omnes creature debe-
runt operam productioni et multipli-
cationi sibi similitum. ut se multiplica-
rent et unumquodque proderet sibi simi-
le. excepto homine qui tamquam decoratur
diuina scientia eius speciale mandatum
debebat expectare. quoniam sibi placeret
ut generationi operam daret. Conueniens
ergo fuit ut talis dies in qua fuit da-
ta creaturis predicta benedictio ad dei
cultum dedicaretur. Quinto propter dei
quiescentiam. quia tali die requieuit deus
ab omni opere quod parauerat ut patet
gen primo. Ideo exodi secundo dicitur. **S**ex
enim diebus fecit dominus celum et terram
et maria et omnia que in eis sunt et requieuit
in die septimo. Idcirco benedixit domi-
nus diei sabbati. et sanctificauit eum.
Quae uerba exponit magister senten-
tiarum libro. ij. di. xv. dicens. Requie-
uisse dicitur deus die septimo non quia
operam desinisset. sed ab uniuerso ope-
re requieuit qui nouam creaturam fa-
cere cessauit. Nec ille. Non tamen ces-
sauit a creature producte conserua-
tione. Quia si per unum instans sub-
traheret suam conseruationem: crea-
tura mox annihilaretur. Ideo dicitur
in euangelio Iohannis Pater meus

usque in omni opere. et ego operor. Sexto
propter christi in sepulchro figurationem. Nam
christus sabbato quieuit in sepulchro.
Nam sex diebus christus profecit opus res-
urrectionis: dominica die uixit super azimam
et sabbato quieuit in sepulchro. Que-
ritur utrum dies sabbati a iudeis cele-
brata sit ab ecclesia in diem dominicam to-
taliter transmutata. Videtur quod non. quia pa-
pa nec ecclesia potest dispensare contra le-
gem nature. Sed sabbatum est secundum
ex lege nature. Ergo etiam. Item exodi
xxxi. dicitur. Custodite sabbatum meum.
pactum enim meum erit septimum. ergo est in-
mutabile. In oppositum est ecclesia que
hoc de facto statuit. Runt sanctus thomas
secunda secunde. q. c. xxij. arti. iij. Et augustinus
de antiqua in li. de ecclesiastica po-
testate. q. l. arti. ij. dicens. quod in obser-
uatione sabbati aliquid fuit morale
et reale et per consequens mansuuum et ppe-
tuuum non recipiens dispensationem puta quod
dies aliqua laudibus et seruiuo dei
sanctificaretur. et deputaretur ad lau-
dem eius. Aliquid uero fuit cerimo-
niale et signifiatiuum solum. et per conse-
quens mutabile recipiens dispositio-
nem puta quod detinatio talis diei vel
talis operis. Primum ergo in celebrato-
ne sabbati sepe manet. quia sic illi una
die uacabant cultui domino et deputa-
bant illam diem ad laudem dei et seruiciu eius
sic nos facimus? Sed secundum non
manet scilicet determinatio talis di-
ei scilicet sabbati. De quo primo lo-
quuntur rationes assumpte. Vbi no-
tandum quod sabbati dies fuit mutata
ab ecclesia in diem dominicam. ratio-
nabiliter. Primo propter figurationem

Nā quies et sanctificatio q̄ fit die dō
mimica figurat req̄e animarū et cor
porū quā expectam⁹ in viij. etate.
Et sicut in octaua die puta die dīca
q̄escim⁹ ab omni ope et vacamus
laudibus dei: sic in octaua etate q̄e
scimus corpe et mēte ab omni labo
re. **Iux̄** illud psalē. **S**edebit popul⁹
meus in pulchritudie p̄cis: et i ta
bernaculis fiducie et in req̄e opulēta
Merito ergo deuote debem⁹ celebra
re diē dīcaz. qz tūc figuram⁹ tālem
requiē. pmo recolē eā debem⁹. **S**eū
to ideo est mutata ne iudaizare videa
mur. **I**ō scribit beat⁹ greg⁹. quib⁹
romanis. et ponit de cō. di. iij. c. **P**er
uenit ad me quosdā pueri spūs ho
mines p̄ua inter vos aliq̄ et sancte fi
dei aduersa se iasse ita vt in die sab
bati aliq̄d opari p̄hibeant. **Q**uos
q̄d aliud nisi an̄xpi predicatorēs di
xerim⁹. q̄ veniens diē sabbatū atqz
dīcū ab oī faciet ope custodiri. **H**ec
ibi. **N**e ergo videam⁹ iudaizae. nō de
bem⁹ diē sabbati celebrare. **T**ercio.
qz in tali die scz dīca ē totus mūd⁹
creatus. ergo merito mutauit sabba
tū i diē dīcā vt recolēt tale magnū
beneficiū. **S**im q̄d dicit magister sen
tētiar⁹ li. ij. di. i. dices **C**redam⁹ ergo
creaturarū terrestriū visibiliū et inui
sibiliū causā nō eē nisi bonitatē crea
toris: q̄ est de⁹ vnus et verus. **C**ui⁹
est tāta bonitas vt fūme bon⁹ beas
titudinis sue. q̄ eternalit⁹ beatus est
alios velit eē p̄ticipes. **C**ogitet ergo
illi. q̄ in ḡti sunt q̄ nō celebrāt deuote
diē dīcā. cū in illa die deus crea
uit celū et terrā p̄pter eos. **Q**uarto.

qz decē precepta fuerūt eadē die dīca
data. **E**rgo q̄ vult deuote celebra
re. debet recolē p̄cepta diuina. **P**z
p̄ch dolor in nulla die ita trāsgrediū
tur p̄cepta diuina sicut in die dīca.
Quinto qz in die dīca p̄mo cecidit
de celo māna filiis israhel sicut orige
nes dicit exodi. **E**x diuinis inq̄t scri
pturis hoc cōstat qz in die dīca de
pluit māna: et in sabbato nō pluit.
Priō em̄ cadebat pruina quasi strā
mē māne et postea māna. **S**ecundo
ros q̄h ei⁹ opimētū. **I**ntelligāt inq̄t
iūdei iā tunc prelatā esse dīcam no
strā iudaico sabbato. **I**bidē dicit idē
Quid ill⁹ videt de eo qz dicit. sex die
bus colligētis. die aut̄ septimo colli
getis duplū. **A**pparet inq̄t sextā di
em nominari illā q̄ est an̄ sabbatuz
q̄ apud nos pasceue dicit **S**abbatū
aut̄ septima dies est. **Q**uero quā
die cepit celitus dari manna. **A**ppa
ret qz die dīca. **H**ec origenes. **S**e
xto p̄pter cristi incarnatōz. **V**n̄ dicit
magister historie i scolastica histo.
sup euāgelia. c. v. **N**at⁹ est inq̄t cri
stus in nocte dīca die. **N**ā eadē die
q̄ dixit dñs. fiat lux. et facta est lux.
visitauit nos lux oriēs ex alto. **H**ec
ille **D**ebem⁹ g^o tali die bñficiū incar
natōis recolere. **I**ō sp̄ in illis diebus
canitur **C**redo in quo cantatur. **E**t in
carnatus est de spū sancto: et homo
factus est. **E**t sic debemus nos humi
liter genuflectere ne contingat no
bis sicut quidam layco qui se noluit
cum alijs inclināre. **Q**uem dyabo
lus terribiliter percussit dicens. **P**i
propter me sicut propter te cristus

C

esset incarnatus in perpetuum me incli-
nare. Cogitet ergo quod ingrati sunt de
beneficio incarnationis quod non celebrant
deuote dominicam diem. Septimo propter christi re-
surrectionem. Ideo dicit canon. lxxv. di.
c. q. dies dominica tantis diuinarum dis-
pensationum misterijs est consecrata ut quod
quid a domino infigne est constitutum in hu-
ius diei dignitate sit gestum. In hac
inquit mundi superstit exordium. In hac
pro resurrectione mortis interitum: et vita
accepit principium. Ideo precepit sancta
ecclesia quod dies pasche semper debet ce-
lebrari in die dominica ut patet de con-
di. iij. c. Nosse vos volumus quod pascha
domini die dominica annuis temporibus sit cele-
brandum. Istis enim temporibus hermes
doctor fidei et scripture effulgit inter
nos. Sequitur infra. Eiusdem hermeti an-
gelus domini apparuit in habitu pasto-
ris et precepit ei ut pascha die dominica
ab omnibus celebraretur. Unde et nos a-
postolica auctoritate instituumus om-
nes eadem seruare. Idem dicit i. c. cele-
britate et in alijs multis capitulis. ibi-
dem. Debemus ergo deuote recolere in
die dominica qualiter dominus noster in illa
die resurrexit cum quatuor vobis cor-
poris scilicet claritate corporis agilitate
subtilitate et immortalitate. quas
in nostra resurrectione nos etiam habebi-
mus. Octauo est hec dies scilicet sabba-
ti mutata in die dominica propter spiritus
sancti missionem. quia tali die venit spi-
ritus sanctus super discipulos in linguis
igneis et loquebantur varijs linguis
ut patet in actibus apostolorum. Igitur
in tali die debemus meditari qualiter
spiritus sanctus venit super discipulos christi

D A

congregatos in linguis igneis et lo-
quebantur varia predicamenta. Nono propter
generalem resurrectionem que fit etiam
am die dominica. Et eadem die etiam iudica-
rabimur. Que omnia bene debemus reco-
lere. Decimo quia fuit prima dies
omnium dierum. Sic etiam erit vltima dies
omnium dierum. Ergo cum deuotione debemus
celebrare diem dominicam. Undecimo propter er-
roris extirpationem. Nam secundum gen-
tiles dies dominica est primus quia in exor-
dio diei illius sol qui principalis plan-
eta est incipit dominari. Inde voca-
bant eam diem solis atque venerabant
solem tanquam deum secundum bonam venturam.
Ex hoc quidam mos inoleuit quod in ortu
solis tales ydolatre se vertebant ad
solem et venerabant eam pro capitis
inclinationem. sicut leo papa dicit in
sermone quodam. Merito ergo dies
dominica instituta est ut iste phan-
us error extirparet ac debita reuerentia
in illa die deo exhibeat. Ideo dicit.
Memeto quasi dicitur quia vnus est deus
scilicet adorandus. Legitur in speculo his-
toriali li. xxvij. c. xlviij. quod in gabace
si perochia dum pat familias die
dominica segetum mixturam pro penuria
famis moleret in usus familie subito
iusta dei indignatione arsit farina
cum pudoris ingredine ad exemplum
posterioribus ne quis presumat simile. Ex
hijs sequitur primo quod dies dominica est
dies magne solempnitatis et reueren-
tie. multe dignitatis et excellentie mag-
ne tranquillitatis et indulgentie. Iocun-
ditatis et leticie. Dixi primo quod est di-
es magne solempnitatis et reueren-
tie. Ideo dicit extra de fer. c. omnes

dies dominicos a vespera in vesp̄m
 cū omni veneratione decreuim⁹ ob-
 seruari. et ab omni illiāto ope absti-
 nere. vt mercato in eis minime fiāt.
 nec placitū. nec aliq̄s ad mortez vel
 ad penam iudicē. nec sacramenta
 nisi p̄ pace vel alia necessitate p̄sten-
 tur puta p̄ fide vel p̄ obediētia et sic
 de alijs. **I**deo dicit de cō. di. ij. c. **Ie-
 iūmia** In die dñica inq̄t canō nihil
 aliud agendū est nisi vacandū diui-
 nis. **N**ulla vero opatio in illa sancta
 die agatur nisi tm̄ p̄missis et cātiq̄
 sp̄nalibus et psalmis dies illa aga-
 tur. **S**ecundo est multe dignitatis
 et excellentie. **I**ō dicit. lxxv. di. c. q̄
 dies dñica tantis diuinaz disp̄sa-
 tionū misterijs est cōsecratavt quic-
 quid a dño in signe cōstitutū est. in
 hui⁹ diei dignitatem sit gestuz. **I**n
 hac inq̄t m̄d⁹ sup̄ sit exordiu. **I**n hac
 p̄ resurrectionē mors interitū. et vi-
 ta accepit principiū. **I**ōq̄ nulla alia
 die ep̄i cōsecrari debent nisi in illa vt
 ptz in ca. iam allegato. **E**t ex de fe-
 rij. c. ij. habet idem. **Q**z diebus dñi-
 cis nō debent flecti genua causa ora-
 tionis nisi q̄s ex deuotione facere ve-
 lit excepta cōsecratōne ep̄oz vbi cō-
 secrans et cōsecratus genua flectere
 dñt. **I**deo p̄cipit omnib⁹ xp̄iam⁹
 q̄ tali die debent audire missam. **V**t
 ptz de cō. di. i. c. **M**issas dñica die se-
 cularibus totas audire speciali ordi-
 ne p̄cipimus. **I**tavt ante benedictō-
 nem sacerdotis egredi populus non
 presumat. **Q**d si fecerit ab ep̄isco-
 po publice cōfundat. **V**bi dicit glo.
 q̄ cōtra p̄ceptū faciūt q̄ diebus domi-

nicis nō audiūt integrā missaz. nisi
 aliqua specialis necessitas cogat.
Sed dices. **H**oc p̄ceptū cogit
 nisi seculares. **E**rgo clerici et religio-
 si possūt nō audire missam integrā.
Respondeat negando cōsequentiam.
Quicq̄d em̄ p̄fectōnis sp̄ualis secu-
 laribus p̄cipit hoc in susceptōne sa-
 cri ordinis vel in ingressu religionis
 clericus vel religiosus quasi in man-
 dato recipit. **N**ā dieb⁹ dñicis sacer-
 dotes specialiter debent celebrare. vt
 ptz de con. di. ij. c. **C**otidie eucaristi-
 am accipere nec laudo nec vitupero:
 omnibus tm̄ dñicis diebus cōmuni-
 candū esse exhortor. **T**ercio est dies
 magne tranquillitatis et indulgētie.
Idem em̄ p̄ceptū qd̄ olim dabat
 de die sabbati et de eius celebratōne
 ecclesia nūc p̄cipit de die dñica. **V**n-
 de dixit dñs **E**xod. ij. **M**emento vt
 diē sabbati sanctifices. **S**ex em̄ die-
 bus opaberis. et facies omnia opa-
 tua. septima autē die sabbatū domi-
 ni tui ē. **N**ō facies in ea om̄e op⁹ nec
 tu nec filius tuus q̄c. **I**sta oia nunc
 sunt celebranda et obseruāda in die
 dñica: quē nobis celebrē fecit crist⁹
 q̄ in illa resurrexit. **E**t licet ab omni
 ope sit abstinentū: potiss. me tm̄ ab-
 stinentū est a carnalib⁹ opationi-
 bus. **N**ā ut deduci potest ex statutis
 patrū. diebus dñicis nō debent fieri
 balneatōnes cōmessatōnes tripudia
 et choristationes q̄c. **V**n̄ in canone de
 cō. di. ij. c. p̄uenit. **R**ecitat papa q̄
 ciues romani p̄posuerūt corā eo p̄-
 dicationem quorūdam qui in suis
 predicatōibus dixerunt q̄ in diebus

dm̄as nullus sebeat balneare. Rñt
papa dicens. Si p luxuria et volus
ptate in illa die dñca lauari appetit
h̄ fieri. nec reliquo die d̄cedim? Si
aut̄ p necessitate corpis: h̄ nec die to
minico phibemus. Ex q̄ auctoritate
ptz grauit̄ peccare om̄s illos. q̄ nō
ppter necessitatē corpis s̄ potius cau
sa voluptatis ad balneū currūt: q̄cū
qz em̄ die etiā feriali. et specialiter o
mnes religiosi multū peccāt. Nā au
g? in regula. Lauacrū corpis cū ne
cessitas cogit. minie denegēt. Sime
ergo necessitate nō est balneādū s̄ p
necessitate. Dicit eusebi? li. v. histo
rie ecclesi. c. i. qz serui xp̄i q̄ habita
bāt vienne et lugduno vrbibz. scrip
serūt fratribz amorātibz in asia p
secutionē quā in gallia patiebant̄.
Cōq̄sti em̄ fuerūt qz eis phibebat̄
domoz inhabitatio. deinde v̄sus bal
nearū. Et ista est ḡmatica eusebij. Di
cīt ibidē eusebius li. iij. c. xiiij. de bea
to Ioh̄e euāgelista. q̄ cū apud eph̄e
sum balnea lauādi grā fuisset igres
sus et vidisset ibi cherinthū hereticū
exilij continuo et discessit nō lotus. di
cēs fugiam? hinc ne et balnea ip̄a
corruāt in qb? cherinth? lauaf veri
tatis inimicus. Ex q̄bus ptz qz factis
licitū fuit intrare balnea. Quarto ē
dies iocūditatis et leticie. Iō nemo
dz ieiunāē die dñca. vt ptz de cō. di.
iij. c. Ieiuniū dñce diei et quīte fer
rie nemo celebrare dz. vt inf̄ ieiuniū
xp̄ianoz et gētiliū. et veracit̄ credētū
et infidelīū atqz hereticoz vera et nō
falsa discretio habeat. Itē ibidē. c. ne
quis ieiunet die dñca. Ratio huius

est. qz dies dñca dies leticie est. S;̄
ieiunabilis dies est dies tristicie. Si
ergo q̄s vellet ieiunāē i die dñca vel
let qz dies leticie fieret dies tristicie

DRimi peccantes ctra illud
preceptū sunt q̄ manuali
ter aliquid opant̄ in die
bus dñcis et alijs festiuis

diebz. Contra quos dicit̄ Exod. xx.
Memēto vt diē sabbati sanctifices.
id est diuino cultui totalit̄ applices
de diuinis beneficijs meditādo: et deo
gratias agēdo. Sex em̄ diebus opa
bens illa que sunt necessaria p vita
humana sustentāda. Septima aut̄
die sabbatū domini tui est. Nō faci
es in ea omne opus. Illa etiā que
necessaria p victu etiā. nō fuit licitū
coq̄re vel parare vt ptz Exod. xvi. et
xx. Nec tu nec filius tuus et ancilla
tua et iumentū tuū et aduena id ē gen
tilis ouersus ad ritū iudeoz. Ratio
huius sequit̄. qz in sex diebus fecit
deus celū et teriā mare et oia que in
eis sūt: in septio aut̄ q̄euit ab omni
ope. Iō benedixit dñs diei sabbati
et sanctificauit illū. Hec ibi. Itē exo
di. xxxi. Dixit dñs. Sabbatū meuz
custodiatis. qz signū est inter me et
vos i gnationibz vris vt sciatis qz
ego dñs. q̄ sanctifico vos. Custodite
sabbati meum. qz sandū est. Et seq̄
tur ibidē. Qui polluerit illud. morte
morat̄: et q̄ fecerit in eō op? pibit
aia illi? de medio ppli sui. Hec ibi.
Ex his ptz q̄ stricte fuit iudeis p̄ces
pta obseruatio sabbati. loco cuius
nos christiani habemus diē dñca
Sed nos christiani sumus peiores

iudeis qui valde stricte seruant sabbatū suū. Nā iudeus nō caperet mille florenos q̄ faceret vnā puam futurā in tunica sua. sed xpianus caperet vnū denariū et fuere integritū tunicaz in die dñica. Etā iudei puniūt terribiliter trāsgressores sabbati vt ptz nūi. xv. de illo q̄ collegit ligna i die sabbati q̄ fuit ppter h̄ lapidat⁹ vt ptz ibidē. Sed raro vel nunq̄ tales trāsgressores apud xpianos puniunt. Sed si non puniūt ab h̄ie a deo puniēt hic i futuro. Primo hic puniunt in t̄p̄alibus. qz tales ex hoc nō ditant. qz quicq̄d lucrantur in t̄p̄alibus p̄dūt in sp̄ualibus q̄ sūt bona anime. Insup ex diuina p̄missione captiuant. a raptoribus spoliatur. vel equi eoz ledūt et moriunt. aut vacce et domus eoz igne oburuntur. vel alia infortunia t̄libz accidūt et sic depauperantur. Secundo tales puniūtur in corpe. qz aliqui infirmantur p̄ mensem vel duos. vel q̄nqz cadūt q̄ frangūt crura l̄ brachia. tunc oportet eos festiuare cū potius deberent laborare. qz ante laborauerunt cū festiuare debuerūt. Quia s̄m salomonē. Per q̄ quis peccat. p̄ hec torquetur. Tercio puniūtur in aia qd̄ ē maximū. qz quotiēs festū soluūt. totiens mortaliter peccāt et aiaz p̄p̄riā occidūt vt ptz exodi. xxxi. Qui polluerit sabbatū: morte moriā. Nāz tales violatores peccāt in p̄m: cui⁹ potētia mundū creauit. In filiū. cui⁹ sapiētia mundū redemit. In sp̄itū sanctū. q̄ in tali die missus est in mundū. Ex his ptz q̄ in diebus dñicis q̄

alijs festis debet se homo abstinere ab omni ope seruali. s̄m illud leuiti. c. xxiiij. Omne opus seruale nō facietis in eo. Et est opus seruale. op⁹ mechanicū. q̄ ars diuidit in septē sciētiās. vt dicit hug. li. ij. didascalonica. xxi. Quaz p̄ma est agricultura. Et cōtinet in se omnē modū colendi terrā. Cui⁹ artis primus fuit inuentor. Cayn. vt patz genes. iiiij. Tales omnes tenēt sabbatizare. S̄z q̄nis nō arāt in festo: p̄parāt t̄n curru vel limiūt rotas vel reformāt aratru et i hoc putāt se non dissoluere festa. qd̄ falsum est. Secūda dicit lanificium et cōtinet oīa genera texendi aut fūedi vestes. vt sūt futores. sartores. Tales etiā debent sabbatizare. s̄ futores si nō sūt calceos. p̄parāt t̄n corum aut demigrāt illud vel limiūt vel p̄mittūt q̄ famuli eoz repetant sotulares vt lucrent. Sartores etiā am quāto noctes et vigilie sunt sanctiores. tanto magis laborant. Imo eoz famuli vt lucrent repetiāt vesti mēta antiqua. Tales omnes peccāt mortaliter. Tercia est armatura et cōtinet omnez modū fabriatorum. in ligno. in metallo. Tales etiā tenent celebrare. Sed qd̄ facit carpentari⁹ si nō laborat secando. acuit t̄n instrumēta sua. faber limit folles suas aut cōflatoriū suūz preparat in diebus dñicis. Quarta est nauigatio et cōtinet omnē modum mercatorum. emēdo. vendēdo. vel mutando. Si mercatores nō emūt aut vendūt. sedent t̄n cōputando et inspiciēdo libros suos cōputatorum p̄ totū diē celebrem vt

cum socijs suis cōputēt. Inter illos
 macellatores et pistores q̄ p̄sunt i
 sacris noctibz: et si nō. p̄parāt tñ fur
 nū. aut secāt ligna. aut p̄parant pa
 stū fermentāto aut enbrāt: et putāt
 se in hoc nō frāgere festa. **Quinta** ēve
 natio. cōtinz i se omnēmodū piscatō
 nis. aucupij. et venaturā. **Volētes** er
 go in diebzdñcis ire piscatū aut au
 cupatū aut venatū. frangunt festa.
Sexta diāf mediana. et cōtinet om
 nē modū faciēdi electuaria. **Igit̄** ūli
 peccāt q̄ diebzdñcis cōponūt species
Septia diāf theatra. q̄ cōtinet om
 nē modū ludēdi. pugillādī. saltādī et
 currēdi. **Oia** ista p̄hibita sunt dñcis
 dieb?. **Similiter** etiā peccāt textō
 res q̄uis nō laborāt i diebzdñcis tñ
 p̄parāt fila et stamia vt sint p̄mpti
 ores in die sequēti. aut volūt fila in
 girgilla i glomo et sic de alijs. **Et** eti
 am tales frāgūt festa: et peccāt. **Ex**
 p̄mpt̄ tñ septē casus s̄i q̄bz licitū est
 aliqd̄ opari manualit̄. **Primo** i cor
 pis necessitate. **Jo** math. xij. excusa
 uit dñs discipulos euellētes spicas i
 die sabbati. **Vñ** legis ibidez. **In** illo
 tpe abijt hiesus p̄ sata. **Discipuli** at̄
 eius esuriētes cōperūt euellē spicas et
 māducare. **Pharisei** aut̄ vidētes hoc
 dicebāt. **Ecce** discipuli tui faciūt qd̄ nō
 licet eis in sabbto facē. **Ait** illis. **Nō**
 legistis. qd̄ fecerat dauid qñ esuriit
 et q̄ cū eo erāt quō intrauit in domuz
 dei et panes p̄positionis comedit q̄s
 nō licebat ei edere neqz his q̄ cū eo e
 rant nisi sacerdotibz vt ptz. i. **Ry. xxi.**
Ista fuit necessitas corporis. **Ergo** hoc
 fieri licite potuit. qz nō est culpabile

qd̄ necessitas infert. vt ptz. xxx. q. i.
 .c. ad limina. **Itē** necessitas non hz
 legē. i. q. i. remissionē. **Itē** necessitas
 facit licitū. q̄ ex de reg. iuris. c. q̄ nō
 est tē. **In** necessitas nō subiacet legi.
 extra de obser. ieiū. c. cōsiliū. **Itē** dis
 cit arg. in li. de ope monachorū q̄
 discipuli nō arguuntur hic de furto. qz
 s̄m legē iudoz fur nō erat q̄ de agnis
 nihil seā portabat et in agro fructū
 comedit. **Sic** etiā ē de vuis et vinea
 vt ptz. deut. xxij. vbi dicit. **Si** igres
 sus fuens vineā p̄ximi tui. comede
 de vuis quantū placuerit. et nullum
 efferes tecū. **Et** ibidez ponit etiā de spi
 cis. **De** cuncto hoc potest fieri in p̄xi
 mi infirmitate vt ptz. mathei. xij. dō
 minus curauit hominē habentē ma
 num aridā in die sabbati. **Vñ** di
 citur ibidem. **Venit** dñs in sinago
 gā eorum. **Et** ecce homo manum ha
 bens aridā. et interrogabant eū di
 centes. **Si** licet sabbato curare. vt ac
 cusarent eum. **Ipse** autem dixit illis.
Quis erit ex vobis homo qui habet
 ouem vnā et si ceciderit sabbatis
 in foueā. nōne tenebit et leuabit eā.
 quātō magis melior est homo oue.
Itaqz licet sabbatis benefacere. **Dec**
 iui. **Johis. vij.** **Mibi** indignamē
 qz totū hominē saluū feci in sabbato.
In ē q̄ medici licite p̄nt homiez sanare
 in sabbato sine p̄cō. et opa miseris
 cordie exercē dūmōteneant regulā q̄
 ponit extra de penitētia et remissione
 capitulo. cum infirmitas. **Sed** cur
 christus fecit illa in die sabbati. **Re**
 spōdet̄ p̄pter tria. **Primo** vt se dñm
 oñderet sabbati. vt ptz. mathei. xij.

domin⁹ est filius hominis. etiā sab-
bati. Secūdo vt verū intellectū illi⁹
p̄cepti daret. qz non est cessandū
ab opib⁹ misericordie. qz licet sab-
bati benefacere. mathei. xij. et luce
vi. Quia is omittit in legē q̄ verba
cōplectēs tra legis. mitē voluntatē.
vt ptz ex de re. iuris. li. vi. Sicut di-
citur de quodā fratre minore q̄ aliū
religiosum p̄ aquā baiulauit. Qui
dū in medio fuisset. q̄siuit si aliquez
haberet denariū. Qui dū diceret q̄
sic. ille dixit. non licet mihi pecuniā
portare. Et sic eū ad aquam picit.
Sed hec non fuit intentio sue regu-
le. De q̄bus ait ap̄lus. Cauteriatā
habentes cōscientiā. Tercio vt plu-
res homines audientes eū et viden-
tes edificaret. Luce. xij. Cū curasset
mulierē q̄ habuit spiritū infirmita-
tis annis decē et octo et erat inclina-
ta. nec poterat sursum respicere. Quam
cum curasset Ihesus. dicebāt turbe.
Sex sūt dies in q̄bus oportet opa-
ri. In his ergo venite et curamini.
Tercio in ecclesie vtilitatē. Vñ ma-
thei. xij. Christus posuit exempluz de
sacerdotibus q̄ faciebant omnia que
necessaria erāt in tēplo in die sab̄ti
et tñ sine crimine fuerūt apud eos.
Sic excusant illi q̄ arāt vel laborant
paupibus. aut q̄ dirigant in parui⁹
solēpnitatib⁹ aut ecclesie aut cōmu-
nitati p̄ repatione pōtium aut mu-
rorū et sic de alijs. Quia s̄m w̄yssel
mū qui dicit. Nō credo q̄ dñas die-
bus vel p̄cipue in maiorib⁹ solēpni-
tatib⁹ scz beate virginis et ap̄lorū
liceat id fieri. de ceteris aut festiuita-

tibus et diebo feriatis pasche. pente-
costes. quo ad hoc credo q̄ liceat se-
qui cōsuetudinem regionis. quā scit
episcopus loci et non reprobat. Si
autē dubitat vtrū si ep̄us sciat talia
et sustineat recurrere debet sacerdot⁹
loci ad ep̄m vt sup hoc ratificet ab
eo. Ad hoc autē q̄ talia licite sustine-
antur oportet q̄ nō reuocent laborā-
tes ab audiendo diuina q̄ tenent au-
dire. Et q̄ p̄ncipalit talia fiāt p̄pter
deū. nō p̄pter affectū carnalem. aut
spem remuneratōis frene. Et q̄ ne-
cessitas paup̄tatis hoc videat exigē
cui sit. Idez est de ministris ecclesie
paupibus presertim q̄ reddidit nō ha-
bent in lignis et lapidib⁹. Ita tñ q̄
labor nō pueniat vsqz ad multā fati-
gationē et tediū ex diuturnitate labo-
randi. Quia cū huiusmōi festa repre-
sentāt q̄eterni eterne patrie et delecta-
tōnē. nō credo q̄ debent in eis labora-
re p̄ totā diez vel vsqz ad inimā fati-
gationē. vel vt p̄pter hūc laborē di-
mittāt audire missam. qz nō dimittē-
tere illud ad qd tenētur p̄pter id ad
qd nō tenētur est peccatū. Hec Jo-
bānes in sūma cōfessionū. Sed cōsi-
lendū esset sacerdotib⁹ ne hoc facerēt
qz mathei. xvij. dī. Ve homini illi
p̄ quē scandala fiūt. Quia si h̄ sacer-
dotes pmittūt facere. laici facili⁹ in-
ducūtur ad facien dū similia. dicētes
Si hoc sacerdotes pmittunt facere.
cur nos nō possum⁹? Quarto p̄t fie-
ri i superioris potestate. Vnde Johis
vij. Dñs mandauit circūsiōnē fieri
in sab̄bato. nec per hoc soluebat lex
moysi cum ipse esset domin⁹ sab̄ti.

Ide est si papa vel ecclesia hoc permit-
 teret. **I**o non peccant qui capiunt allecia
 in diebus dominis ut patet ex de feriis. c.
 licet. ubi legitur Licet tamen veteris quam no-
 ui testamenti pagina septimum diem ad
 humanam quietem specialiter deputave-
 rit et tamen eum quam alios dies maiestati
 altissimi deputatos nec non natalicia
 sanctorum martirum ecclesia decreverit
 observanda et in his ab omni opere servi-
 li cessandum. **E**t infra. Indulgemus ut
 liceat proximis vestris diebus dominis
 et alijs festis propter in maioribus anni
 solemnitatibus si allecia terre se incli-
 nauerint. eorum captioni. in grante ne-
 cessitate intendere. ita quod post factam ca-
 pturam ecclesiarum circumpositis et christi pau-
 peribus congrua faciant portione. **H**ec
 ibi. **S**ed dubitatur quomodo ecclesia potest di-
 spensare in precepto divino. **R**espondetur dupli-
 citer. **P**rimo quod ista non est legis dispen-
 satio: sed potius interpretatio. quia eccle-
 sia habet divinam legem interpretari qualiter de-
 beat intelligi. **S**ecundo. quia ecclesia in
 suis statutis vult institui spiritus san-
 cti. ut patet. xxv. q. i. c. violatores. **C**um
 ergo precepta sunt data a deo: sic eccle-
 siastica auctoritate et institui spiritus
 sancti potest in quibusdam reuocare propter ne-
 cessitatem hominum. **N**on tamen sunt excusati alii
 piscatores qui piscant festiuis die-
 bus. sicut multi vagi faciunt. **Q**uinto
 potest fieri in defensione civitatis. **I**o scribitur
 .xxij. q. viij. c. **S**i nulla urget. ubi
 dicitur. **S**i urget necessitas. pro defen-
 sione patrie vel legum paternarum: nul-
 lo tempore est bellorum preparationi procedendum.
Sic legitur in machab. ij. quod illi sancti
 machabei quorum aliquid promiserunt se in-

fia ante quam vellet bellare sabbatis post
 modum alij probata deliberatione di-
 xerunt. **O**is homo qui venit ad nos ad
 bellandum in die sabbati. pugnemus
 aduersus eum non moriamur sicut fra-
 tres nostri. **S**ed tamen non sunt excusati
 qui vadunt cum balistis ad sagittandum
 columbas: aut pro lucro. **P**ropter
 rei necessitatem: ut si domus incendere
 posset extinguere et sic de alijs. **D**icitur
 Johannes in summa confessionum. **C**redo igitur
 si iacentibus in agris bladis et segetibus
 aut femis in pratis. et immineat
 tempestas aut pluuia que corrumpat
 aut deteriore multum. tunc homini-
 rerum non sunt prohibendi ea remouere
 et in dampnitate sue precauere. non ta-
 men sunt excusati barbitosores aut
 suffratores equorum nisi hoc fecerint
 propter necessitatem quibus huius-
 modi opera impendunt. **S**i autem faciunt
 propter questum improbum lu-
 crandi: non possunt excusari. **I**tem pec-
 cant molendinarii terentes frumenta
 in molendina ad ventum et ad a-
 quam sine magna necessitate. **D**e mo-
 lendinis autem que trahuntur pro iumentis
 credo quod debent quiescere diebus fe-
 riatis. cum secundum legem non solum homi-
 nes sed etiam iumenta debent quiescere
 in sabbato ut patet **Exod. xx.** **I**n
 alijs autem molendinis ad ventum
 et ad aquam in necessitate. seruanda
 est consuetudo regionis non prohibita
 a prelatis cum absque magno opere
 hominis possint expleri. **I**tem pec-
 cant cursores et viatores qui pro
 pecunia vadunt. cum secundum legem iu-
 dei non poterant ire in sabbato ultra

ultra mille passus. quod dicebatur
iter sabbati. ut ptz a dnu p̄mo. nisi
fit magna necessitas. **S**eptimo p̄t
hoc fieri p̄pter opis medietatem. ut
cū opus qd quis agit est valde pa-
rum. Alij omnes mortaliter peccant
et grauit. Cui? exemplū ptz in legē
da sancti ypoliti. q̄ bubulcus q̄daz
noie petrus cū in festo beate marie
magdalene plaustrū iunxisset. et bo-
ues sequētes verbis maledictis vr-
geret. p̄tinus boues et atrū a ful-
mine assumunt et ipse petrus q̄ im-
precatus fuerat atrociori torquebat
supplicio. Nā ignis eū arripuit adeo
q̄ carnis et neruis tibiē et crumb?
sumptis ossa paterēt. et ip̄a tandē
tibia a sua cōpage peuit? soluebat.
Tunc ille ecclesiā beate virginis ac-
cedens tibiā ipsā in quodā foramine
ip̄ius ecclesie abscondit et beatam
virginē lacrimis et precibz p̄ sua li-
beratione rogabat. Et ecce nocte q̄-
dam beata virgo sancto ypolito vt
petrū sanitati p̄stine restitueret im-
pauit. **S**tatimq; sanctus ypolitus
tibiā de foramine accipiēs in loco suo
quasi furculū arbori in momento in-
seruit. In q̄ visione tantos dolores
sensit vt suis clamoribz totā familiā
excitaret. Qui surgentes et lumē ac-
cendentes. eū duo crura et duas tibi-
as habere aspiciūt. Sed deludi pu-
tātes ip̄m iterū stretabāt vt bona
mēbra ip̄m habere conspicerēt. Qui
iuxta eū stantes integra mēbra h̄re
eum conspiciunt.

Secundi sunt qui peccant
contra hoc p̄ceptū et sūt q̄
emūt et vendūt in dieb?
dn̄icis et alijs festis. qz di-
cūt ex de ferijs. c. Om̄s dies dn̄icos a
vespe in vespm cū omni ueneratione
decreuim? obseruare. et ab omni il-
licito ope abstinē. vt mercata in eis
minime fiant. **H**ec ibi. **I**te directe
faciūt contra hoc p̄ceptū. **S**abbata
sanctificas. **I**te exodi. xxxi. Qui pol-
luerit illud morte moriā. et q̄ fecit
in eo opus seruale p̄bit aia illius de
medio populi sui. Nā legit nū. xv.
Factū est cū essent filij isrl in solitu-
dine et inuenissent boiem colligentē
ligna in die sabbati obtulerūt eum
moysi et aaron et vniuerse multitu-
dini: et recluserūt eū in carcerē ne-
sciētes qd de eo facerēt. Dixitq; dn̄s
moysi. **M**orte moriā homo iste: ob-
ruat eū ois pplus lapidib? ex castra
Cūq; eduxisset eū foras. obruerūt
eū lapidibz. et mortuus est sicut pre-
cepit dn̄s. **S**ed nunq̄d est magis
peccatū emere aut vendere i festis ex
cupiditate q̄ colligere ligna ex neces-
sitate sua. **Q**uerit ergo vtrū emere
aut vendere in dieb? dn̄icis aut in fe-
stiuitatibus sanctoz sit sp̄ peccatuz
mortale aut violatio sabbatorū an
nō. **V**bi dicit q̄ sic. p̄pter auctoritas
sup̄ius allegatas. qz est contra p̄-
ceptū ecclesie. **E**rgo est mortale pec-
catū. **I**n cōtrariū est necessitas. qz nō
est culpabile qd necessitas infert vt
ptz. xxxij. q. i. c. ad legitiaz. **I**te neces-
sitas non h̄z legē. i. q. i. c. remissione
Ite necessitas facit licitū qd non est

licitum extra de re iur. qd nō est Itē
necessitas nō subiacet legi. ex de obf
uatione ieiunior. c. cōsiliū. Ad hanc
q̄stionē rnt magister aug? de ancho
na sup matheū dicēs q̄ q̄stio est du
bia p̄t illud qd dicit de cō. di. iij. c.
Ieiunia In die dñca nihil aliud a
gendū est nisi deo vacandū. Et sub
dit. Nulla opatio in illa sancta die
agat nisi solū ymnis et canticis spūali
bus illa dies trāfigat Sciendū ē vt
dicit qdā doctor q̄ tenē forū diebofe
stius et dñcis. tripliciter cōtangit
fieri scz

Causa inuitabilis necessitatis.

Causa cupiditatis

Causa naturalis vtilitatis

Primo causa inuitabilis necessitatis
Cōtangit em̄ qñqz cōsideratis cōditio
nibus tēporū. plōnarū ac negocior.
q̄ nisi fieret forū die dñca l festiua
in emēdo vel vendendo res aliqs. ma
gnū detrimētū impetrarēt p̄dicte p
sone. qz forte sunt artifices. vñ alijs
diebo eorū artificijs eos oportet in
tēdere vt victū et vestitū p eis et p
illis quorū curā hnt impendāt. Et ta
les ex quo missam audiūt et horā ali
quā deputāt ad vacandū cultui diui
no. a p̄cō possunt excusari. potissime
si in talibus opibus mens eorū non
multū a diuino distrahatur seruicio.
Hec ille doctor. Dicit Jobānes i hū
ma cōfess. titulo de ferijs. q. xij. alle
gās glosaz extra de ferijs. c. omnes.
sup verbo mercatū. dicēs. Si aliq̄
hoc facit p sua necessitate aliqñ non
cōsuetudinane nō credo q̄ peccet mor
taliter Secūdo potest fieri causa cu

piditatis. Scribit em̄ ecclesiastes
.ij. q̄ peccatori dedit deus curam su
pfluā et afflictionē animi. vt p nos
ctē nō req̄scat. et cūcti dies ei? dolo
ribus pleni sunt. Talibz em̄ q̄bz nō
sufficiat tps ad vendendū et emendū
rōne anxietatis et cupiditatis. p̄ctm̄
est emere aut vendere dñca die. qz cu
piditas cum caritate stare nō potest
ymō cū auget cupiditas. diminuit
caritas. vt dicit aug? Idem dicit Jo
hānes in sūma cōfess. vbi sup dicēs
Si aut h̄ ducat i cōsuetudinē a hoc fa
cit ex improba cupiditate lucrādi. si
aut faciūt mercatores q̄ p̄pter frequē
tanda mercata ad nūdinas vix aut
nunq̄ intrāt ecclesias suas. credo q̄
peccent mortaliter In locis aut illis
vbi specialiter inhibita sunt ab ep̄o
h̄mōi mercata aut nūdine. peccant q̄
cōtra hāc inhibitionē faciūt. et si ep̄s
excōicauit om̄s q̄ veniūt ad h̄mōi p
hibita mercata Si aliq̄ de aliēa diō
cesi sciēt veniūt. in adūt i illā excōi
cationē. cū rōne delicti efficiāt de iuris
dictōne illius ep̄i. Hec Jobes. Rō
hui? est. qz difficile est int̄ emētis vē
dētis qz cōmerciū nō inuenire p̄ctm̄
vt ptz de penitentia distinctione qui
ta. capitulo. qualitas. quia tali tem
pore maxie vitādū est. cū ḡm? rōne
tpis peccant vt ptz de pe. di. v. c. cōfi
deret q̄litate. Jo dī Es dre. ij. xxij. c.
Et dicit ibi neemias. In diebo illis
vidi in iuda torcularia calcari i sab
bato. portātes aceruos et onerantes
sup azimos vimū et vuas et ficus et oē
olus et inferētes in ierl̄m in die sab
bati. Sequit̄ ibidem. Et tñ habita

uerūt in ea inferētes pisces et omnia
 uenalia: et uendebant in sabbatis fi
 lijs iuda. Et obiurgauit optimates
 iuda et dixi eis Que est hęc res mala
 quā uos facitis et p̄phanatis diem
 sabbati. Nūquid nō hęc fecerūt prēs
 uestri? Sequit̄ ibidem. Clauserunt
 ergo ianuas et p̄cepit nō apirēt eas
 usq; post diē sabbati. Sequit̄. Et mā
 serūt oīa uenalia foris ierusalē et ne
 gociatores et uendētes. Hęc ibi Se
 quit̄ correlare ex his q; messorēs fru
 gū et collectores sine magna necessi
 tate in sabbatis sūt festi uolatore? **P**
 robat. qz nō est minus p̄m̄ colligere
 fruges in die sabbati q̄ calcaē
 torcularia aut colligere uuas. **S**i ta
 lia p̄hibuit neemias ut patz sup̄ in
 auctoritate. Excusant̄ tñ illi si iacēt
 bus in agris segetibus aut in pratis
 femis si immineat tēpestas aut plu
 uia q̄ corrūpat talia: nō sūt p̄hibēdi
 dñi illarū rerū ea remouē ac. ut patz
 sup̄ in s̄mone p̄rio. **S**i q̄s hoc facit
 sine magna necessitate. peccat morta
 liter et frequēt̄ patit̄ defectū et detri
 mentū in segetibus suis aut p̄ obusti
 onē aut tēpestatis destructionē. **N**o
 uī em̄ ego quēdā hōiem in comitatu
 Rauēlborgeni uillanū. cui accidit
 qd̄ hic narro. **N**ā semel tēpestas de
 struxit oīa frumēta circūq; exceptis
 suis segetibus cū aliorū mixtis. **D**e h̄
 uicini sui amīates interrogauerūt
 eū qd̄ fecisset q; sua frumenta illesa
 māserūt in tā horribili tēpestate q̄ tñ
 inter nostra frumēta mixta fuerunt.
Qui rūt q; de nullo alio hęc gratiaz
 habuit nisi qz diebus festiuis nūq; col

legit frumēta sua aut metere solebat
 sed totalit̄ vacaret deo. Ergo ac. **N**ā
 si aliquē deuote celebrātes festa patiū
 tur dāpnū. tūc deus eis in alijs. hoc
 recuperat. Quod patz in tali exēplo
 qd̄ ponit magister i libro apū. **F**ue
 rūt tres messorēs simul metētes et in
 ter illos fuit vn̄ deuotus q̄ bene cele
 brabat festa. **Q**ū ille audiebat cam
 panam p̄ uesperis sonantē: mox ces
 sabat ab omni ope et ecclesiā visita
 bat. **A**ccidit q; illi tres mutuo mete
 rent frumēta in agro. **P**ulsabat cam
 pana p̄ uesperis. **M**ox ille dixit soda
 libus suis **T**ēpus est cēsemus ab o
 pere: qz sabbatū instat cum uespere
 pulsant̄. **I**po cessante alij eū derise
 runt et ab opere cessare noluerunt. et
 sic eū in opere metēdi anticipauerūt
Sequētī die post sabbatum reuēsi
 hī tres ad opus cōsuetum. **I**nclis
 nauit se ille deuotus et inuenit num
 mum aureum satis magnum et sp̄is
 sum: in quo erat talis scriptura i cir
 cūferentia. **D**eus uester me opegit et
 in aurum me redēgit pauperi qui nō
 fregit diem festum celebrem. **Q**ue
 z ille retinuit alijs uolentibus q; cum
 eo non inceperunt festiuarē. **D**ecim
 do sequitur correlare q; etiam pec
 cant mortaliter uet̄ ores et quadrigā
 tes et festa sanctorū minime celebra
 tes. quia dicit neemias ubi supra.
Onerantes super azimos uinum et u
 uas: ficius et omne olus in ierusalem
 inferētes in die sabbati. quia nō est
 minus peccatum onerare plaustrum
 et uelbere cum equis q̄ onerare azimū
 aut equū et portare onus. **S**z vltim

est peccatum. ergo et primū. grauit
ergo peccat illi qui in diebus festi-
uis cū quadrigis afferūt ceruissiam.
Sic etiā illi q̄ uelūt blada in diebus
feriatis. **E**t si ppter preceptū ciuita-
tis currus et equi nō possunt ingredi
ciuitatē. portant ceruissā foris ciuita-
tem implēt uasa: et fit fraus prece-
pto. **E**xcusant tñ uectores mercedum
ad mundinas aut ad loca remota q̄
sine graui incōmodo nō possunt die-
bus festiuis vacare a q̄drigādo. **S**z
q̄d est de uectorib? salis? **R**esponde-
tur. **S**i exeūt ppter bonū commune et
nō in die festo. et si q̄sceserēt incurre-
rent ipsi et omunitas notabile dam-
nū. saluo iudiciō meliori excusant si
aut et precedentes. debent tñ abstinē
in magnis festiuitatib? a quadrigā-
do. **C**ui? exēplū patuit i diocesi nar-
bonēsi. **I**bi fuerūt duo uectores. vn?
illoz q̄n instetāt festiuitas quieuit
cū eq̄s et quadriga. **A**lius uero nūq̄
pepāt scōz solēpnitatibus. **A**c cādīt
aut q̄ mutuo currib? eoz oneratis
exirēt supuemente die festo. **T**ūc il-
le vn? sabbatisabat more solito: ali-
us recessit cū iumentis suis. **A**nno fi-
nito uenerūt simul in vnū locum.
Tūc ille q̄ nūq̄ celebrabat extra-
xit de marsubio suo quinq̄ginta flo-
renos improperādo alteri dicēs. **T**a-
les florenos vltra omnes expēsas lu-
cratus sum et tñ nūq̄ diē celebraui
celebrez nec tenui. **T**u aut q̄d qui de-
uotus es ad deū et ad sanctos. et sp̄
deficiis in t̄palibus. **I**llis uerbis di-
ctis mirā res accidit. **O**mnes illi flo-
reni in p̄ntia multozim cineres reda-

ti sunt: et sic ille cōfusus discessit.
Correlare sequit̄ tercio ex illa aucto-
ritate supius allegata. q̄ carmifices
pellifices. sartores. futores mercato-
res sua uenalia in diebus feriatis uē-
dentes peccant grauit̄. et sunt eccle-
sie dei inobedientes. **P**robat. qz di-
cūt neemias vbi supra. **I**nferentes pi-
sces et oia uenalia uidi et uendebāt
in sabbatis filiis iūda. et obiurgauit
optimates iūda et dixi eis. **Q**ue est
h̄ res mala quā uos facitis: et p̄pha-
natis diē sabbati? **N**on hec fecerunt
patres uestri. **H**ec ibi. **O** uita nūc
esset neemias talis q̄ t̄lia redargue-
ret et specialiter carmifices q̄ stant
p̄ totā diem dñicaz aut aliā festiua
diem uendendo carnes suas. false iū-
rando. diuinū cultū negligendo et p̄-
dicatōez postergando. alios etiā a
diuino cultu distrahendo. uerba uā-
na et inutilia p̄ferendo. **P**eccāt etiā
illi futores q̄ dñicis diebus et alijs
festis uendunt sotulares et aperuūt
suas fenestras sicut alijs diebus fe-
rialib?. **P**eccant mercatores q̄ suas
mercādas hūmo mane exponunt ad
uendendum dñicis diebus et festiuis
anteq̄ audiāt missaz. **P**eccāt etiā
tabernarij et tabernatrices q̄ istis e-
briosis hōibus in festis uendūt potū
aut ceruissā q̄ten? ruant in vltiora
peccata. **T**ales uēditores ceruissie de-
berent cessare a uenditione. et sic ip̄i
cessarent a potatōne et ebrietate. qz
d̄ de iniuria et dāp. dat. c. si culpa.
Qui occasionez damni dat: damnū
dedisse uidetur. **O** quot iuramenta
quot blasphemie. ebrietates. rixe.

contumelie et detractiones ibi fiunt
 quibus participes fiunt. De his omnibus
 dicitur luce. xvij. Sicut factus est in die
 bus loth. Edebant et bibebant. eme-
 bant et vendebant. Sequitur. qua autem die
 exiit loth a sodomis pluit ignem et sul-
 phure de celo et omnes perdidit. Sic
 erit in die illa que filius hominis reuelabit. De
 his etiam Johannes in apocalypsi dicit. Nego-
 ciatores terre flebunt. Item carnifices
 que sine necessitate vendunt in diebus fe-
 stiuis carnes crudas. peccant. non tamen
 peccant mortaliter si carnes in festo pre-
 parant. et in die sequenti vendant si prius
 non poterant modo preparare aut prepa-
 ratas seruare. Sed quod fiet quando erunt
 tria vel quatuor festa sibi immedia-
 te subsequenda. Dicendum quod tunc pru-
 denti discretionem utendum est. scilicet pro-
 ferendum sollemniori diei. Secundus ca-
 sus est de tabernariis que abusus non
 sine grauissima culpa est. que summo ma-
 ne aperit tabernaculum. etiam in quacumque so-
 lemmitate nunquam audiendo missam vel
 intrando ecclesiam. quasi sint prochia-
 ni diaboli ad quos ecclesias. id est taber-
 nas habent rearsum: que habent sa-
 cerdotes christi in ecclesiis dei. Non si-
 dem sunt arceri ne aperiant nisi hora
 debita. quia multi sunt qui visitant ec-
 clesiam postquam inebriati fuerint in ta-
 bernis tunc vadunt ad ecclesias christi
 non solum sine merito: verum etiam
 cum demerito et anime detrimento.
 quia dicitur de iniuriis et dampno dato
 capitulo. si culpa. Qui occasionem
 dampni dat. dampnum dedisse videtur.
 Sic omnium malorum que in tabernis
 fiunt sunt participes tabernarii et ta-

bernatrices sed non audiendo missam
 negligendo verbum dei. et de puris
 blasphemis. rixis. ebrietatibus et sic
 de alijs omnibus sunt rationem reddi-
 turi apud districtum iudicem. Et alii
 qui vendunt eis aliqua potus incta-
 menta. quod deterius est. Tertius
 casus est de ortulanis qui vendunt
 herbas et fructus. de quibus dicen-
 dum est quod illos fructus atque herbas
 qui diebus illis consumuntur vendere
 et emere licet. predicatione et missa
 et alijs ad que tenentur non pretermis-
 sis. Etiam panes et carnes coctas. cum
 conditi omnibus iam premissis. Quar-
 tus casus est de vendentibus quasdam
 mercandulas maxime ad mulierum
 ornatum et ad vanitatem. vnde mul-
 ta peccata mulieribus eueniunt aut
 alia puerilia que vendere solent in
 diebus festis et in locis sacris. Ta-
 lia emere et vendere nequaquam licet. tamen
 propter diem festum. tum quia sunt
 inctamenta luxurie. vanitatis et gu-
 le. De quibus decimasexta questione
 vij. c. Et hoc diximus Origenes su-
 per illo. dominus erat eiciens emen-
 tes et vendentes de templo. Nam tanto
 zelo contra tales accensus est ut mani-
 bus proprijs eos extra templum pro-
 iecerit et es numulariorum subuertit
 quod contra quoscumque scelestos ali-
 os nunquam fecisse legitur. Queritur utrum
 liceat scribere libros diebus festi-
 uis causa deuotionis. Respondet Jo-
 hannes gerson in tractatu suo de lau-
 de scriptorum dicens. quod scriptor
 facit opus bonum de genere. Quod si pro-
 ueniat ex caritate est. meritorium vite

C

eterne nec dicendum est seruile. Ideo inquit nihil impedit libros vel tractatulos aut codicillos causa deuotionis scribere diebus festiuis habito modo tamine que sapiens iudicabit in hoc opere quod utique seruile non censendum est sed ad honorem ecclesie plus aliquando uergetur quam multiplicatio uocalis orationis. Et hoc est uerum dum non scribat pro precio. Quarto sequitur correlare quod maxime conscientie prelatorum temporalium grauatur. que talia uident et sciunt et tamen pro eos dissimulant. Probat quod dicit talibus prelatibus ezechiel. iij. et xxxij. c. Si dicente me ad impium morie morieris et non annunciaueris ei neque locutus fueris ut auertatur a uia sua impia et ipse uiuat in iniquitate sua morietur sanguinem autem eius de manu tua requira. Hoc attendere deberet prelati spirituales que sciunt et tolerant ista neque ista corrigunt in secreto. Hoc attendere deberet temporales prelati principes barones rectores ciuitatis qui talia sciunt et tamen ista non inhibent neque manu apponunt. Quia possunt illud facere uico precepto aut uero quod nos predicatores uix in centum hominibus aut nunquam facere possumus. Audiatur quod scribitur lxxxvi. di. ca. facientis procul dubio culpam habet. que quod potest corrigere negligit emendare. Scriptum quippe est ut patet leuitici xx. Non solum que faciunt sed etiam que consentiunt facientibus participes iudicantur. Sequitur. Negligere cum possis perturbare pueros nihil aliud est quam fouere. Nec caret scrupulo societatis occulte que manifesto facinori non desinit obuiare. Item di. lxxxij. di. ca.

D

Error cui non resistitur approbatur: et ueritas cum mime defensatur opprimitur. Ideo xxxij. q. iij. c. Qui potest obuiare et perturbare pueros et non facit nihil est quam fouere impietatem eorum. Ideo xi. q. iij. c. Qui peccantibus consentit et defendit alium delinquentem maledictus erit apud deum et homines. Et infra. Si quis alterius errori consentit sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum. Nec ystor. Ideo di. ij. q. vij. c. negligere. Non sic fecit neemias de quo supra dixi. inquit et clauserunt ianuas et preceperunt ut non aperirent eas usque post sabbatum et de pueris meis constitui super portas. ut nullus inferret onus in die sabbati et manserunt negotiatores et uendentes uniuersa uenalia foris ierusalem. Semel et bis et testatus sum eos et dixi eis. Quare manetis ex aduerso muri? si secundo hoc feceritis mittam manum meam. Itaque ex tempore illo non uenerunt in sabbato. Nec ibi. Utinam hic esset talis neemias qui sic manum apponeret ad diuina precepta obseruanda. Et si foras ciuitatem uellent uendere aut emere aut implere uasa sua cum ceruicia sua et sic facere fraudem precepto ciuitatis que talis apponeret manum suam sicut neemias fecit. Fuit quidam mercator diues et abundans in quadam ciuitate in ytaliam. qui ex precepto et statuto ciuitatis tenebatur sua mercata occultare et includere sicut alij quod diu hoc fecit. augetur in diuitijs et bonis temporalibus. Qui postea se transtulit in aliam ciuitatem propter illud preceptum cogitauit

em si in aliam ciuitatem veniret ubi teneret tale seruare preceptum quod tunc magis daretur. Qui postquam per annum in eadem ciuitate moram traxerat totaliter fuit depaupatus et omnibus bonis suis spoliatus. Cogitauit intra se Melius est ut reuertaris ad pristinum locum et obseruas statuta ciuitatis et dei. sic e conuerso dicitur. Quod et factum est. **Placita** hoc dominus minatus est nobis dicens leui. xxvi. Si non audieritis neque feceritis omnia mandata mea. visitabo vos et locum in egestate et ardore etc. **Non** ibidem. Et sequitur infra. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis etc. Sicut patet in multis alijs terris desertis que iam sabbatisant. id est deserte sunt propter hominum peccata ut patet in comitatu sterneburgensi et parburgensi et sic de alijs

Quod peccat contra illud preceptum que tenent placita in diebus festiuis. Contra illud quod dicitur extra de ferijs. c. Omnes dies dominicos a vespera in vesperam cum omni ueneratione decernimus obseruari et ab omni illicito ope abstinere. ut mercato in eis minime fiant nec placita. **Hec** ibi. **Clarius** habet. xv. q. iiij. c. Placita secularia dominicis diebus non agantur vel alijs proprijs festis. **Sequitur** in super. **Sancta** synodus decreuit ut nulla iudicialia potestas licentiam habeat sua auctoritate christianos ad placitum trahere etc. **Hec** ille. **Ex** his patet quod si superiores uobis mandarent inter esse placitis diebus sollempnibus non tenemini obedire. **Patet** ex his

quod maxime peccant principes et barones: magistrum civium et ciuitates. officiales et communitates tenentes placita in diebus dominicis et sollempnibus. **Sicut** communiter uidemus in claustris religiosorum quod finito sermone semper conueniunt in festis ad placita. **Possent** tamen illo die ut dicitur guilhelmus in glosa super uerbo placita. decima quinta questione quarta. per pacem tractare. et quando causa esset debiliu et miserabilium personaru. que alio die non posset expediri. **Sunt** etiam multum reprehensibiles illi qui cauillationes faciunt in diebus festiuis in loco sacro uel in cimiterio aut in ecclesia. ubi requiescunt corpora fidelium. **Sic** etiam peccant contra illud preceptum omnes iudices et prelati. qui iudicant in diebus dominicis uel festiuis. ut patet extra de ferijs. capitulo. **Omnes** dies dominicos precipimus cum omni ueneratione celebrari. **Sequitur.** **Nec** aliquis ad mortem uel ad penam iudicet. **Idem** dicitur extra de ferijs. capitulo. conquestus. **Ubi** dicitur quod debent iudiciales strepitus dominicis diebus quiescere. qui ob reuerentiam dei noscuntur esse statuti. **Et** infra. **Nec** processus habitus teneat nec sententia quam contingit in huiusmodi diebus promulgari nisi necessitas uel pietas urgeat scilicet debiliu et miserabilium personaru. quia in operibus misericordie distinctio dierum non est habenda. ut septuagesima sexta distinctione. c. v. tina. **Idem** clarius habet. xv. q. iiij. c. nullus episcopus.

C

ubi dicitur. Nullus episcopus. et in
fra positus die dñico causas iudicare
p̄sumat. **Hec** ibi. **Item** dicit in ca.
Nullus episcopoz vel clericorū die do-
minico p̄positū cuiuscūqz cause nego-
tium audeat ventitare. nisi hoc tm̄ vt
deo statuta solēpnia pagant. **Hec**
ibi. **Hic** etiā tunc peccāt cōtra illud
preceptū iurātes. vt ptz de ferijs. c.
omnes. in fine. **Nec** sacramēta in ill
sunt prestanda nisi p̄ pace ⁊ alia ne-
cessitate. **Glo.** sup v̄bo. necessitate scz
p̄ fide aut obediētia aut fama et sic
de alijs. **Quia** ergo talia supradicta
faciūt. sunt peiores iudeis. q̄ talia nō
faciūt in sabbatis eoz aut festis.
Circa qd̄ notanduz q̄ iudei habue-
rūt septem festiuitates et de illis se-
ptem nos habemus tres. **Primox**
caz sabbatū. **Hec** dies fuit celebris
p̄pter dei benedictionem. p̄pter dei
sanctificationē. et p̄pter dei q̄etatoez
vt ptz genesi. i. vbi dicit. **Benedixit**
deus diei septimo et sanctificauit il-
lū et requēuit in illa die ab omni ope
qd̄ patrauerat. **Hec** festiuitas intū
p̄ualuit apud hebreos q̄ ignis in do-
mibus eoz nō accendebatur: et abo
necessarius in die precedenti p̄para-
batur. **Cultioribz** indumētis popu-
lus in die sabbati ornabatur. et a for-
tiori debent hoc facere cristiani i die
dñico. **Itē** lautioribz abis et epulis
populus in sabbato vtebatur. **Tēplū**
orōnis grātia plus q̄ alijs diebz fre-
quētabatur. **lex** tūc populo exponeba-
tur. **Cantus** et psalmodia solēpnit̄
agebatur. **Omnis** discursus et eua-
gatio populo p̄hibebatur. **Vñ** tm̄

D

mille passus ambulare poterāt. qd̄
dicebatur iter sabbati. vt ptz actū
p̄mo. **Sed** hāc diē scz sabbatū nos
cristiani nō habemus. sed loco illi
habemus diē dñicam in quibz hec
supiora magis facere debem⁹ q̄ ius
dei in sabbatis. **Sed** hec dies modo
deputata est beate virginis p̄pter spe-
ciales rōnes. **Primo** p̄pter fidei eccle-
sie in ea q̄etationem. **Vt** sicut caro
cristi tota die sabbati q̄euit in sepul-
chro: sic tota fides ecclesie q̄ illa die
p̄dita et mortua erat in sola virgine
intelligitur q̄euisse et in ea tanq̄ in
monumēto sepulta fuisse. **Secundo**
p̄pter doloris p̄ticipationē. **Scribi**
tur em̄ de cō. di. iij. c. sabbatū. toto il-
lo biduo ab hora sepulture cristi vs-
qz ad horā resurrectionis eius om̄s
populos fuisse in merore et tota die
sabbati ieiunasse: qz sabbatū inter
tristitiā et letitiā passionis et resur-
rectionis xp̄i vocatur esse inclusum
Multo ergo magis est credibile to-
ta illa die sabbati virginē gloriosam
v̄tputa cristi matrē ieiunasse et i me-
rore fuisse. **Volentes** ergo esse p̄tici-
pes gaudij et leticie dignū est q̄ il-
lo die nobis sociem⁹ eam in eius tri-
sticia et merore p̄ ieiuniū et macera-
tionē carnis. **Itē** dicit de cō. di. iij.
ca. **Sabbatū** esse ieiunandū rō eui-
dentissima demōstrat. **Nam** si diē dñicā
obvenerabile resurrectionez dñi nr̄i
hiesu cristi nō solum celebramus in
pascha verum etiā p̄ singulas ebdo-
madas ip̄sius diei ymaginē frequē-
tam⁹ sicut sexta feria p̄pter passionē
dñi ieiunam⁹. sabbatū pretermittē

nō debemus: quoniam inter tristitiam et leticiā t̄p̄is illius videt̄ inclusū eē. **H**ec ibi. **I**dem dicitur duodecima distinctione. capitulo illa. **T**ercio propter eius ad x̄pm̄ immediatam appropinq̄tionē. **D**icut em̄ dies sabbati p̄cedit diē d̄nicā. **S**ic dignū est q̄ laus v̄ginis p̄cedat laudē x̄pi. **I**ō ecclesia laudes officiūq; ei? an̄ officium x̄pi et aliorū sanctorū ordinavit. **Q**uarto. qz tali die legit̄ beata v̄go multoties miracula fecisse: et b̄nficia p̄dōribz p̄stuisse. **Q**uinto. qz apud grecos fuit q̄dā ymago. **N**ō h̄ exemplū sup̄ius in p̄mo p̄cepto de dieb? septē in septio die. **S**ecūda festiuitas fuit paschal̄ et dicebat̄ pascha q̄si trāsitus. eo q̄ angel? d̄m̄ trāsiuit p̄ egiptū et paussit p̄mogeita egipti et ea die egressus ē ppl̄us de egipto et trāsiuit mare rubrū et tūc agnus ymolabat̄ et assus d̄medebat̄ cū laudis ac. vt ptz **E**xod. xij. **E**t de sanguine agni posuerūt sup̄ postē v̄trū qz et sic trāseūte d̄no p̄mogeita egiptiorū interficiebāt̄ et popul? heborū a crudeli seruitute liberabat̄. **E**t post comestionē agni popul? p̄cedente colūpna ignis et nubis illesus per mare rubrū de egipto ducebāt̄. pharao aut̄ cum suo exercitū submersus fuit. **I**ō in memoriā illorū beneficiorū semp̄ celebrāt̄ festuz pasche et in memoriā inte rfe ctionis egiptiorū et liberatōnis iudeoz inualuit consuetudo vt sp̄ de duobz dāpnādis ad mortē vnus iudeorū in pascha interficeretur et alī seruaret̄. vt ptz **M**ath. xxvi. **I**stud pascha fuit figura x̄pia

nōz quō mediātē sanguine agni immaculati omnes electi a seruitute demonū sunt redempti. p̄ quē verū faciunt trāsitū a carne ad sp̄ritū et de veteri l̄vie ad nouū. de v̄mbra ad lucē. de mūdo ad celū. de figura ad veritate in. de seruitute ad glorie libertatē. **S**equitur correlare p̄mo q̄ inter omnia festa x̄pianoz celebrāda sūt paschalia sanctiora reputanda. **P**robatur. quia dicit̄ p̄fitor? libro sexto et̄imologiaz. capitulo octauo. **P**ascha festiuitatum omnium prima est. **I**deo dicit̄ rōnale diuinorum parte. vij. in p̄hemio q̄ pascha est festū filij. **Q**uia tūc x̄pc a morte resurrexit. **E**t d̄r solēpnitas solēpnitatū ant̄onomatice s̄m̄ greg?. sicut sancta sanctorū. cantica canticorū. eo q̄ alia sancta et cantica an̄cedāt. **I**nde ē q̄ omnes dies d̄nicos reciprocamus id est omnes dies d̄nici sunt o d̄aue illius festi. **D**icitur etiam festiuitas festiuitatū. qz tunc omnes cōmunicare tenentur. vt patet de penitentia et remissione. capitulo. **O**mnis v̄triusq; sexus. **H**oc idem ptz ratione. **Q**uia omnis finis nobilior est his q̄ sunt ad finem. **C**onceptio enim. natiuitas et alia festa christi fuerūt ordinata ad hominis receptionem que cōpleta fuit in die pasche. **E**t ergo est festiuitas nobilior et sanctior. **D**icit̄ rōnale diuinorū q̄ in plerisq; regionibus mulieres secunda die festi pasche verberant maritos suos. die vero tercia mariti uxores suas: sicut at̄qtus licebat suis d̄nos saltē i crimē adulterij accusaē ip̄ue. **H**oc aut̄

C

fit ad denotandū q̄ debent se in uicēz
corrigere. ne alter ab altero debitum
exigat t̄ori. **H**ec rōnale. **S**z mulie
res licentiāt ancillas ad varias leui
tates. **I**deo dicebat libertas decem
brica. **Q**uia tūc prelati et domini li
centiauerūt seruos ad ludū pileatē.
Ex hoc sequit̄ correlariū secundum
falsū esse et incōgruū a prelatiis ec
clesie p̄nunciari festū alicuius mar
tiris ad instar pasche celebrari. **P**ro
batur quia nulla festiuitas est ita ce
lebris sicut pascha vt p̄batum est
q̄uis in aliq̄bus ille quatuor festi
uitates maiores sūt pares. scz q̄ tē
pore inter dicti possint tūc celebrari
diuina vt ptz de sēn. excō. li. vi. c. **A**
lma mater **H**ec tñ festū pasche pre
cellit vt p̄batū est. **S**ed posset ha
bere bonū intellectū. vt puta sicut in
die pasche celebrant ab opibus im
mundis sic in illo die. **T**ercū festū
fuit pentecoste qd̄ fuit solēne multū
apud hebreos et fuit. l. dies a pas
scha qd̄ om̄ie habemus cum iudeis
quia sicut populus israhel quinq̄ge
sima die a pascha uenerūt ad mon
tem synai et ibi susceperūt legem vt
ptz exodi. xix. **I**ta de die resurrectio
nis xp̄i quinq̄gesimo die datus est
sp̄s sanctus in linguis igneis sup
ap̄los. et data est lex euangelij. **E**t
quantū lex euangelij precedit legez
veterem: tñ festū nostrum penteco
stes precedit iudaicū. **S**ed nostra
lex euangelica est multū excellētor
et nobilior lege iudaica. vt ptz in p̄
logo. **Q**uarta festiuitas uocat̄ neo
menia a neos qd̄ est nouū et mene

D

defectus. et erat solennitas. mensuz
In oibus uero nouilunijz faciebant
festum p̄pter beneficiū diuine guber
nationis eo q̄ in nouilunio om̄uni
ter magis apparet om̄mutatio et bene
ficiū diuine gubernationis. tunc bu
ciabant tubis et cornibus. **J**uxta
illud. **B**ucinate in neomenia tuba i
n signi die solēnitatis vestre. **Q**uod
enī fecerūt iudei in honore dei: hoc fe
cerunt gētiles in honorem d̄pane.
Ideo principiū mensū uocant̄ ka
lende quasi colende vt dicit ystoru.
Vel dicunt̄ a calo grece qd̄ est uo
latine. quia tubis et bucinis hec so
lēpnitas p̄renūciabat. **E**t fuit multū
celebris et insignis. **I**deo specialibo
hostijs honorabatur. **A**d illud festū
nō obligant̄ xp̄iani. **S**ed p̄ch dolor
plures sunt xp̄iani nō imitantes iude
os sed gentiles. q̄ in nouilunio cum
primo uiderint lunā flexis genibus
adorant eam. **V**el deposito capucio l̄
pileo. capite inclinato eam adorant.
imō plures ieiunant ipso die nouilu
nij siue etiam sit dies dñica. **I**n qua
sm̄ ordine ecclesie nō est ieiunandū
p̄pter resurrectionis leticiā que est
species ydolatrie ab ydolis relicta.
De quibus ieremie. vii. fecerūt pla
centas regine celi. i. lune: offerendo
eas lune. **S**ed q̄dam uolentes hoc
palliare dicunt q̄ nō adorant lunam
ieiunādo sed omnes sanctos quoruz
festa et ieiunia icidūt in mēse lūatio
nis uise. **E**cce qualis ista excusatio.
q̄ ieiunāt qñ nō est ieiunādū scz die
dominica quando nō est ieiunādum
aut ieiuniū statutuz. **S**z nō ieiunāt

quando est ieiunandum et ieiunium
ab ecclesia institutum. Et non celebrat
quoniam est festum ab ecclesia institutum
sed celebrat quoniam vident nouilunium.
Noui quandam vetulam que semper celebra-
bat diem nouilunii. quia credidit lu-
nam esse sanctam dominam: in qua existi-
matione fuit plures quam quadraginta ani-
mis. De hac materia habet supra ip-
so precepto de septem diebus. Quinta
festiuitas vocatur festum tubarum de qua
leuitici. xxiiij. Locutus est dominus ad moy-
sen dicens. Loquere filiis israel. Men-
se septimo. prima die mensis erit
vobis sabbatum memoriale clangen-
tibus tubis. et vocabitur sanctum. omne
opus seruile non facietis in eo. **D**ec-
imibi. Istud festum celebrabatur in me-
moria liberationis ysaac ab imola-
tione ut habet genesis. xxij. Ideo illa
die clangebatur cum cornibus pecorum. quia
aries immolatur pro ipso inter fructa
cornibus adhibebatur tunc offerebant
ut dicitur numeri. xxix. vitulos duos. arietem
vnum et agnos agniculos septem.
Sexta fuit festiuitas et vocabatur af-
flictionis et propitiacionis quod fiebat de-
cimo die mensis septimi quod habuit
tria nomina scilicet expiationis. afflictionis
et propitiacionis. Nam eodem die intra-
uit sumus pontifex cum sanguine vitu-
le ruse: et expiauit sancta sanctorum. Ideo
dicebatur dies expiationis. Et eadem
die ieiunauit populus a septimo anno
et citra pro reatu vituli in deserto. **T**ercio
vocabatur dies afflictionis. Eadem die
et vocabatur etiam propitiacionis dies. quia
tali die audierunt placatum fuisse deum
super transgressione vituli in deserto.

Decimo die mensis septimi dies ex-
piacionis erit celeberrimus. et vocabi-
tur sanctus. affligetisque animas ve-
stras in eo. et offeretis holocaustum
domino. omne opus non facietis in tpe
diei huius. quia dies propitiacionis est
ut propitiatus vobis dominus deus vester.
De hac festiuitate dicit leuitici. xxiiij.
Omnia anima que afflicta non fuerit
die illa: prohibet de populis suis. Tunc
offerebat ut dicitur numeri. xxix. vitulos
duos: arietem vnum. agnos agniculos
septem. **S**eptima festiuitas fuit decima
quinta die mensis septimi et voca-
batur festum scenopexie. que taberna-
culorum fixio dicebatur in memoria ex-
peditiois. quoniam recedentes de egipto
in tabernaculis morabantur ut dicitur
psalms. Et dicitur scenopexia a sceno
grece quod dicitur ista tabernaculum. **D**ec-
imoseptima in septembris sepe celebra-
batur. quoniam collectis fructibus de omnibus
decimas domino obtulerunt. Tunc gau-
dio et leticie sepe equaliter vacauerunt: fructibus
et ramiis domos suas ornauerunt
Arboris pulcherrime prima cedrina
in manibus portabant. De illa festiui-
tate legitur leuitici. xxiiij. **Q**uintadecima
die mensis huius septimi erunt fene ta-
bernaculorum et septem diebus offerebant
holocausta. Illud festum celebrabant
in memoria illius beneficii que deus eis
providit quadraginta annis in de-
serto non solum quo ad cibum sed etiam
quantum ad umbraulum extra estum.
Dicunt hebrei quod tunc offerebant se-
ptem vitulos secundum numerum gentium
distinctarum septuaginta linguis.
Prima die quatuordecim vitulos

Secunda die .xiiij. q̄. numerū semp
minorāto. p̄ q̄d significabāt q̄ om
nes essent subijcēdi regi messie quē
adhuc futurū expectāt. Sed adhuc
habuerunt duo festa acidentalīa q̄
nō fuerūt legalia. et q̄ nō receperunt
cū lege. s̄ ex quodā acicēti supuene
rūt scilicet festum p̄burm̄ idest be
ster quod celebrabant. qz tunc fue
runt liberati a morte quam aman p̄
curauerat per regem assueruz. vt pa
tet bester. tredecimo. et festum dedis
catōnis templi de quo tercio Reguz
octauo. Ad omnia ista festa excepto
pascha et penthecoste non sunt chri
stiani obligati: nec etiā festo dedis
catōnis tēpli.

Memento vt diē sabbati san
ctifices. Dicit archidiaconus
sup. c. p̄nunciandū. de cō
di. iij. q̄ ferie dicunt a fe
rio ferias. i. cesso cessas. qz tūc debe
mus cessare a vitijs et alijs serui
bus opibz. Vel dicūt ferie q̄si forie.
eo q̄ p̄stāt vacatōez ab alijs q̄ agi
sueuerūt in foro. Vel dicūt ferie q̄si
festiue. Et sūt triplices. qz alie sūt
tēporanee. alie repentine. et alie solē
nes. T̄panee sūt q̄ dant p̄ fructibz
colligēdis et sūt duorū mēsiū. Vnus
gratia messiu. alij grā vindemiārū.
Hec ferie s̄m diuersas q̄litates seu
suetudines rezionū. mō citius. mō
tardius inducūt. Nā messis in cali
dis regionibz i festo sancti Johis
circa incipit. In mōtānis circa festū
michaelis. Et in his nō dz fieri p̄ces
sus iudicialis nisi de cōsensu p̄tū vt

ptz ex de ferijs. c. cōquestus. Vbi dici
tur. Licet diebz feriatis q̄ grā vinde
miārū vel messū ob necessitates ho
minū indulgent p̄cedi valeat strepi
tus iudicialis si de cōsensu p̄tū p̄ces
sent vel voluntate. Hec ibi. Dicit ho
stiensis sup eodez. c. In oī inqt terra
dāde sūt ferie siue inducie p̄ messi
bus etiā si nō crescit in ānoua. Quia
hoies granū cōiter comedūt et habēt
necesse sibi aliq̄ tpe p̄uidere. Sed p̄
vindemijs nō dabunt nisi sint vinee
vel vbi saltē est cōis vsus vini. Alie
ferie dicuntur repentine. et hec sūt vt
dicit q̄dam doctor de ferijs. q̄s impe
rator indicit. vel p̄pter victoriā. qz ho
stes subiugauit. vel qz vxorē duxit
vel qz filiū ei natus ē. Et repentine dicū
tur. qz repente siue subito inducunt
et qz nō sūt certe. p̄mo repentine. Nul
lus aut p̄ter q̄ p̄nceps has indicare
p̄t. qz si alij fecerint carebūt noie. et
p̄ cōis effectū vt patet C. de ferijs. l.
A nullo iudice p̄sumi debet vt aucto
ritate sua ferias cōdat. Nec em̄ ipia
les ferias vocari oportz q̄s administra
tor ediderit. ac p̄ h̄ si noie eximūt et
fructu carebūt. Alie sūt ferie solēnes
siue festiue de quibus ad presens est
intentio. quia alie spectant ad foruz
cōtentiosum. De illis dicitur de cōses
eratione. distinctione tercia. capitulo
p̄nunciandum. et extra de ferijs. c.
cōquestus. Dicunt quidam q̄ ex di
scerta multiplicatōne dierum celebri
um q̄s superiorū auctoritas instituit
ipsi nesciant quid māducēt et q̄bus
induant cū tota sua familia. Nonū
stulticie taliter r̄ndebz. Nam scribit

leuitic. xxv. Quāto ingressi fueritis
 terram quā ego dabo vobis: sabbat
 isate sabbatū dñi. Sex ānis seres
 agrum tuū et sex ānis putabis vine
 am tuā: colligesq; fructus eius. Se
 ptimo aut̄ anno sabbatū erit terre.
 Agrū non seres et vineā nō putab.
 Tūc subdit̄ ibidem. Si dixeris. q̄d
 comedemus anno septio si non seui
 mus neq; collegim? fruges nostras.
 Sequit̄ ibidez. Dabo bñdictōnē meā
 vobis āno sexto. et faciet fructus tri
 um annoz. seretisq; anno octauo et
 comedetis veteres fruges vsq; ad no
 num annū. Sic dico q; festiuitates
 ab ecclesia institutas sabbatisates
 abstinendo ab opibus manualib?
 nō debent ex hoc defectū rerū tpaliū
 formidare. Nam deus omnipotens
 ipis alijs modis plurimis hic et in
 celis copiosissime recōpensabit. Et cō
 temptores deo pmittente infirmita
 tes seu alia infortunia incurret. Ne
 mo etiā putet se tale tps amisse. si
 cut seneca reprehendit sabbata iude
 orū dicēs. q; pdant septimā ptē eta
 tis suē. Sicut recitat Aug. li. vi. de
 ciui. dei. ca. ij. q; falsum est. quia tūc
 seruit dño deo: in alijs fuit corpori
 suo. In festiuitatib; homo sibi par
 rat abū anime: in alijs aut̄ dieb; si
 bi parat abū corpis. Quia non in
 solo pane viuūt homo: s; in omni ver
 bo qd̄ p̄cedit ab ore dei. Sed du
 bitatur quā festa inchoantur.
 Que festa ab ecclesia celebrant.
 Cur festa multipliciter variant.
 Cur festa in ecclesia multiplicantur.
 Cur aliq̄bus festis octaue assignant.

Ad p̄mā questionē respondet leuiti
 ci. iij. a vesp̄a vsq; in vesp̄m celebra
 bitis sabbata vestra. Idem ptz extra
 de ferijs. c. omnes dñicos dies a ve
 sp̄era vsq; in vesp̄m cum omni vene
 ratione p̄cipim? obseruari. Idē ptz
 ex de ferijs. ca. qm̄ in pte. vbi dicit
 alexander tercius. Licet scriptū sit a
 vesp̄a in vesp̄m celebrabitis sabbas
 ta vestra. festoz tñ p̄ncipiū et finis
 iuxta qualitātē et diuersarū regionū
 consuetudinē debēt attendi: et sicut ma
 gnitudo diez exigat pri? ināpe et tar
 dius terminari. Nec ibi. Cōsideran
 duz tñ q; dies diuersimode inchoat.
 Nam astronomi ināpiūt diē a me
 ridie: et durat vsq; ad meridiem se
 quentis diei. Harraceni ināpiunt
 diem ab ortu solis: et durat vsq; ad
 occasum. Sic etiā ināpit ecclesia q̄
 ad iudiciū et sententiā ferendam. vt
 ptz ex de officio iudicis delegati. ca.
 consulunt. Iudei ināpiūt diē a vesp̄is:
 et durat vsq; ad vesp̄as sequētis di
 ei. fm̄ illud gen. es. i. Erūt vesp̄ere et
 mane dies vn?. Sed ecclesia diuer
 simode ināpit diem. Primo quo ad
 ieiuniū ināpit post cenā et durat in
 sequentē diē totā vt ptz de cō. di. iij.
 ca. de esu tñ. Secūdo q̄ ad iudiciū
 et tractus faciendos a media nocte
 vt ptz. c. consulunt. Tercio ināpit quā
 q; dies in inācio noctis ad sequentē
 diem. et hoc quantū ad ordinū cele
 brationē. vt ptz di. lxxv. c. q; a pa
 trib; . Quarto ināpit aliqñ a quar
 ta feria post occasū solis. vsq; ad se
 xtā feriā i ortu solis quantū ad treu
 garū obseruationē. vt patz extra de

trugis et pacis. c. i. Quinto incipit
a vespera et durat vsq; ad vesperā se
quēns diei. q̄ ad festorū celebratio
nē vt ptz supra in. c. omnes. et. c. qm̄
ex de ferijs. Vesperū tñ multipliciter
acāpit. Aliqñ em̄ acāpit p̄ actu pul
sandi. Aliqñ acāpit p̄ psalmis qui
cantātur in vesp̄is. et si q̄s tūc vels
let reimāpe laborē illi? fimitis seu in
choatis nō esset de cōs. Aliqñ acāpit
p̄ extrema pte diei. Aliqñ acāpitur
p̄ occasu solis infra nostrū orizontē
Et sic determināt doctores q̄ a vesp̄e
ra. i. post occasū solis vsq; ad vesp̄m
.i. occasū solis vesp̄m sabbtisare q̄ntū
ad laboris inciū et finē et sunt. xxiiij
hore q̄ sūt dies naturalis. Debet tñ il
lud fieri citius vel tardius s̄m qd̄ ma
gnitudo dierū exigit inchoari vel ter
minari laborē vel s̄m consuetudinē re
gionū vt ptz in. c. qm̄. extra de ferijs
S; qd̄ est de vigilijs sanctorū. Respō
det rōnale diuinorū pte. vi. c. vi. Vi
gilie sanctorū ideo dicūt. qz antiq̄tus
in p̄cipuis festiuitatibus tria noctur
nalia agebant officia: et populus q̄
ad festū venerāt tota nocte in laudi
bus in ecclesia vigilabat: qd̄ adhuc
rome in plerisq; locis in magnis fes
tiuitatibus p̄serti patronorū ecclesia
rū obseruat sicut in heruordia fit in
nocte sancti lamberti. Sed qz luso
res et cantores iuueniebāt et turpibus
cantilemis et saltationibus et amellas
tionibus et potationibus et fornicatio
nibus intēdere ceperūt. p̄pter hęc et
multa alia incōueniētia q̄ fiebāt. bu
iusmodi vigilie sūt interdictę. et in
stitūtū est loco earū vt fiat ieiunia. q̄

ieiunia ad huc retinēt nomē officij.
Nā cōiter nō ieiunia: sed vigilie nū
cupant. vt ptz. lxxvi. di. c. nosse. S;
qd̄ p̄cholor magis in vigilijs sa
ctorū fornicant et se inebriāt plus
q̄ in alijs noctibus. Secūdo q̄rit q̄ fe
sta ab ecclesia celebrātur. Rūt decre
talis ex de ferijs. c. cōstus. Illi dies
ob reuerētiā diuini nois noscūt esse
statuti. Natal scz dñi. sancti stepha
ni. Iohis euāgeliste. Innocentiū. sā
cti siluestri. Cirāciōnis. ephipha
nie. Resurrectōis. Passiōis. p̄teco
stes. ascēsiōis. natuitatis sancti Jo
hānis baptiste. Oim festiuitatū vir
ginis gloriose. Duodecim apl̄ oruz:
et p̄cipue petri et pauli. sancti laurē
tij. dedicationis beati michaelis. so
lēmities oim sanctorū. Ac diebus to
imicis. ceterisq; solēmities. quas
singuli ep̄i in suis diocēsis cū clero
et ppl̄o duxerint solēmiter venerādas
Dec ibi. Idē dicit canō de cō. di. iij.
.c. p̄nūciandū. Et dicit ibidē glō q̄ in
telligit de sanctis canonicatis. Cor
relariū p̄mū. Nō stat in plebanorū
aut ep̄oz volūtate q̄ sancti habeant
in celebritate. Probat. qz nō d; p̄
sācto publice venerari aut coli a inuo
cari cū ymnis et laudibus nisi sit cano
nicat; ab ecclia. S; s; nō p̄t facē ep̄i
scop; a plebanus s; solus papa. Jo
dr̄ ex de reli. et v. sanctorū. Audi? vbi
dicit alexāder terā. Audiūm; q̄ q̄
dā int̄ vos diabolica fraude decepti
buz quēdā in potatione et ebrietate
ocāsi q̄si sanctū more fidelium venerāt
cū vix p̄ talibus ebrietatibus pemptis
ecclia p̄mittit orare. Dicit enī ap̄lus

Ebriofī enim regnūm dei nō posside-
bunt. Illū vero non p̄sumatis de cē-
tero colere cum etiā si p̄ eum miracu-
la fierent nō liceret vobis ip̄m p̄ scō
absq; auctoritate romane ecclesie ve-
nerari. **Hec** ibi. Rō huius est. quia
maiores causas debent referri ad a-
postolicā sedē. vt ptz ex de bap. 7 ei?
effectū. c. maiores. Sed hominē ali-
quē p̄ sancto venerari est vna de ma-
ioribus causis. qz dicitur fides: sed
papa est caput fidei xp̄iane. **De** cū-
to ideo. qz alij inferiores a papa fa-
cilitate possent errare putādo illū esse
sanctū q̄ nō est sanctū? sicut patz in l
gēda sancti martini. **Sz** papa cum
ecclesia nō potest errare vt patz luce
xxij. vbi dicit. Ego p̄ te rogavi petre
vt nō deficiat fides tua. **Idem** xxiiij.
q. p̄ma. ca. a recta. Potest tamen
p̄uata orōne venerari atq; inuocare
illū quē credit sanctū atq; eius pa-
trocinū inuocare. p̄t etiā q̄libet ep̄us
clerus et p̄plus simul eligere festū
alicuius sancti canonisati p̄ ecclesiā
vt ptz ex de ferijs. c. cōquestus. vbi
dicit. Ceterisq; solēpnitatibus quas
singuli ep̄i in suis diocēsis cū clero
et populo dixerint solēpniter cele-
brandas n̄c. **Ptz** g^o ibi q̄ debet fieri
ab episcopo et clero simul talis insti-
tutō festiuitatis. **Patz** etiā q̄ nō po-
test plebanus aut ep̄us aliquē san-
ctum non canonisatum indicere in
kalendariū cū literis rubeis tanq̄ ce-
lebrez. **Ex** his etiā ptz quare aliquē
habent festiuitates in vna diocēsi
q̄ minime celebrent in alia. **Corrola-
rium** scdm̄. Sancti veteris testamē-

ti quibus boni et sancti reputant eorū
tamen festa ab ecclesia romana nō
celebrant. **Patet**. quia in capitulo
conquestus extra de ferijs ponuntur
sancti ferandi. Inter quos nō ponū-
tur sancti veteris testamenti. **Ratio**
nem huius ponit magister augusti-
nus in summa de ecclesiastica potesta-
te. q. xvij. articulo. secundo. **Quia** ad
canonizationem factorum requiritur
tempus plenitudinis gratie. **Sed**
gratia est veritas q̄ p̄ biesum cōstuz
facta est. vt ptz iohis p̄mo. **Sancti**
autē veteris testamenti quantumq;
sanctitate pollerēt. nō fuerūt in tpe
plenitudinis gratie imo talis pleni-
tudo in lege illa tenebat inclusa figu-
ratiue et enigmatische. **Iuxta** illud. i.
ad corinth. x. Omnia in figura cōtin-
gebant illis. **Secundā** rōnem po-
nit ibidem. qz claritas diuine visio-
nis eis fuit clausa et nondū soluta p̄-
cio humane nature p̄ mortē xp̄i. **In**
huius figura dicit apl̄s ad hebreos
xi. q̄ in scdo tabernaculo solus p̄ti-
fex semel in anno sine sanguine intro-
ibat. **Hoc** significante spū sancto.
nondū p̄palatā esse sanctorū viam.
Vñ aug⁹ in libro de simbolo. p̄tra-
ctans illud verbū. Domū tuā dñe de-
cet sanctitudo. **Dicit**. q̄ nullius solē-
mitatē ecclesia solēpnisat p̄usq; dom⁹
sacritatis fundaret. **Ideo** in tpe ple-
nitudinis gratie p̄us solēpnitatē
bte virginis et Iohis baptiste so-
lēpnisat q̄ alicuius alterius. qz illa
sanctū sanctorū generauit. **Ille** digi-
to demonstrauit et baptisauit n̄c. **Sz**
exapiunt tñ machabei qui in veteri

testamēto passi sunt. quorū festa ec-
clesia solēnsat ppter singulare mar-
tirū. qz passi sunt p lege dei. **Vt** in
de capiamus exemplū. vt simus pa-
rati mori p nostra lege sicut ipi mor-
tui sunt p lege moyfi. **Alias** rōnes
nota in eorū legēda. **Tercio** querit.
Cur festavariant. Rūt rōnale diuini-
noz dicēs qz apl's dicit. i. ad corinth.
·xv. **Qz** sicut alia est claritas solis.
alia ē claritas lune. alia claritas stel-
larū. stella em̄ differt a stella in cla-
ritate. sic etiā sancti differunt in vita
beata. **Dignū** ergo est qz sint reputa-
tionis magne. veneratōnis in eccle-
sia militāte. qz sunt magne reputa-
tionis in ecclesia triūphāte. **Sicut**
dicit **Johis**. xv. **In** domo patris mei
multe māsiones sunt. **Sic** in domo
ecclesie varia festa sūt. **Jo** p̄nā pa-
lia festa sunt xp̄i scz ceptionis. na-
tuitatis. et resurrectōnis. qz ip̄e est
sanctus sanctorū et sol iusticie. **Deinde**
festa beate virginis. q̄ est sicut luna
Deinde festa ap̄lorū. q̄ sunt sicut stel-
le maiores. **Deinde** aliorū sanctorū.
Sup oia illa festa excellit festū pa-
sche vt ptz sup̄ in p̄cedenti sermone
Correlariū p̄mū. **Quāto** festiuitates
maiores sunt: tāto hōies dūt eē deuo-
tiores. dicēte ps̄. **Diē** festū agēt tibi
scz deuote orādo. et meditādo statū il-
lius sancti. **Cū** vestibo se ornādo. et
lausi? comedendo. **Qz** nūc p̄cholor
quāto festa sūt maiora: tāto nūc hō-
mīnes sūt peiores. qd̄ instim̄ctū dia-
boli solet fieri. **Nā** ad nostra festa ve-
nit p̄mo qd̄a diabol? q̄ vocat̄ asmo-
deus. et q̄ thobie. viij. dicit qz occidit

septē viros sare. **Qui** diabol? intrat
corda illorū luxuriosoz q̄ nō parūt
festiuitatibus magnis aut piis qn̄
mittūt p̄ctm̄ luxure. **De** hoc dicitur
·xxxij. q. iij. c. q̄tēscūqz. **Ait** aug? qz
nō solū ab infeliā cubinaz ample-
xu: sed etiā ab vxore p̄pria abstinē-
dū est. **Ide** dicit in. c. h. causa. **Dicit**
alexāder hales in. ij. sc̄entiaz. **Qui**
nulla necessitate duct? h̄ causa sarian-
de libidinis tpe orōnis debito sicut
sūt dies festi. et nō causa p̄creatōis
plis copulā carnalē instanter petit:
mortaliter peccat. **Secus** aut̄ esset si
peteret causa vitāde fornicatōis in se-
vel in reliq̄. **Sed** qd̄ de reddēte debi-
tū tali tpe. Rūt alexāder qz petēs illo
tpe: peccat h̄c dicitū ē. **Qz** reddēs p̄e
nō peccare. qz redd̄it qd̄ alienū ē cū
omni anxietate. **Quantū** autēz pecca-
tum sit in festis cōmittere actū luxu-
rie patet triplici exemplo. **Primum**
exemplo ose. ij. **Ry. vi.** qui ascende-
rat ad solenmitatem quā fecit rex da-
uid dum voluit reducere archam do-
mini in ierusalem. qui tetigit archā
cum ruere vellet: et moy a dño p̄uis-
sus est. **Dicunt** hebrei qz in nocte pre-
cedenti dormiuit cum vxore propria
Ideo fuit indispositus se immiscere
diuinis. **Si** ergo oia fuit percussus
qui cum vxore propria dormierat et
tetigerat archaz domini. qualia sup-
plicia habebunt qui tam grauib? cri-
minib? implicant̄ in festis. **Secūdo**
exemplo illius mulieris de qua dicit
gregori? in p̄mo libro dialogoz. q̄
fuit inuitata ad quoddā festū. **Ad**
qd̄ tūz mane esset accessura. stimulo

carnis victa se a viro suo nō potuit
 cobibere. Māeqz surgens iuit ad fe
 stū Quā dñs indispositā cernēs eū
 tradidit dyabolo vexadā. q̄ arripēs
 eā tādiu torisit quōsqz ab ea fortuna
 ti epi tudertim p̄abus cogeref exire
 Cogitent ergo adulteri et adultere
 mulieres qd̄ sint passure ad festa p
 caat̄ p̄cedentes si dyabol⁹ illā sic ex
 cussit q̄ nō adulterū s̄ virū p̄rium
 agnōuit. Tercio exem plo illius cu
 rnalis de q̄ dicit Grego. i. iij. dialo.
 q̄ i nocte s̄cti pasce iestū omisit De
 mane aut̄ ad ecclesiā iuit eo q̄ erube
 scebat vult⁹ hōim si in tāta solēpnita
 te ad ecclesiā nō iuisset. q̄ infra septē
 dies subita morte p̄uent⁹ diē claus
 sit extremū Cū em̄ esset corp⁹ ei⁹ tra
 ditū sepulc̄ e d̄ s̄b̄ fra ebuliuit ignis
 q̄ eius carnē et ossa oibus cernētib⁹
 funditus cōcremauit. Ne igitur no
 bis talia stingāt caueam⁹ in festis
 pagere huiusmodi horreda peccata
 luxurie. Secūdo venit qd̄a demō ad
 festa nra q̄ vocat̄ beelsebub de q̄ io
 hānis. viij. In beelsebub p̄ncipe de
 monioz eiat̄ demonia. Ille demō cū
 socijs suis eq̄tat sup̄ capita mulierū
 et caudis earundē q̄ instinctu illius
 diaboli et sociorū eius se ornant vt
 multos ad luxuriā trahāt tra moni
 ta apli petri Nō tortis criminib⁹ a au
 ro r māgaritis tectis. ac veste p̄iosa
 ad aias icautas illaqueādas Tercio
 venit ibi qd̄am demō q̄ d̄r māmon
 q̄ tēptat de auaricia. De q̄ math. vij
 Ille eq̄tat sup̄ scapulas sacerdotū q̄
 vt multas oblatōes habere possent
 multa fingūt circa eoz festa scz q̄ ba

beant multas indulgētiās vt deuora
 re possent plebē sicut escā panis. Il
 le demon cū socijs suis plures insti
 gat ire ad festa scz caupones merca
 tores histrones. De q̄bus Job. xxij
 Gaudent ad somitū organi et in pū
 cto ad inferna descendūt. Vñ beat⁹
 greg⁹. dicit de qd̄a ioculatore i pri
 mo dyalogoz q̄ ad festū qd̄dam cū
 simia et simbolo gesticulaturus ac
 cessit. q̄ pulsante simbolo ep̄s audies
 mox clamauit Deu mortu⁹ est ille.
 Et ita factū est. Post paruā etiā mo
 rā lapis de tecto lapsus est et caput
 eius impec̄it et letale vulnus infli
 xit ei. Quidā etiā incitant̄ ire ad fes
 ta vt videāt amafias suas: q̄s al
 modeus incitat. tra illud mathei. v
 Qui vident mulierē ad cupiscen
 dam eā: iam mechāt⁹ est eā in corde
 suo. Itē apls. Omnis fornicator nō
 habebit p̄tem in regno dei. Quidaz
 etiā veniūt ad furandū et ad bursas
 abscondendas: q̄s māmon instigat
 Quarto ibi venit qd̄am demō q̄ vo
 cat̄ rixold⁹ de q̄ dicit̄ in speculo hi
 storiali. li. iij. c. xlv. q̄ solet suscitare
 lites. q̄ sedet in scapulis ebrosorū.
 q̄ cū inebriati fuerint. litigāt et blas
 phemāt deū in excelsis. Quinto venit
 qd̄am demon q̄ dicit̄ exterminās. de
 quo dicit̄ apocaliph. ix. Qui sedet su
 per scapulis illoz q̄ hōmiciādiū omi
 tunt. Nam dicunt rustici. Si nemo
 est occisus aut vulneratus in festis
 ceruisia nō valuit. De illis festis di
 citur p̄mo machabeoz primo. Dies
 festi eius cōuerfi sunt in luctum: sab
 bata eius in obprobriū. Nā si iudei

viderent sabbata nostra: quid dice-
rent nisi illud trenorū pmo **V**iderūt
eā hostes: et deriserunt sabbata eius
Quarto q̄rit **C**ur festa in eccia mul-
tiplicant. **C**ausam hui? ponit **J**ero-
nim? in eplā ad chromatiū et helio-
dorū. **E**t ponit in p̄ncipio kalēdarij
dicēs. **C**ū cōstantin? aug? cesaream
fuisset igressus. et diceret eusebio ce-
sariēsi ep̄o vt peteret aliq̄ beneficia
ecclesie cesariēsi pfutura. legis respō-
disse eusebiū. opib? hui? ditatā eccle-
siā nulla petēdi beneficia necessitate
cōpelli. **V**ibi tñ desiderū inuolabis
le extitisse vt quicq̄ vbiq; in repu-
blica romana gestum sit erga factos
dei p̄ iudices iudicib? succedentes in
vniūso orbe romano. sollicita p̄scrus-
tatione p̄ monumēta publica discus-
siō p̄q̄reret q̄ martirū a quo iudi-
ce. in qua puincia. vel ciuitate. in qua
die. q̄ passione p̄seuerantie sue obti-
nuit palmā. de ip̄is āchiuis sublatā
ip̄i eusebio regio iūssu dirigerent.
Vn factū est vt p̄doneus relator exi-
stēs in ecclesia. historiā texeret et
oim pene martirū q̄ puinciarū oim ac
romanorū trophaea diligēs historio-
graphus declararet. q̄ten? oī die sa-
crificiū deo offerentes eorū noia me-
minissent. **P**eq̄t infra. **Q**ū p̄ singu-
los dies diuersarū puinciarū diuer-
sarūq; vrbū plusq̄ octingētorū et
nō gētorū martirū noia sunt notata
vt nullus dies sit q̄ nō vltra quingē-
torū numerū repiri possit ascriptus
excepto die kalēdarū ianuarij. **H**ec
Jeromim? **D**icit etiā de illis sanctis
q̄ maiora p̄ fide fecerūt: ecclesia cano-

inziunt. ad eorū festa celebrat. **C**orrē-
lariū p̄mū vt merita sanctorū nobis
valeāt suffragari. congruū fuit festiui-
tates eorū multiplicari. **P**at3 h? qz
vtilis est eorū celebratio in septem-
q̄ nota supi? in p̄mo p̄cepto vbi di-
citur quare sancti adorant a nobis.
Quinto queritur. **C**ur aliquib? san-
ctis octauae assignantur et celebrant.
Respōdet rōnale diuinorū pte. vñ i
p̄hemio dicēs qz octauā diē leuitic?
liber insinuat dicēs. **D**ies octauus e-
rit celeberrim? atq; sanctissim? **P**a-
ne octauae sanctorū ideo celebrantur
qz sicut primus dies significat nati-
uitatem eorum scz qualiter nascant
in celo et in societatem sanctorum an-
gelorum et sanctorum patrum assu-
muntur quādo anime eorum a cor-
poribus separantur. **I**taq; in octauis
recolentes resurrectionē corporis cō-
gratulamur resurrectioni eorum. **E**t
quorundam sanctorum celebrantur
octauae ne misterium hoc lateat. **N**ō
etiam omnium ne vilescat. **S**i enim
non valeamus omnium sanctorum
festa celebrare quāto min? octauas
eorum. **S**ed est triplex octaua scili-
cet deuotōnis de qua dictum est **P**e-
cunda est octaua suppletionis vt na-
tuitatis domini. qz in ea supplemus
quod minus factum est in festo na-
tuitatis. **T**ercia est octaua significa-
tionis vt octaua agnetis. **I**n ea em̄
significatur qz beata agnes in octa-
ua die visa est in gloria. vt patet in
eius legēda.

Ecundo modo exponit hoc
 preceptū. **M**emento ut di
 em sabbati sanctifices. id
 est sancte et immaculate si
 ne peccato viues. nullū peccatū in eo cō
 mittēdo. s̄m illud **J**eremie. xvij. **N**o
 lite portare onera in die sabbati. **V**bi
 glosa exponit onera. i. peccata. **S**tatuit
 deus nāq; solēmitates et dies fe
 stos ut cessaremus a vitijs et opib; **m**
 ūdanis: et diuinis insisteremus.
Sed insidiāte humano generis in
 mico. qđ statutū fuerat ad dei glori
 am et nostrā salutē. iam cōuersus est
 ad dei ignominiam et nostrā dāpnatio
 nē. **I**deo querit dñs illud **p**saie p̄
 mo. kalēdas vestras et solēmitates ve
 stras odiuit anima mea et facta sūt
 mihi molesta. **L**aboraui sustinens
 scz vsq; ad tēpus et ānos **Q**uinto o
 diui et pieci festiuitates vestras **H**eu
 maḡ cōfusio xpianoz. **J**udei adhuc
 seruāt sabbatū literale cū tāta dilige
 tia. **E**t xpicole insensati tāta solerā
 polluūt sabbatū spūale. **N**ā olim qđ
 dā fuit lapidatus. qz collegit in die
 sabbati ligna. vt ptz nuū. xv. **S**ed
 plus est colligere peccā mortalia q̄ li
 gna. **E**rgo magis eēt lapidādi illi
 q̄ isti. **Q**uid ergo dicē possent iudei et
 sarraceni si viderent nostra sabbata.
 nisi illud tēnoz p̄mo. **V**iderūt eam
 hostes ei: et deriserūt sabbata eius.
Et qđ dicit dñs de? nisi illud qđ di
 xit iudeis **p**saie. i. **N**e memias et sabb
 batū et festiuitates alias nō ferā **I**n
 iqui em̄ sunt cētus vestri. **I**ncensum
 abbiatio est mihi. **N**ā tria sunt vi
 āa q̄ regnāt in mūdo scz. cōcupiscen

tia carnalis. **A**uāriā tpalis. **E**t su
 pbria mētalis. **N**ec magis exercent
 in festiuitatib; q̄ alijs dieb;. de qui
 bus **J**ohānes in canonica sua dicit.
Omne qđ est in mūdo est cōcupiscen
 tia carnis. cōcupiscētia oculorū et su
 perbia vite. **P**rimo cōmuniter hoies
 in festis in peccō carnis vt est ebries
 tas et gula. exerēt se. de q̄bus **xliij.**
d. c. i. dicit. **S**ūt autē cōmessationes
 nō solū sacerdotibus sed etiā laycis
 noxie q̄ festiuos et solēnes dies non
 aliter digne se celebrare putant nisi
 cōmessationib; seruiāt. **I**de **di. xliij.**
c. **C**ōmessationes et ebrietates ita cō
 cesserūt licite putant vt in honore bea
 tissimorū martirū nō soluz p̄ dies so
 lēnes q̄ vnus q̄sq; nō lugendū vide
 at. qui hoc nō carnis oculis inspici
 at sed spūalibus. vt dicit glō ibi
 dem **I**dem dicit **di. iij. c.** **d.** **De**
ipo vero die dñico **h**esitam? quidnā
 dicendū sit cum omnes laici et secu
 lares illa die plus solito ceteris die
 bus acuratus cibos carniū appetāt
Et nisi quadā nouā auiditate vsq;
 ad medias noctes se ingurgitēt nō
 aliter se huius sancti tēporis obser
 uationē putāt fuscipe. qđ vtq; non
 rōm sed voluptati p̄mo quidā cōita
 ti mētis ascribendū est. **N**ec **greg.**
Querit ergo vtrū xpiani qñ debent
 festa celebraē liceat eis tūc aicos ad
 cōuiuia vocāē **P**ro rñsiōe hui? q̄stio
 nis op? ē distinctōe quā pōit **J**ohs i
 polieraticon li. vi. dicens q̄ sūt t̄plicitā
 cōuiuia scz. pbisica. ciuilia. et plebcia
In p̄mo regnat frugalitas **I**n sc̄do
 societas et honestas **I**n t̄cio voluptas

Prima sunt phisica: naturalia. Et phorum est comedere atq; bibere parce et moderate. sicut phi naturales comedebat ut viveret. Non enim vivebant ut comederet. Tale convivium habuerunt sancti pres in heremo ut sanctus Antonius et sanctus Paulus circa fontem. Nota in historia sancti pauli. De illo convivio dicit Boetius li. ij. de colo. me. vi. O felix nimium prior etas. Contenta fidelibus arvis. Nec inertis perdita luxu. Faciliq; sera solebant ieiunia solvere glande. Non bachica munera vorat liquor fundere melle. Item dicit xxxv. di. c. Ab exordio conditiois humane nec vescimur carnibus. Sequitur. Post diluivium autem cum datione legis quam nullus implere potuit carnes suggeste sunt ad vescendum. Sequitur. Postquam autem christus venit in fine temporum. et ostendit ad a. i. extremitatem traxit ad principium. nec repudium nobis dare permittitur. nec nos circumcidimus nec comedimus carnes. dicit apostolus. Bonum est vobis non bibere. nec carnes non comedere. Nec ieronimus. Talibus conviviis dominus noster multoties interfuit et ipsemet fecit in deserto quoniam quinquaginta milia hominum saturavit in deserto de quinque panibus et de duobus piscibus. Iohannis. vi. Et in chana galilee. Vbi erat mater iesu et ipse vocatus ad nuptias et discipuli eius. Iohannis. ij. Etiam in bethania ante sex dies pasche. vbi martha et maria fecerunt sibi cenam et lazarus erat unus de discubentibus. Iohannis. xij. Etiam in domo levi. matthi. ix. In domo pharisei. luce. vij. Et in

domo principis phariseorum intravit sabbato manducare panem. luce. xij. Talia convivia facere in festis non est peccatum. Ergo dicit non evangelista Panem. ut ostendat tale convivium fuisse sobrietatis: non superfluitatis. Secundum dicitur convivium civile sive modestum. In quo regnat socialitas et honestas. Vnde politicon. li. vij. ca. vij. Civiliter inquit convivium est hilaris vultu. larga manu. diligenti officio amenare convivium. et quod in usus suppetit habita consideratione loci et temporis singulis dispensare. In quo convivio difficile est abstinere a peccato saltem levi vel veniali. Et illa convivia sunt sine ingurgitatione. Tale convivium fecit abraham in die ablactationis ysaac. ut patet gen. xxi. Sic filii Job ut patet Job. i. Ibant filii eius et faciebant convivia unusquisque in domo sua. Talia debent fieri ex caritate sic quod in eis nulla absentium vita mordeat. nullus ex irrisione reprehendat. Nec in eis manes fabule sacre scripture vel lectionis verba audiatur. Vnde gregorius. xx. di. et agellius. li. iij. dicit. Convivium debet fieri ad numerum mensarum ut non sit minus quam inter tres nec maius quam inter novem. Agellius. li. iij. nodium atticanum recitat verba varronis. Convivium inquit constat ex quatuor quae sunt locus. tempus. apparatus. et homines non loquaces. ut in foro: nec multos oportet esse sicut in cubiculo. Cum sacerdos quidam diceret in convivio. Nos debemus semper primo manus lavare: sed ultimo potare. Respondit hospes rationabiliter. Quia primo debetis

esse mundi et ultimo nūq̄ ebrii. Oportet etiā in cōuiujs hōies eē discretos in sermone quoq; castos. Vñ macrobius in li. saturnaliū. Nō min⁹ inq̄t uerba grata et honesta q̄ dulcedo uim hilarēt cōuiuia. Idem puerbiū. Miles q̄dā uoluit audire cōfessionē uxoris sue. Que reuēs ait. Nō debetis. qz nō habetis suppellicū et stolā q̄ requirunt. Quib; indutis audiuit mulieris cōfessionē. Tūc ait mulier: Iuuenis dū erā iuuenē dilexi armigerū. postea milite. inde fatuum. nūc sacerdotē amo. Quo audito. insans? ait. an uiueret sacerdos ille. Respōdit q̄ sic: s̄ teneret celare cōfessionē. Sicq; post tridū afflictō dixit ei mulier. Vos estis nūc fatuus et sacerdos cū auditis nūc cōfessionē q̄ prius eratis armiger et miles. Hec et similia ualēt in cōuiujs recitari. Ita cōuiuia p̄nt fieri i dieb; festiuis dū modo ibi sūt octo cōditōnes. Prima est ubi b̄ndictio. i. ad thimothē. iij. S̄ctificat em̄ abus p̄ uerbū dei. et orōnem. Vñ ps̄. Edent paupes et saturabunt et laudabunt dñm q̄ requirunt eū. Nā illi q̄ sunt beneficiati et literati. obligati sūt ad mēse b̄ndictionē sicut ad horas canonicas. Vñ dicit magister Joh̄s cleincock sup̄ illud mat̄. vi. panē nostrū cotidia nū da nob̄ hodie. Vñ uersus. Ut uos accedit: q̄ panē nō benedicat. Azell⁹ surgit q̄ nec b̄nficia p̄mit. Rō sua ē qm̄ in mēsa recepit b̄nficiū in p̄senti sc̄z panē a deo datū. Ergo magis d̄z dicē b̄ndicite q̄ horas canonicas q̄s dicit p̄pter beneficiū qd̄ expectat in

futurū. Iō dicit in secretis di. xliij. Qñ aut̄ uenerint p̄sbiteri ad aliqd̄ cōuiuū prior illorū uersum an̄ mensam incipiat et abū benedicat. Tunc s̄m ordinē sedeat alter alteri honore p̄bentes. Laici ad minus debēt dicē unum pater noster cū signo crucis. ne contingat illis sicut quidā momiali de qua dicit greg⁹ in dialogo. q̄ in orto lactucam comedit sine signo s̄cte crucis et sic diabolus cum lactuca comedit. Itē q̄dam cōuersus bibit uinū in ciuitate sine signo crucis: et sic diabolū cum uino bibit. Secūdo cauendū est a nimia tenacitate erga paupes de q̄bus dñs dicit luce. xiiij. ad eū q̄ illū inuitauerat. Cū facis p̄rā diū aut̄ cenam noli inuitare amicos tuos neq; fr̄es neq; diuites ne forte et ipsi te reuētēt et fiat tibi retributio. Sed cū facis cōuiuū uoca paupes debiles. claudos et cecos. Et beatus eris: qz nō h̄nt vñ retribuē tibi possent. Videat ergo illi tenaces ne contingat illis: sicut illi diuiti ad cuius ianuā iacebat lazarus cupiēs saturari de micis: et nōo illi dabat. Timeo q̄ adhuc multi sunt imitatores illi⁹ diuitis q̄ multa h̄nt ferula s̄ caret misericordia. et talib; eueniet qd̄ illi diuiti de q̄ ibidē legit. Mortu⁹ ē diues et sepult⁹ i inferno. Vñ abrosi⁹ et poif. xlvij. di. c. sicut. h̄ nō minoris criminis ē h̄nti tollē q̄ cū abūdas idigēti denegat. Egetū pais ē quē tu reclus: nudo p̄indumētū est qd̄ tu recludis. miserorū redēptio ē pecunia quā tu i tra fodis. Et singl̄ ant̄ caue dñt p̄latū eccie qz oīa illa q̄ h̄nt p̄ter

victum et vestitū: eorū non sunt sed paupm. et si retinet est rapina et sac-
legiū s̄m q̄ dicit sc̄us Bernard⁹ ad
Heinricū senonēse. Vñ p̄p̄ha. Qui
obturat aures ad clamores paupm
ipse clamabit et nō exaudiet. Videat
ne eis cōtingat sicut quidā q̄ diceba-
tur petrus. De q̄ legis in vita ioh̄is
elemosinarij. Nota ibidem qualis il-
le fuit raptus ad iudiciū. Tercio de-
bet carere loquacitate. Vñ hugo ve-
nerabilis in libro de claustrō aie. In
mēsa debet esse triplex disciplina sc̄z
disciplina tacendi. disciplina vidē-
di. et disciplina cōtinendi. De prima
dicit Taciturnitas in epulis necessa-
ria est. Qd̄ forte ideo dicit p̄pter mē-
se lectionē. vt patz in religiosis. Vñ
Aug⁹. in regula. Ne sole fauces sus-
mant abū sed et aures efuriat verbū
dei. Ideo dicit in canone di. xliij. c.
Pro reuerētia dei et sacerdotū id vni-
uersa statuit sinodus vt qz solent
crebro in mensis ociose fabule inter-
poni in sacerdotali cōuiuio diuinarū
scripturarū lectio misceat. Per hoc
em̄ aie edificantur ad bonū: et fabu-
le nō necessarie phibent. Nec ibi.
Ideo hugo vbi supra. Lingua q̄ in oī
tpe p̄na ad peccatū labitur: piculo-
sius tñ p̄ crapulā cū inflāmata fuerit
ad loquēdū relaxat. Propterea em̄
diues q̄ inter epulas loquacitati ser-
uiat: in inferno posit⁹ vellemētus
in lingua ardebat. Nec hugo. Ideo
p̄bat venerabilis doctor egidius ro-
man⁹. ordinis heremitarū sancti au-
gustini in li. ij. de regimine p̄ncipuz
pte tercia. tripliā rōe. qz p̄ncipes nō

debent habundare eloquijs. in mēsa
Primo. qz hoc repugnat ordinī nat-
turali. qz in p̄mo politicorū d̄r. Tūc
vnumq̄qz s̄m naturā pficitur: qñ
vnū organū ordinatur ad vnū op⁹
Si ordinatur ad duo. oportz circa
alterū cessare qñ laborat. Alias op⁹
nature nō esset opus intelligentie: s̄
cōfusionis. Cū igitur lingua cōgruat
ad duo opa sc̄z loq̄lā et gustū. vt pa-
tet. iij. de aia. Ideo in comedendo cessa-
bit locutio. Secūdo hoc tradit bo-
nitati morū. Nā p̄ abū et vinū et bo-
mines calefiūt et audaces fiūt. Sic
p̄ multiloquiū videtur esse ebri⁹. qd̄
est cōtra bonos mores. Tercio qz bo-
mo habet duos meatus in gutture.
Qñ em̄ comeditur est clausus meat⁹
ad pulmonē. S̄z qñ loq̄tur clausus
est meat⁹ versus stomachū. Si q̄s
vellet loq̄ in comedendo. tūc ab⁹ in-
traret pulmonē et sic sequeret tussis
magna. Et singularē boies debent
se cauere a detractōne in diuinijs. Vñ
aug⁹. scripsit hos versus ante mensā
suaz. Quis q̄s amat dicitis absentū
rodere vitā. Hāc mensam vetitā no-
uent esse sibi. Item dicit hugo vbi
supra qz seruāda est disciplina oculo-
rū. qz nō deat sibi p̄cipue. vt homo
habeat vagos oculos neqz curiosos
et vt ampli⁹ dicā. videat impudentē
ea q̄ apud alios aguntur et circūlu-
ctiādo p̄spiciat. s̄ p̄cā? dimissis lumi-
nibus ea tñ q̄ sibi añ posita sūt attē-
dat. Itē i tactu debet esse disciplina
non sicut quidam faciūt. De quibus
ibidem subdit. Alij bibentes digi-
tos medio ten⁹ p̄ oculis immergunt.

Alij vñdās mān? ad v̄estimētā sua
detergētes rursus ad cibaria porri-
gūt Alij nudis articulis coclearis vi-
ce olera sua piscant. Ita in eodem iu-
re manus abluionē & ventris restau-
rationē querūt Alij semicorrosas cru-
stas et p̄missas colindas. cibarijs
iteratō infigūt. et reliq̄as dentū suo-
rū offas facturi demergūt. Quarto
debent cauē ab im̄q̄ societate. videli-
cet cū publicis p̄dōribz nō debemus
ire ad cōiuiua: aut stare cū eis in mē-
sa. Jō dicit apl' us. i. ad corinth' vi.
Si q̄s frater nōiat inter vos forni-
cator aut aularus aut p̄dolis seruicēs
aut maledic? aut ebriofus ā rapax:
cū h̄mōi nolite abum fumere. Dicit
notanter Si q̄s nōiatur. in signum
q̄ cum famos et infamatis in his
vitijs nō debemus abū fumere nisi
q̄s faceret causa cōuerfionis sicut cri-
stus math. ix. Comedit in domo ma-
thei et pharisei &c. Neqz etiam cū ex
cōicatis debemus habere cōiuiua Vñ
uerfus. Os orare vale cōio mensa ne-
gatur. Itē neqz cū iudeis. xxviii. q. i.
c. Omnes deinceps clerici siue layci
iudeo rū cōiuiua vitēt. nec eos ad cōi-
uiū q̄s q̄ accipiat. Quia cū apud cri-
stianos cōibus nō v̄tant indignum
atqz sacrilegū est eorū cibos a xp̄ia-
nis sumi cū ea q̄ apl' o p̄mittēte nos
sumim? ab ip̄is iudicētur immūda
vt patz leuit. xi. Quinto cauē debent
a supbia et pompōsitate scz p̄mo su-
piorē locū male optādo &c. Dubitat
vtrū se ponē ad p̄mū locū i cōiuiuo sit
p̄dū. Rnt magister aug? de anclo-
na sup matheū sup illū locū Amant

em̄ p̄mos recubitos in cenis Math
xxiiij. dicens q̄ hoc p̄t esse tripliater
Primo rōne officij vt sunt decani. pa-
stores &c. et illi ex officio debent ha-
bere p̄mū locū. Secūdo rōne status
vt sunt. clerici. sacerdotes. & religiofi
illi debent honorari & in p̄mo loco col-
locari. Neqz isti peccāt ponēdo se ad
p̄mū locū. Terādo rōne appetitus. et
sic est p̄dū rōne supbie & ambitio-
nis Jō dñs nō dixit Accipiūt p̄mos
recubitus: s̄ amat Secūdo ex vasis
aureis nō bibendo Recitat magister
Johes cleincock ordinis nostri sup
illud actū. iij. Argentū & aurū non
est mibi. q̄ quidā ep̄s dū quendaz
puerū haberet legētem sibi ad mis-
sam audiuit predictū textum legere
ā puero scz argentū et aurū &c Pub-
iunxit ep̄s. In hoc precellimus san-
ctū petrū. Quia aurea vasa & argen-
tea habemus Cui puer lector mense
diuinitus inspiratus rnt Sed qd se-
q̄tur dñe ep̄e nō habetis. quod pet-
rus habuit. Respondit ep̄s Quid ē
hoc? dicit puer. Surge et ambula.
Quasi diceret puer Vos habetis au-
rū & argētū sed petrus habuit p̄tē
miracula & vtutes faciēdi. q̄b potuit
dare h̄iōs sanitatē corpis. Ergo ait
beatus bern? i epl'a ad eugemū. In
auro & argēto succedis cōstātino: et
nō petro. Nā multi sūt q̄ accumulāt va-
sa aurea & argētea & paz cogitāt de
paupibus. q̄ forte aliquādo non ha-
bent vasa lignea. De quibz loq̄tur
bernard? sup cantica sermone. lxxv
Vñ hāc ill' exuberat existimas rerū
affluētā. v̄stīū splētōrē. & gregatōz

vasorum aureorum et argenteorum. nisi
 de bonis crucifixis. Non sic fuit de il
 lo rege. de quo legitur quod noluit ut va
 sis fictilibus. vñ versus. Fictilibus ce
 nasse ferunt anachorea regem. Querenti
 vnā causam. Runt Rex cum sim dā
 lie. figulo sum genitore. Hoc dixit
 et ut sp esset memor sui originis vo
 luit comedere de vasis fictilibus. Sic
 et nos debem? qz sum? de terra orti
 Dicit valerius. Cū dyogenes porta
 ret cūphū ad potandū vidit quendā
 puerū manu cōcaua potantē. Statim
 picat cūphū ad terrā dicēs. Ignora
 bam quod natura mihi vas ad bibēdū
 pparabat. Legit de karolo magno
 quod semel fuit rapt? ad infernū et vi
 dit ibi p̄em suū pipinū de vasis bi
 bentē aureis et argenteis sulphurē
 et picē dicēs ei quod illa sibi esset ma
 ior pena mūdi. auisando eū ne talibus
 vasibus amplius uteret. Sexto caue
 dū est ne fiat in loco sacro vt in ec
 clesia vt ptz. xliij. di. c. Non oportet i
 basilicis seu in ecclesijs agapere. i.
 cōuiuū paupm facere: et intus mā
 ducare et accubitus sternere. Idem
 dicit. c. Nulli. qz dicit Aug?. In ora
 torio nemo debet agē aliqd nisi ad
 qd factū ē. Sic olim fecerūt gētiles
 in tēplis deoz ad honore deoz suoz
 vt ptz iudi cū. xvi. quō i tēplo dagō
 fecerūt cōuiuū quos sampso omnes
 interfecit. Septimo debet cauere a
 gulositate et ebrietate. Vñ apostol?
 ad rōnos xiiij. Nō in cōmestationibus
 et ebrietatibus. Non in cōtentione
 et emulatione sed in diuini hiesū
 cristū. Octauo debent referri gratia

rum actiones vt patz. xliij. di. c. qñ.
 Vbi dicit Post refectōne similiter
 ymnū dicat ad exemplū dñi q̄ i cena
 fecisse hoc legit. Iō dicit apl's. i. ad
 thessa. iij. In omnibus gratias agite
 Si cōuiuia isto mō fiant licite pos
 sunt fieri in diebus solēpnibus aut fe
 stiuis. Ter cū cōuiuū dicit plebeum
 siue vulgare in q̄ regnat voluptas et
 vanitas. Ysaie. v. cithara et lira i cōi
 uijis vestris et opus dñi nō respiciatis
 De q̄ ecclesiastes vij. Melius est ire
 ad domū luctus q̄ ad domū cōiuij.
 Tale cōuiuū fecit assuer? rex cū dñs
 p̄ncipibus suis et fortissimis p̄sarū
 Hester. i. Tale cōuiuū fecit baltasar
 de q̄ danielis. v. Dum baltasar face
 ret magnū cōuiuū in babilone et le
 tare? valde cum p̄ncipibus et amicis:
 subito apparuit man? scribēs. c. Ta
 le cōuiuū fecit herodes in q̄ Iohes
 baptista occisus est. Tale etiā cōi
 uū fecerūt philistei cū cepissent s̄p
 sonem in tēplo dagon deo suo vt ptz
 iudi cū. xvij. et omnes ibidem a samp
 sone interfecit. Sic multi hodie
 sunt q̄ valde solēpniter celebrant fe
 stum bachi. i. deo vini. De quo festo
 loquit aug?. li. vi. de ciui. dei. c. x. sic
 Bacchanalia summa celebrant in sa
 mia vbi varro ip̄e asitet a. bachan
 tibus fieri nō potuisse nisi in te cō
 ta. Nec aug?. Nam dicit quod sacerdo
 tes in festo bachi bibeant de quos
 dam fluitio de quo facti fuerūt insani
 et dementes. Sic se putabāt bene ce
 lebrare festū illi? Sed illud festū
 magis celebratur q̄ aliquod festū
 ecclesie. Habet enim iste deus tēplū

fuit scz

Tēplum insolētie. Habet sabbatūz sompnolētie. Habet altare influētie. Habet sacerdotes laboriosos Cantores luxoriosos Lectores mentosos. Primo hz tēplū insolētie. qd̄ est taberna. de quo templo dicitur a pocal. vij. Seruiūt em̄ ei die ac nocte in templo suo. Machabeoz. vi. Templū. luxuria et cōmessationibus erat plenū. Nam currūt citius ad tabernam q̄ est ecclesia diaboli vbi colitur bachus cū rixis. cōtumelijs et blasphemijs q̄ vadāt ad ecclesiam dei. Et illi tabernarij sunt prochiai diaboli. q̄ sic apiūt tabernas summo mane. et illi fiunt p̄ticipes oim̄ malorum. q̄ illi ebriosi committūt. qz dicit extra de iniur. et dāp. dat. Qui occasione dāpni dat. dampnū dedisse videt. Sz ip̄i vendūt eis ceruicā i sabbatis vltra medietatē noctis. Ergo sūt causa illorū malorū. Secundo habet sabbatū sompnolētie. Sabbatū. i. req̄es Certe cultores cum in templo diu seruiuerunt necesse habēt p̄funde dormire et tarde surgere. Job. hāmis. ix. Nō est hic homo a deo qui sabbatū nō custodit. nā q̄ in sabbato seruit deo nostro: ille de ceco facit videntē. Sed bachus facit de vidente cecū. Deus noster facit de infirmo sanū. sed ille deus facit de firmo insanū. Ille facit surdū audiētē: iste facit de audiētē surdū. Ille mortuos facit viuos: iste viuos facit mortuos. Ille dat remissionē oim̄ peccatorū p̄ indulgētis: iste dat p̄ indulgētis viginti annoz tremorē oim̄ mēbro

rum. et septez ānorū. fluxū lacrimaz de oculis. Nā ex cultu illi? dei. i. ebri etate multa mala venerūt in mundū q̄ cotidie videmus. Tercio habet altare influētie qd̄ est mēsa sua. de qua ps̄. Fiat mēsa eorū corā ip̄is in laquz. Est em̄ de dyabolo sicut de aucipite. Auceps em̄ vbi maiorem copiā cibi ponit ibi semp̄ laqueū suū abscondit. vt dū avis auditius comedit ceruus capiat. Eodem mō est inter fercula et pocula q̄ sup̄ mēsam ponunt vbi collocat laqueū gule. Sūt em̄ q̄ hōiem inebriatū p̄t ducere ad multa mala. Nā immoderat? vsus potus et cibi. P̄no est cōplemētū voluptatis. Est attrimētū honestatis. Est expimētum fatuitatis. Est detrimētum libertatis. Primo ē cōplemētū voluptatis. Jo. d̄. xxxv. di. c. An̄ oia a clericis vitet ebrietas q̄ est oim̄ viciorū fomes atqz nutritrix. qz inde generat luxuria vt ptz ibidē. c. Vēter mero estuās: cito spumat i libidimē. Cui? exēplū ptz i loth de q̄. xxxv. di. c. i. vbi d̄ q̄ loth quē zotoma non vidit vīna vicerūt vt patz gen. xx. Et allegat̄ idē. xxxij. q. iij. c. dixit sara. vbi dicit Demiqz et loth sancti filie hāc causā q̄rēde posteritatis habuerūt ne gen? deficēt humanū. et iō publica munus grā. puatā culpā p̄texuit. h̄ abrosi? Dicit glō sup̄ verbo. p̄texuit. i. diminuit. nō aut̄ extinxit. Et malū factū excusat p̄pter bonā intētōez vt obstetrices ac. Est ergo origo et p̄ncipiū ois mali. Quia inde vit luxuria. hōidū blasphemie ac. qd̄ ptz i tali exēplo. Naz

C

fuit quidam diues et magnus potator. qui in potationibus consumpsit omnia que habuit. finaliter tandem desperatus et per verecundia factus est errabundus in agris et siluis. Cui sua sor malorum hostis antiquus obuiauit dicens ei. Cur erras et tristaris? Respondit. Ditissimus eram et omnia bona mea in potationibus consumpsi. verecundus apparere vestibus conscissis et laceratis in conspectu amicorum meorum. Cui dyabolus. Si velles mihi permittere te occidendum patrem et matrem tunc denique pro me deberes ditari. Runt Nequaquam faciam hoc facinorosus. Tunc dyabolus. Saltem permittas quod te semel in ebriomada vis inebriare vsque ad amissionem rationis. Quod permittit se facturum. Sciens dyabolus quod cum haberet in eo ebrietatem. haberet causam omnium malorum. Ille vero ditatus per dyabolum continuauit potationem non semel in ebriomada sed omni die. Quem mater sua egrediens dolens eum incidisse in perstina mala. eum verbis correxit. Ille vero extracto pugioe matrem transfixit et interfecit. Accurrit pater redarguens eum de tanto facinore. Quod cum matrem interfecit. Ecce quid non facit ebrietas? Secundo est attrimentum honestatis. Confundit enim et deturpat tam animam quam corporis nobilitatem. Unde innocentijs in libro de vilitate conditionis humane. Quid turpius ebrioso. cui fetor in ore. tremor in corpore. quam permittit stultitiam. prodit occulta. Cui mens alienatur. facies transformatur. vbi regnat ebrietas. vbi nullum latet secretum. Unde

D

pingitur a quibusdam ebrietatis imago sic fuisse depicta. Imago puerilis cornu habens in manu et in capite habens coronam de vitro. Talis est ebrius. quia est puer et insensatus. Modo pueri cornu habent in manu. In signum quod nullum celant secretum sed clangendo reuelant. Coronam habet vitream. quia reputat se gloriosum et diuitem cum tamen aliqui vix habet obulum. Tertio est experimentum fatuitatis. quia si homo dispositus est ad aliqua mala in ebrietate expitur. Ecclesiastici xxxi. Vinum corda superbiorum arguit. id est ostendit. Refert iosephus in libro de causis rerum naturalium quod noe primo inuenit vitem siluestrem id est labruscam. Que cum esset amara accepit quadruplex genus sanguinis scilicet leonis. agni. porci. et fime. et de huiusmodi sanguine admixta terra fecit finem ut amaritudine vitis repulsa dulcoratum fructum redderet. Cuius de vino eius bibisset. inebriatus est et nudatus in tabernaculo expugnatus est. Congregatis filijs eius vinum et naturam eius ostendit dicens. Ideo de sanguine istorum animalium apposui ut discerent homines per vinum quoniam fieri leones propter iram quoniam agnos. sine mente. quoniam porcos. propter luxuriam. quandoque fimas. propter curiositatem. Ideo scribit Aristoteles alexandro. quoniam cum bibunt vinum multum ad ebrietatem. tu te abstineas a potu ebrietate. et videbis mirabilia ab hominibus. Et de facto si quis faceret hoc. videret mirabiles fatuitates hominum.

Quarto est detrimentum libertatis. quia prima radix seruitutis venit per ebrietatem ut patet gen. ix. Cum noe ebrius fuit deusus fuit a chaim filio suo. Et maledixit filio filij dicens. Maledictus chanaan. ensque seruum seruorum fratrum tuorum. Et in hoc facto significant quattuor mala que ebrietas facit. Primo peruat hominem in romis et sefus: quod signat noe dormitio. Nam una res videtur sibi due: et titubatur a lingua. Secundo spoliatur hominem diuitijs suis. Vnde frequentes magni potatores finaliter sunt pauperes: quod signat noe denudatio. Tercio red dicit hominem deusibilem inimicis et amicis: quia deusus eum chaim filij sunt. Quarto expoliatur plerumque et reddit miserabilem: quod signat eius maledictio. Cogitent ergo illi que alium scient inebriantur qualiter peccant et specialiter in diebus festiuis: quod est duplex peccatum. Quarto habet iste deus sacerdotes laboriosos. ut sunt braxatores. venditores. tabernatrices. et tabernarij que valde fideliter seruiunt bacho. sumo mane tabernaculum parando. Isti sunt prochiambi diaboli. Ps. Moyses et aaron in sacerdotibus eius. Moyses assumptus de aquis interpretatur. et significat ceruicem. que est cerevisie vis in aqua quam parant illi sacerdotes. Et aaron que vitulos iugulant significat macellatores que deseruiunt gula. Quinto habent cantatores luxuriosos que cantilenas lasciuas cantant. Ysaie. v. Ne que furgitis mane ad ebrietatem et potandum usque ad vesperum. Vnde aliquando mane usque alterius diei. Sexto habet lecto-

res mendosos. id est histriones. ioculatores. et rimatores et sic de alijs. cum istis maxime offendit deus gloriosus: et transgrediuntur festa dei et sanctorum suorum. et tocies peccant contra illud preceptum. Memento ut die sabbati sanctifices.

Secundum peccatum que violatur sabbatum est illicitus ludus et vanus. De que dicit exodus xxxij. Cras sollempnitas domini est. Et sequitur ibidem. Sedet populus manducare et bibere: et surrexit ludere. Nam in festiuitatibus sanctorum et dominicis diebus solent homines exercere multas fatuitates. et specialiter tunc exercet ludos varios. quibus festa ecclesie violatur. De his dicit dominus ysaie primo. Calendas vestras et sollempnitates vestras odium aia mea. Queris ergo vtrum iocari et ludere in festiuitatibus sanctorum sit semper peccatum mortale et violatio sabbatorum. Videtur quod non. Quia virtus moralis semper potest fieri. Sed ludere et iocari est virtus moralis secundum quod probat aristoteles in iij. ethicorum in fine. Credunt enim aliqui omnia verba vel facta iocis deseruientia esse ociosa: quod non est verum. Nam ociosum est illud quod caret debito fine. Quicquid ergo de se est ordinabile in debitum finem non est ociosum. Lusus autem si sit liberalis et honestus et moderatus. ordinari habet in bonum finem. quia est quodammodo necessarium in vita. Iohannes dicit. iij. ethicorum. quod ludus videtur esse reus et quid necessarium in vita. Sicut ergo ad sensus corporales ut auditus et visus. quia laborat in sciendo. natura

ordinavit sompnū ppter eorū requiē
 et est necessarius in vita: sic qz stu-
 dendo in negotijs ecclesie aut cōita-
 tis vel regni insistēdo vel alia faciēdo
 cōtinue laboram? aliq̄ delectationes
 iocose si sint moderate et honeste et nō
 ocliose interponunt̄ curis vel laboribz
 nostris. Quare cū in talibz contingit
 peccare et benefacē. oportet circa ipos
 iocos dare virtutē aliquā p quā de-
 bite nos et bene habeam? ad ludos
 In ipis em iocis qdā supabūdāt de-
 siderantes facere risum. De q̄bus di-
 cit̄. iij. ethicoz q̄ magis conant̄ ri-
 sum facere q̄ de decora dicē. hmoi sūt
 histrones q̄s p̄hs homoloch? nos-
 minat. P̄hs em tales assimulat aui-
 bus rapiētibz p̄dā sacrificatā in tem-
 plis gētiliū. Sicut em aues ille non
 curabāt ql̄icūqz possent aliq̄d de il-
 la p̄da cape. Sic volētes risū facere
 omnino et puocare alios ad cachī-
 nū. nō curāt qualiter cūqz possint ca-
 pere dicta vel facta alioz et auertere
 ea in ludū et cachynnum. **Hij** ergo
 supabundant in ludo. **Alij** vero a
 cōtrario deficiūt. et illi vocant̄ duri et
 agrestes. **Hmoi** aut̄ nō sūt sustinē-
 tes aliquē ludū nec dicētes aliq̄d ri-
 diculū pmo dicētibz sūt molesti. **Sz**
 est qdaz virtus media q̄ vocat̄ eu-
 tropolia q̄ est reprimēs supfluitates
 ludi et moderās duricias. Et dicit̄ eu-
 tropolia ab eu qd̄ est bonū et tropos
 auerfio. Et sic legūt̄ p̄hi luisse p̄ vt
 ait seneca in li. de triāq̄llitate ai. q̄ so-
 crates cū puenis nō erubescēbat lude-
 re et plato laxabat aim publicis cu-
 ris fatigatū vt in aio aciores et res

quietiores surgerēt. **Exēplū** pōnit de
 agris fertilibz. q̄ sicut cito illos ex-
 hauriat nūq̄ intermissa fecūditas.
 ita aionū impetus aut assidu? labor
 frāgit vires. **Sz** recuperant̄ paulati-
 p ludos. **Ideo** inq̄t legū cōditotes fe-
 stos instituerūt dies vt ad bilanta-
 tē publice cogereēt hoies. interponē-
 tes tpamentū laboribz suis. **Hec** se-
 neca. **Ideo** legim? de sancto **Johā**s
 ne euangelista sicut narrat **Cassiodo-**
rus libro septimo. q̄ cum molliter
 perdicem demulceret vidit eum quī-
 dam iuuenis: et miratus est tantum
 virum sic facere. **Cui** sanctus **Johā**-
nes ait. **Quid** gestas in manu? **Et**
ille. **Arauz.** **Et** ait **Johes.** **Cur** eum
 nō semp extensuz portas. **Et** ille. **Re-**
tugi curuatione fortitudo ei? molle-
 scat et depereat. **Sic** ait sanctus **Jo-**
hānes. **Nō** te etiā offendat hec pua-
 laxatio. **Hec** ille. **Jō** dicit̄ catho. **In-**
terpone tuis interdū gaudia curis.
Sed hoc debet esse parum. quia di-
 citur nono ethicoz. **Parum** de-
 lectationis sufficit ad vitam quasi p
 adimento: sicut parum sufficit de sa-
 le pro cibo. **Ideo** reprehensibiles sūt
 illi qui maiorem partem tēporis ex-
 pendunt in iocis et ludis sicut in alea
 scz in scakario et in besselen ac. **De**
 q̄bz sapie. xv. **Estimauerunt** vitā no-
 striā esse ludū. **Sed** requirunt̄ adhuc
 quinqz sm **Ihermannum** de **schildis**
 seu quinqz modis peccatur morta-
 liter in ludis et iocis. **Primo** si ex le-
 uitate animi vel ioco ita grauis cōtu-
 melia fieret q̄ bonimis honorem to-
 taliter auferret sicut qui ex leuitate

animi hominem grauius vulneraret
 vel lederet in corpore mortaliter pecca-
 ret. Secundo cum quis in ioco mēda-
 cum dicit et illud scienter cum iura-
 mento affirmat. Vñ beat^{us} thomas
 in secūda sede q. xviij. dicit. Nō ex-
 cusat a mortali peccato q̄ iocose pi-
 rat qz non euitat diuinā irreuerentiā
 pmo quātū ad aliqd̄ magis auget
 Tercio cū q̄s in ioco p̄ximū scienter
 et ex p̄posito ad iracundiā puocat.
 Nam oia peccata q̄ sic puocatus in
 tali ira committit siue in verbo. siue in
 factis. ille puocās reus erit. Hoc il-
 li nō attendūt q̄ annosos hoies deri-
 dent et puocant. et alios homines
 passionatos q̄ subito puocāt ad irā
 Et in hoc volūt recreari. qd̄ tñ vergit
 in piculū animaz suarū. et grauius
 p̄ talibus derisionib^{us} in extremo iu-
 dicio punient^{ur}. qz omnes maledictō-
 nes et blasphemie et iuramenta q̄
 ille puocatus dicit iugebūt ip̄i. quia
 dicit reglā iuris. Qui dat occasiōē
 damni et damnū dedisse videt. et ex
 de iurēiurādo et dāp. dat. c. si culpa.
 Quarto qñ fit p̄pter malū finē quē
 q̄s in ioco intendit scz iocādo cū mu-
 liere vel virgine tangēdo vel ample-
 xando loquendo vel arridendo eā intē-
 tione vt eā ad malū actū alliciat vel
 suū btīm thomā cum q̄s ad iocū assu-
 mit turpia verba vel facta q̄ de se sūt
 peccata mortalia. peccat mortaliter.
 Quinto cū hoc facit in locis et t̄pib^{us}
 sacris. tūc frangit festa. qz qd̄ vno
 t̄pē est licitū non est tñ licitū in t̄pē
 sacro. Circa qd̄ notandū qz sex sunt
 genera ludorū. scz lud^{us} musicalis se-

suū recreatiuus. ludus diuinis
 deuotionis excitatiuus. ludus moral^{is}.
 humane vite instructiui. ludus picu-
 losus et mortis illatiuus. Primus lu-
 dus vocat^{ur} musicalis q̄ est sensuū re-
 creatiui. vt est ludus citbare. lire ā
 fistularū et tubarū et sic de alijs. q̄rū
 primus inuentor^{is} fuit tubal vt patz
 genesis. iij. Tubal fuit pater canēti-
 um in citbara et organo. qz ip̄e pri-
 mo inuenit notas s̄m sonitū malleo-
 rum. De isto scribitur sapientie. xv.
 Estimauerunt ludū esse vitā nostrā:
 et ouersationē vite p̄positā ad lucrū.
 Tales sunt bistriones q̄ totū eorū
 luduz ordināt ad lucrū t̄pale. Fuit
 etiā iste ludus p̄mo inuentus ad dei
 laudez et venerationē. Ideo dicit psal-
 mista. Laudate eū in psalterio et ci-
 thara et cetera ibidē. Secūdo ad ma-
 lorū spirituū coercionē. Vñ Jobes
 in pollicitatio li. i. c. vi. Sancti pa-
 tres patriarche inq̄t musicā multis
 laudib^{us} extulerūt. vñ in eius virtute
 maligni spūs cohibent^{ur}. Et ponit ibi
 exemplū de saul quē vexabat spūs ne-
 quā et dauid passit citbarā et recessit
 ab eo spūs neq̄ vt ptz. i. regum
 xvi. Dicūt mathematici qz multi de-
 mones armoniaz huiusmodi ferre
 nō possunt. Narrat boetius in plo-
 go de arte musica de empedocle pho-
 qz adeo pitus fuit in arte canendi qz
 cū quadā vice eius hospite. iuuenis
 qdam furbund^{us} inuaderet eo qz fra-
 trē eius accusatione damnasset ipse
 adeo dulciter canendi modum di-
 dit inflexisse qz adolescentis iracundiā
 t̄pauit. Dicūt doctores sup illd̄. i. reg^{is}

·vi· **S**i dauid expulit demonem de saule. hoc fecit deuotio ipsius dauid qua demon sufferre non poterat. Vel hoc fecit in virtute crucis cuius cathara fuit figura. quia componitur ex tribus lignis sicut crux christi. Et sicut corde extendunt in ea: sic fuit christus in cruce extendus. Tertio ludi sunt inuenti ad morum instructionem. Vnde augustinus libro v. de ciuitate dei. c. i. recitans verba scipionis dicit. Sicut in fidibus et in tubis et in cantu ac vocibus concordans quod danda tenendus est ex distinctis sonis quarum discrepationes aures erudite ferre non possunt quousque deorsum efficiat: sic ex summis et ex infimis medijs interiectis ordinibus moderata ratione concordia in ciuitate continentur. et quae armonia in musicis et in cantu dicitur etiam esse in ciuitate concordia. Item dicit Iohannes in polycratico libro iii. c. ix. Si inquit catharedus alijque fiduciales multa diligenter parant faciuntque dulcissimam dissidentium cordarum consonantiam. cordis non ruptis. sed tenentur proportionaliter et remissis: quanta sollicitudine debent principales moderari: nunc rigore iusticie nunc remissione clementie ut subditos faciant quasi vnanimis esse in domo. Hec ille. Quarto inuenti sunt ad grauis tristitie repulsionem. Sic reges et principes et alij magnati habent fiduciales et catharedos ad repellendum curas varias et tristitias. Nam diuersae armonie habent excitare diuersas passiones. Alique enim excitant audaciam: sicut patet in tubis bellicis. Alique excitant deuotionem ut patet in organis quae dauid dicitur primitus inuenisse ad cultum

dei ut patet in 1. Regum vi. Percussit dauid in organis armigatis. Peccat ergo illi qui in organis cantant cantica secularia. Alique excitant leticiam sicut cathara lira et fistula et sic de alijs. Nam bestie delectantur in lira et musica et sepius homini applaudunt propter sonum musicae. Cuius exemplum ponit augustinus primo de ciuitate dei. c. xliij. de arrione qui fuit dulcissimus catharista. Qui dum fuit pietus in mari a delphinis fuit ab litore portatus. quia dicit phidrus. xij. et his mol. quod delphini gregatim vadant ad melodia. A fortiori homo in his delectatur. Alique causant fletum et lamentationem. Et talibus utebantur olim antiqui in sepulchro potentum. et dicebantur tybicianes quasi lugubre carmen canentes. Sed omnibus his abutimur ad lasciuiaz et vanitatem. et fiunt instrumenta eterne dampnationis que sunt homini data ad corporis recreationem. Ideo dicit Job. xxij. capitulo Tenent tympanum et catharam et gaudent ad somnum organi: et in puncto ad inferna descendunt. Quando ergo utimur illis in festiuitatibus ad lasciuiaz fragimus festa. Queritur ergo utrum sit nunc licitum seruire deo in noua lege in musicis instrumentis sicut fuit in antiqua lege ut sunt cathara. lyra tympanum et tuba. dicente propheta. Confitemini domino in cathara. et in psalterio de acordo quae Runt sanctus thomas secunda secunde. q. xci. articulo secundo. in responsione ad quartum argumentum dicens quod huiusmodi musica instrumenta magis animum mouent

ad delectationem ut p̄ ea formetur
bona dispositio. In veteri autē testa
mento erat vsus taliū instrumento
rum. **T**u q̄z populus erat magis
durus et carnalis. **I**deo erat p̄ hu
iusmodi instrumenta puocandus fi
rut et p̄ p̄missones terrenas ad cul
tum dei. **S**ecūda rō ne videamur gē
tilizare. **N**ā gentiles solebāt p̄volis
suis seruire in istis instrumentis. ut
ptz daniel. iij. Cū audieritis sonum
fistule. cithare &c. **Q**uert magister
heinricus de vrimaria. **V**trū officiū
histrionū sit peccatū. **R**espondet q̄
officiū histrionū ordinat ad habē
dum solatiū q̄d non est s̄m se illia
tum nec s̄m se sunt in peccati statu
dūmō ludō vtant̄ mod̄ate. **E**t debēt
tria obseruare. **P**rimū vt in ip̄o ludō
finem nō ponāt sed intendāt solaci
um hōim. q̄d ducit in laudē dei et vir
tutis opationē. **S**ecūdū q̄ nec ver
ba turpia nec facta immisceāt ludō
suo. **T**erciū vt nec locis nec t̄pibus
sive negotijs aut p̄sonis inhonestis
aut indebitis ludū suū exhibeāt. sed
oppositū facientes peccant. **E**t de tali
bus dicit. lxxxvi. di. c. **D**onare histri
onibz res suas. vitū est immane. nō
virtus. **I**dem dicit in ca. q̄ venato
ribz. **D**icit glosa sup̄ illud c. donare
Dare talibz causa vane glorie p̄ ex
ercitio sui vitij immane peccatū est.
Requis̄ in glosa. **S**z q̄d de cithari
stis & alijs q̄ varijs vtunt̄ instrumē
tis. **N**unq̄d licitū est audire ea vel a
liquid dare. **R**espondet. **A**d volup
tatē vel luxuriā nō. **Q**uia deū manibz
stimulat q̄ populū vābis delectat

ut ptz. xxiij. di. c. in sancta. **S**z ad lau
dem dei benecei ad aliā iustā causam
puta recreationis. qz debilis est vel
infirmus. ut d̄r de cō. di. v. c. puenit.
Dicit thomas. **Q**ui moderate eis sub
ueniūt nō peccant. **S**ecus t̄n si sup
flue eis dāt. vel si dāt illis q̄ exercēt
ludos illicitos. nisi essent in extrema
necessitate. **S**imilit̄ s̄m wilhelmuz
dare aliq̄d adulatoribz est peccatū
mortale nisi fieret p̄pter appetitua
ne glorie vel nisi aliquis desideraret
laudari in peccatis. **I**llis vero qui sic
abutunt̄ debet eukaristia negari.
ut ptz de cō. di. ij. c. p̄ dilectione. **N**e
qz ad ordines pmoueri. **S**ecūdus
est ludus diuinalis et deuotōnis ex
citatiuus. q̄ aliquñ fit saltando. ij. regū
vi. **D**ixit dauid ad micol. **V**iuat do
minus. qz ludaz ante d̄nm q̄ elegit
me potius q̄ patrez tuū. **N**ō ibidem
historiā q̄n dauid saltauit ante ar
cham: et desepxit eū micol vxor sua.
Sed si talis ludus fieret ad vānita
tem. esset peccatū p̄sertim diebz fe
stiuis. ut ptz de cō. di. iij. c. **I**rreligi
osa consuetudo ē quā vulgus p̄ sanctorū
solēpnitates agē consuevit. **P**opuli q̄
debent diuina officia attendere. sal
tatōnibus turpibz inuigilant. canti
ca nō solū mala canētes sed officijs
religiosoz p̄strepūt. **N**ec etenim vt
paul ab omnibz p̄uinitijs depellant̄
iudicio sacerdotū dimittant̄. **N**oc idē
nō debet fieri in locis sacris vt patz
de vita et b̄. cle. c. cū decorē. **V**bi dicit̄
tur. **I**nterdū ludi theatrales nō solū
ad ludibziorum spectacula introdu
cuntur in eis monstra laruarū veruz

etiam in aliquibus festiuitatibus diaconi presbiteri ac subdiaconi infamie sue ludibria exercere presumunt. Et in fra Madamus ne per homini turpitudines ecclesie iniquas honestas. prohibita ludibriorum consuetudine vel potius corruptela curetis a vestris ecclesiis extirpare. Supra quod glossa. Non tamen prohibet hic presbiteri presere domini. Vero dem et magos. et qualiter Rachel filios suos plorabat. et quod tangunt festiuitates illas. cum talia potius inducant homines ad corruptionem quam ad lasciuia vel voluptate. Sicut in pascha repuntare sepulchrum. et qualiter Christus resurrexit sicut patet de co. di. ij. c. semel. et distictione quarta. quoniam circa fine. Sed de alijs ludis seculi et vanitatibus. quod est dicendum Respondit quod isti ludi non debent fieri propter quinque. Primo. quia sabbatum infringunt si fuerint in minimis diebus vel alijs festiuis diebus. Contra illud Exodi. xxxi. Qui polluent sabbatum morte moriantur. de co. di. iij. c. Ieiunia. dicitur ibi. Omnia die nihil agendum est nisi deo vacandum. Nulla vero operatio in illa sancta die agatur nisi tantum psalmis et psalmis et canticis spiritualibus illa agatur. Nec ibi sunt ergo prohibita omnia genera ludorum in festis. siue fiant saltando siue ludando siue sagittando siue alia vanitate exercendo. Secundo. quia populus a diuinis retribit. et singulariter a sermonibus et ecclesiarum visitationibus. Nam iudei habebant in sabbatis recitationem legis et prophetarum. ut patet actuum. xij. Principes vestri ignorantes hierum et voces prophetarum quod per omne

sabbatum leguntur. A fortiori hoc debent habere christiani. Tercio. quia populus inde deterioratur. Vnde frater discipulus petrus archidiaconus de re vtrius. folio. li. c. iij. In circo ac theatro. quod duo loca bonis sermonibus aduersa fuisse notissimum est quod si quis malus ierit: redibit per se. Nam bonis illud iter ignotum est. qui si casu aliquo ignari adierint. contagio non carebunt. Nec ille. Quarto. propter malum quod in his perpetratur. quia vir virtutis veste muliebri et e contra contra illud dicitur. xxij. Non induetur mulier veste virili: nec vir virtutis veste feminea. Abominabilis est enim apud deum quod facit hoc. Idem patet. di. xxx. c. Si quod mulier suo proposito iudicans ut valeat viri veste utatur et propter hoc viri habitum imitetur. anathema sit. Nec ibi sed adhuc magis peccant quam utuntur vestibus religiosorum aut monialium sicut quidam faciunt in carnificum. Tales grauer debent puniri et patet in autentico. de sanctis episcopis. folio. vltimo. coll. ix. et. C. de episcopali audi. l. m. m. Nam Johannes octauus papa. qui fuit mulier legitur sic decepsisse ecclesiam. Sicut dicit Johannes bocacij in libro de claris mulieribus. et martinus in cronica sua. Quinto ne videantur imitari gentes et idolatras. qui homini ludos instituerunt in honore deorum suorum. De quo primo ad corinthios. de co. Sedit populus manducare et bibere. et surrexit ludere. Et perierunt una die vigintatria millia hominum. sicut legitur Exodi. tricessimosecundo. Tales ludos instituerunt romani in

romani in honorem deorum suorum
 et vocabant ludi scemici s̄m p̄sidorū
 xviii-li. et bimolo. a scena q̄ fuit do-
 mūcula quedā in medio theatri. In
 qua cātabant carmina poetarū. Vñ
 i illis ludis p̄ncipales p̄sone fuerūt
 poete q̄bo seruiert̄ mimi et histrio-
 nes saltantes. et effigientes motib?
 corporis ea que a poetis canebant. In
 q̄bus ludis multa canebant turpia
 et mibonesta tam de dijs q̄ de hoibus
 Isti ludi fuerūt instituti rome sicut
 dicit aug⁹. li. i. de ciui. dei. c. xxi. Cuz
 ingens pestilentia nec humanis ohi-
 lijs nec ope diuina leuaret. ludi sce-
 mica inter alia celestis ire placami-
 na instituti dicunt. Etā dii p̄cipie-
 bant tales ludos fieri. vt patz p̄ eun-
 dem augustinū li. iiii. de ciui. dei. ca.
 xxvi. de latino rustico. de quo sup̄ in
 p̄mo p̄cepto in. v. mēbro. Sed que
 mala orta sunt ex illis vanis ludis
 ptz de ciuitate lucana in puincia tuf-
 fie. In qua qñ erat in flore fecerunt
 multa solacia. Inter alia quendam
 fecerūt papā. Aliq̄ impatorē. aliq̄
 regē fr̄ācie. aliq̄ fecerūt dñm deluca
 et ille erat sup̄ omnes p̄dictos. Qui
 stans in tanto culmine misit p̄ illo
 q̄ erat loco pape vt x̄miret ante eū et
 faceret sibi reuerentiā et homagiū.
 Quod factū fuit. Similiter misit p̄
 impatore et p̄ alijs regibz. et isti si-
 militer fecerūt. Quo facto dñs luca-
 nus dixit. Est ne maior dñs in terra
 q̄ sunt isti. Responsum est ei. q̄ sic.
 Et q̄s est inquit. Respōderūt. Xps.
 Et dñs lucanus. Vbi est? Et illi di-
 xerūt. In ecclesijs. Qui vocauit do-

minos suos dicens. Ite p̄ omnes ci-
 uitates et citate xpm q̄ corā me debe-
 at apparere. Qui uerūt et vñū in for-
 ma sacerdotis inuenerunt. pati ad-
 missaz ire. Adduxerūt illū. q̄ fecit re-
 uerentiā dño de luca Quid plura? In
 illo anno diuisa est ciuitas et ex tunc
 de malo in peius se habuit. et infra
 puū tēp? plus q̄ quinqz vicibz est re-
 dita. et ciues q̄mplures occisi sunt.
 Ergo cessare ab illusione xpi debetis?
 si non vultis puniri. Et q̄ talia faciūt
 potius iudaisant q̄ euāgelisat. Ter-
 cius lud? dicit̄ moralis. et est bñas-
 ne vite instructiu? qualis est ludus
 scacorū. q̄ inuentus est nō solū ad se-
 sus hoim recreandos sed etiā ad mo-
 res hoiminū corrigendos. Dicit̄ So-
 bellinus in cronica sua q̄ est iuuet?
 a grecis in ocio troyani belli. Et ovi-
 dius in li. de vetula dicit q̄ vlixes fu-
 it inuentor ludī scacorū in ocio troia-
 ni belli. Et omēdat subtilitatē inge-
 nij ipius inuentoris. declarans quō-
 ipe lud? factus est ad instar motus
 celi. Alij dicūt q̄ sit inuentus in ba-
 bilonia tpe regis babilonie cuiusme-
 rodach. de q̄ dicit magister in scola-
 stica historia q̄ erat valde lasciuus
 et crudelis. Qui sui patris corp? na-
 buchodonosor in tricenas diuisit p-
 tes et dedit tricenis vulturibz ad co-
 medendū. Tēpore illi? hic ludus in-
 uentus est a quodā pho xerses noie
 Hic tñ tate iusticie existit vt mori
 poti? eligeret q̄ simulationē sequēs
 in delitijs regalibus sp̄reta iusticia
 vitā finiret. Nā cuz populus videret
 regis vitā detestabile et cum nemo

culpāre aūderet rogatu populi mor-
ti se exposuit. Cū igit rex p̄dictus vi-
disset hūc ludū a multis milites. ba-
rones et duces cū p̄dicto ludo ludē
miratus ludi pulchritudinē ac infue-
ti solatiū nouitatē interesse voluit. lu-
dum discere desiderauit. Tūc ph̄sus
dixit regē nō posse facē n̄ pri⁹ formaz
discētis assumeret. Tūc r̄ndit rex
Hoc eē agruū. formāqz discipuli as-
sumēs. Tūc ph̄sus formā tabularij
et scacorū ac mores regis et nobiliū
ac populariū describens. Et sic eū ad
correctionē morū et virtutū p̄ ludū
attraxit. Audiēs rex correctionē suaz
p̄p̄t quā multos sapiētes occiderat
ominatorio p̄cepto ph̄m interroga-
uit dicēs. quare hūc ludū inuenisset.
R̄nt ph̄sus. **O** dñe mi rex tuā vitam
desidero gloriosaz. quā videre nō pos-
sum. nisi iusticia et bonis moribz sit
infirmata. et sic a populo diligaris.
Opto ergo te de alio fore regimine
vt tibi prius dñeris. q̄ nō iure alijs
sed violētia dñaris. qz violētia im-
peria durare nō possunt. Queris hic
vtz ludus scacorū sit licitus. R̄nt qz
est licitus a p̄missus laycis. saltē. qz
in ingenio naturali consistit. nec mit-
tatur viribz fortune vt notat accur.
C. de ep̄is et cle. in autē. Interdica-
mus. Idē dicit accur. de clericis vt
ibi notat. **Sz** Ja. et Ra. et petr⁹ de
bella p̄tica tenēt in strariū. Et est rō
s̄m illos. qz rō taxillorū p̄hibito-
nis ludi in p̄sonis clericorū fuit vita-
tio in diuinis officijs. Et in. c. clerici
officia. de vi. et lx. cle. vt ab eis res-
trahāt. Et que rō magis habet locū

in ludo scacorū q̄ est p̄lixior. q̄ in lu-
do taxillorū q̄ est breuior. Sed hein-
ricus boick dicit i. c. clerici officia. de
vi. et lx. cle. **S**alua eoz reuerētia qz
illa nō ē causa p̄ncipalis p̄hibito-
nis ludi taxillorū. sed turpia a im-
nesta facta a ip̄ius ludi. ex q̄bus cri-
mina multa oriuntur. Vñ sustinēdo
glosam accurcij posset dici qz esset li-
citus et honestus t̄p̄alibz et bonis cō-
gruis q̄bz dimisvacare nō dñt et dū
modo p̄ hoc nō negligunt fūire dño
Vñ clericus beneficiatus ad hoc vt
appareat bonus a bonū exemplū pre-
beat minoribz. nūq̄ recedat p̄salteri-
um de manu sua s̄m Jeronimū de cō-
di. v. c. nunq̄. Et tñ hoc intellige a
uulter scz bonis debitis et statutis a
cōsuetis. a tricesimasexta distinc-
tione. capitulo **S**i q̄s vult. et. xxx. dist.
c. si laycus. Et ita intelligit de vsu
pallij. c. i. et de infirigidatis. c. vltimo
Et scias qz ludēs ad scacos debet ser-
uare consuetudinē illius patrie in q̄ lu-
dit vt notat archidiaconus. viij. di.
c. que extra mores. Sed an religio-
si possint ludere. R̄nt heinric⁹ boick
in capitulo. clericici officia. qz tales nō
possunt ludere etiam ludo alias bone-
sto. nec cum alijs nec inter se: qz cum
sint mortui quo ad mundum. debent
stare in monasterio soli et tristes.
vt patet. xvi. q. i. c. placuit. Non de-
bet se talibus immiscere ex q̄bz ve-
niunt frequenter multiloquia in q̄-
bus nō deest peccatum. et rixe cōtu-
melie cōtentiones. oīa debēt euitā. Er-
go etiā oīa p̄ q̄ veniūt ad illa. Itē ad
hoc facit de statu regulariuz. c. ne in

agro. in cle. s. porro. **V**t igit talis ludus et ois alius decenter fieri posset debet in se habere tria scz. cōdecentiā honestatis. Carētiā supfluitatis. Prouidentia oportunitatis. **P**rimo debet habē cōdecentiā honestatis vt videlicet ludus talis deceat psonas assistētes. **V**n alius ludus ouenit clerico siue religioso et alius militi armigero vel famulo. **A**lius deceat senem: et alius iuuenē. **F**ingit em̄ Eso pus fabulā de azimo et catulo. qz azinus cōsiderans catulū oōosum. mirabiliter tñ acceptū et gratū dño. deliberauit apud se. q̄ possit eē causa q̄re dñs catulū nihil opis facientē tñ diligeret. **E**t apprehendit qz q̄tēs dñs domū rediit catulus ei occurrit. et pedibus. voce oibusqz modis qbus potuit dñs sp̄ applausit. **V**isum est ergo esse expediēs azimo effigiare catulū et sic gratiā dñi pmereri. **I**gitur dño de rure remēte occurrit ei azim? cū impetu pedes anteriores humeris dñi allisit et clamore valido rudire cepit. **D**omin? turbatus et lefus auxiliū cōuocat famulorū. **A**t illi afinū validissime verberauerūt: et a dño abierunt. **I**sto mō multi sunt q̄ putāt qz eos deceat ois ludus: et tñ in reueritate i de displicēt vñ se reputāt placituros. **I**ō religiosi et clerici ab his ludis debent se abstinere. **V**n ait ambrōsi? in de officijs li. i. qz licet in q̄t honesta sint ioca ac suauia tñ ab ecclesiastica aberrāt regula. **S**ecundū est carētia supfluitatis ne vel nimis frequēter aut cōtinue fiat. vñ tullius li. p̄mo de officijs **L**udo iqt et ioco vt

deceat: sed sicut sompno et q̄etibus. **T**erciū est p̄uidencia oportunitatis ne fiat in loco sacro vel in tpe sacro. alias violant festa. qz tūc est tēpus orandi et nō ludendi. et tēpus ecclesiam intrandi et frequētandi. nō i caris vel in scakis ludendi vt patet de cō. di. iij. c. **I**eiuinia. sicut patuit sup̄. **Q**uartus est ludus piculosus et alis qñ mortis illatiu? vt est hastiludiu? vel torneamentū. q̄ sunt q̄dam nūdi ne vel ferie in qbus milites ex edidō ouemire solent ad ostentationē virum suarū et audacie. **Q**ue ideo p̄hibentur. qz inde sepe aiaruz picula ueniunt. **E**t q̄ facit cōtra p̄cepta ecclesie peccat mortaliter. **P**ena uero talium est q̄ in torneamentis moriunt. i. letale vulnus accipiūt. licet post penitentia eis eukaristia nō neget qz carebūt ecclesiastica sepultura. ex de torne. c. i. **N**ō solū est p̄hibitu? a lege diuina: sed etiā impiati. ff. ad. l. acq. l. nā ludus. **N**isi saltē h̄ fieret causa discēdi ad aliquē bonū finē vel ob defensionē patrie vel reipublice. **E**t q̄cū qz ibi aliū occiderit etiā a casu reus ē homicidij: et irregularis ē. qz talis ludus noxi? est. **I**ō quicqd ex eo sequit imputādū est ei: et si fit in diebus festiuis violat sabbatū. **Q**uintus est lud? dāpnosus et pecunie lucratiu? vt est ludus alee. **D**icit em̄ yfidorus li. xvij. et himol. qz lud? alee inuētus ē a grecis in ocio troiani belli p̄ quēdā militē alea dictū: et ab illo lud? nomē accepit. **A**lij dicunt qz fit inuēt? a q̄dā romano q̄ fact? fuerat leprosus. q̄ cū sp̄ret? et eiectus eēt

a cōmunitate cogitauit intra se q̄ si
 posset uellet deo facere tantā displicē
 ciam q̄tam sibi fecerat. **Mox** affuit
 diabolus docēs eū facere asserē qua
 dratū et etiā tabulā quadratā et etiā
 lapidem quadratū habens in vno la
 tere vñū oculū et in alio latere duos
 et in alio tres et sic de alijs. **Dicens.**
Cum piciunt vñū oculū: hoc faciunt
 in contemptū diuinitatis. **Si** duo
 in contemptū xp̄i et matris eius. **Si**
 tres: in contemptū sanctissime trinita
 tis. **Si** quatuor: in contemptū quatu
 or euangelioꝝ. **Si** quinqz: in stem
 ptū quinqz vulnerū xp̄i. **Si** sex: in cō
 temptū sex operuz misericordie. **Si**
 septē: in contemptum vij. donoz spūs
 sancti. **Si** octo: in contemptū viij. bea
 titudinū. **Si** nouē: in contemptū ix.
 chorū angeloz. **Si** decē: in stem
 ptū decē p̄ceptor. **q̄c.** **De** leges cō
 cedūt ludere ad vñū solidū vel p̄ escu
 lentis et potulentis. **C. de** vsu alea. l.
 alearū ludus. **Et** similiter cōcedūt lu
 dū p̄ pecunia q̄ viribz immitat̄ dum
 mō fiat sine dolo. ff. de aleatoribz. l.
 solutū **De** in foro cōsciēte est pec
 catū et s̄m canones tales lusores de
 bent excommunicari. vt dicit̄ di. xxxv.
Si. **Vñ** p̄tz q̄ peccant mortalit̄ s̄m
 glosam et hoc si ducit̄ in cōsuetudiez
Vñ etiā s̄m leges hospes tenēs luso
 res. actōne iniuriarū p̄uat̄. ff. de alea
 to. l. i. **Est** tñ peccatū ex pte p̄sone vt
 si clericus vel p̄sbiter a fortiori vel mo
 nachus. **Vñ.** xxij. di. c. episcop⁹. **Lus**
 dere ī alea nō debet episcop⁹. p̄sbiter
 .et dyaconus. **De** vi. et ix. cle. c.
 clerici officia. **Vbi** dicit̄. **Clerici** ad a

leas et taxillos nō ludāt nec etiā lu
 dis debet interesse. nec p̄ticipes erūt
 ludentibus nec inspectores ludi. **In**
 autem de sanctis episcopis. **S. in** dicit̄
 mus. col. ix. **De** nunq̄d potest repe
 ti illud qd̄ in alea p̄dit. **Dicit̄** dō dō
 res q̄ nō: sed paupibus est erogā
 dū illa pecunia. ar. xiiij. q. v. nō sane
Cum turpitudine versat̄ in vtraqz pte
 melior est conditio possidentis. ff. de
 cō. ob tur. ca. l. vi. **Si** tñ ille p̄didit
 q̄ nō habet potestātē res suas alies
 nāndi. tenet̄ ad restitutionē nō illi.
 s̄ ei cui ei⁹ cura incumbit vt filius fa
 milias. monachus. seru⁹. **Sz** scdm
 lō nāuenturā et innocentū et hostiē
 sem. **Si** lusit volūtate ex cupiditate
 tūc si amisit repetere nequa q̄ potest
Si aut̄ est in iudicio anime tenet̄ re
 stituere **Vel** lusit inuitus et tract⁹ p̄
 vim vel minas in p̄ncipio ludi repe
 tere potest. **Si** aut̄ lucratus est tene
 tur restituere nō p̄denti. et hoc ī vin
 dictā peccati. **De** debet paupibus
 erogare. **Ex** de simonia. c. dilectus.
Si milit̄ tenet̄ restituere si falsos bz
 taxillos aut false iactauit. **Per** hunc
 ludū festa maxime soluiunt̄ si fiet in
 diebus solēpmbz sicut cōmunit̄ fieri so
 let in nocte cristi et pasche. **q̄c.** **p̄mo**
 oia p̄cepta diuina trāsgrediūtur.
Prīmū. nō a torab̄ deos alienos. qz
 lusoꝝ facit̄ taxillū deū suū. **Vñ** aug⁹.
Hoc p̄ ceteris colit̄ qd̄ p̄ ceteris
 diligit̄. **Patet.** qz ipse ad p̄ceptū
 taxilli largit̄ aliqñ medietatē sub
 stātie. **p̄mo** aliqñ totā. qd̄ nō faceret
 ad p̄ceptū dei. et in hoc est largior
 b̄tō martia o q̄ dedit dimidietatē in

ballij sui. sed ipsi dant nō pauperi s̄
 diabolo totā substantiā suā sc̄z vesti
 mēta. pmo aliqñ camisiā vt sic nudi
 sequant̄ dñm suū. i. diaboli. Itē ibi
 est execrabilis iuratio et blasphemia
 et sic trās gredit̄ secundū p̄ceptū sc̄z
 nō assumes nomē dei tui in vanum.
 Tercio ibi trās gredit̄ terciū p̄ceptū
 sc̄z. sabbata sanctifices. Quarto agi
 tur contra quartū p̄ceptū sc̄z honora
 patrē et matrē. qz inhonorat deū et
 matrē suā cui est inobediēs. Quinto
 ibi est homicidiū sc̄z in corde: qz dicit̄
 Iohes. Qui odit fratrem suū homici
 da est et aliqñ in effectu. Sexto ibi
 est furtū et cupiditas rei aliene: q̄
 est radix oim maloz. Sed multi sūt
 p̄cipātes in tali ludo dampnabili.
 Primi sūt plati et supiores nō p̄bi
 bentes et etiā p̄ntes filioz. vt patz
 .lxxxvi. di. ca. faciētis. Vbi d̄r. Nō ca
 ret scrupulo cōsensionis occulte q̄ ma
 nifesto facinori desinit obuiare. et p̄
 cipue illi qui dāt eis pecuniā: qz d̄r
 extra de iniur. et d̄ap. dat. c. Si cul
 pa. Qui occasione dampni dat: dā
 pnū dedisse videt̄. Secūdo p̄cipāt
 vxores et filij q̄ maritos nō monent
 vt a ludis abstinēat. Etiā aliqñ p̄ci
 p̄ant in lucro. Tercio p̄cipāt qui
 domos et loca ad ludendū accōmodāt
 q̄ sunt p̄cipēs oim maloz q̄ ibi fi
 unt. Ideo pijsimi impatores statue
 rūt leges qz si q̄s eū apud quē in alea
 lusū eē dicit̄ verberauerit aut d̄apni
 ficauerit: siue ei aliq̄d subtractū fue
 rit qñ ludebāt. iudiciū ei nō dabit̄ vt
 ptz. ff. de aleatorib. l. Pretor. Quar
 to sūt p̄cipēs q̄ faciūt tabularia et

uententes taxillos et cartulas. Quin
 ti sunt mutuantes pecuniā: et ludos fo
 uentes vel lumē prestātes et inspicien
 tes. Eccl. xij. Qui tetigerit picē: inq̄
 nabit̄ ab ea. et q̄ cōcauent sup̄bo: in
 die s̄ p̄biā. Qd̄ adūtēs thobias
 ait. ca. ij. Nūq̄ cū ludentibus miscui
 me: nec cū his q̄ in leuitate ambulāt
 vñ habet̄ in aut. de sanctissimis epi
 scopis. S. Interdicim? coll. ix. qz cle
 ricū inspectores ipsi? ludi tribus an
 nis a ministerio arceri debēt. Sexto
 p̄cipant cōitates et p̄nāpes nō inhi
 bentes huiusmodi. qui ex officio vel
 iuramento tenent punire lusores: et
 nō faciunt. Sed finale malum inde
 proueniens est desperatio et eterna
 dampnatio. Naz cōtigit in ciuitate
 mutine in ytalīa qz vnus fuit tm̄ des
 peratus de perditione denariorū qz
 ter se suspendit: sed in primis dua
 bus viābus a vicinis fuit liberatus.
 In tercia dampnatus. Secundus
 iussit vxorem et filios ire dormitum
 et cōgregauit multitudinem ligno
 rum et straminum et incendit. vt se
 et omnia cremaret. Sed auxilio vi
 cinorum fuit liberatus. Tercius ascē
 dit murum ciuitatis et affuit demōn
 in specie griffi subito ducens eum cū
 corpore et anima in baratrum infer
 ni. Aliud exemplum scribit Cirillus
 in epistolis ad beatum augustinūz
 de miraculis beati Ieronimi de quo
 dam nepote suo. Ruffus nomine. q̄
 in decimo octauo anno de corpore exi
 iuit. Eo mortuo rogauit beatum Ies
 rominum vt quid nepoti suo accide
 rit reuelaret. Gloriosus Ieronimus

etuis annuēs precibus eo orante die
quadā hora nona tantus fetor eue-
nit q̄ naribus nullaten⁹ poterat to-
lerari. **H**ic cū cogitaret vn̄ tantus es-
set fetor eleuatis oculis sursum vidit
sup̄ verticē nepotem suū igneis cathe-
nis circūligatū ad instar formicis q̄
flāmas fetidissimas erūpebat. Ad
hanc visionē territus cepit p̄q̄rere
uocē tremebūda si ip̄e esset nepos su-
us. **R**nt. **V**anā nunq̄ fuisse. **N**ā tā-
dinus cruciatib⁹ nō essem deputatus.
Nunc scias me tartarijs mansiōib⁹
p̄petuis t̄pibus permansurum. **Q**ui
tandē ab eo interrogauit cur fuisset
damnatus. **R**nt. **P**ro nulla scias me
causa fore damnatū nisi qz in ludis
maxime delectabar. **A**t qz in morte
accepta penitentia quā stulta ignorā-
tia suadebat postposui cōfiteri. diuinā
non merui adipisci veniam. **H**ec di-
cens. ab illi⁹ oculis euauit. et hor-
ribilis fetor ibidem remansit vt nul-
lus auderet introire. **A**liud exemplū
ponit ibide⁹ dicēs. **I**n samaria quin-
decim nondū expletis dieb⁹ dū q̄dā
miser ludens quasi omnia q̄ habere
poterat cōsumpsisset. gloriofi nomen
ieronimi cepit ausu temerario blas-
phemare. **Q**uē vix finientē verbavi-
dentibus et stupentib⁹ cūctis mox e
celo fulmē veniēs interemit. **A**liud ex-
emplū ibide⁹. **T**ribus alijs i tyro
ludentib⁹ hoc accidit. **D**ū illi vellēt i-
cipere ludū suū dixerūt. **Q**uācūqz vis
exercere ieronime vim exerce. qz tes-
tamento istū ludū terminabim⁹. **Q**uo
q̄dem p̄morbiato se terra aprensus il-
los solū absorbit vt ex eis amplū

nil fuerat visum.

Quod cū peccatū q̄ violat
sabbatū cōmunit̄ est sal-
tatio et chorea dicente ca-
non. **dē cō. di. iij. c.** Irrelis-
giosa cōsuetudo est quā vulg⁹ p̄ san-
ctorū solempnitates agere cōsuevit.
Populi q̄ debent diuina officia attē-
dere. saltationib⁹ turpib⁹ inuigilāt
cantica nō solū mala canētes sed of-
ficijs religiosorū p̄strepunt. **H**ec e-
tenim vt p̄cul ab oibus p̄uincijs de-
pellantur. iudicio sacerdotum cōmit-
tantur. **I**deo dicit aug⁹ in li. de decē
cord. **M**elius inquit faceret in agro
suo aliquid vtile q̄ i theatro sedicio-
sus existeret. **E**t melius femine eorū
die sabbati lanā facerent q̄ tota die
in neomenijs suis saltarent impudi-
ce. **H**ec aug⁹. **I**tem de cō. di. iij. ca.
Qui die solēpni. p̄termisso ecclesie
cōuentu ad spectacula vadit excomu-
nicet. **I**de⁹ dicit **C.** de fer. le. dies fe-
stos maiestati altissime dedicatos
nullis volumus voluptatib⁹ occupa-
ri. **S**equit̄ ibidem. **N**ihil eodem die
sibi vendicet scena theatralis. cir-
ce certamen. aut feminarū lacrimosa
spectacula. **Q**uē vtrū chorifare in
dñicis diebus et festiuis sanctorū
fit peccatū mortale et violatio sabbatū
torum. **C**irca qd̄ notandū qz chorifa-
re nō est de se malū siue illicitū siue
fiat post cantū humanū siue post lu-
dū instrumentorū musicaliū. qd̄ ptz
exodi. xv. vbi dicit. **S**umpsit mas-
ria p̄phetissa tympanū in manu sua.
Egressēqz sunt mulieres post eā cū
tympanis et choris dicētes. **C**ātem⁹

domino glorioserē. vbi patz q̄ luse
runt cū instrumentis musicalibz q̄ du
xerunt choreas. q̄d fecerunt ad lau
dandū deū. qz fuerūt liberati a capti
uitate egip̄iaca. et eorū inimici fue
rūt submersi in mari rubro. **S**ecūdo
hoc patz exemplo filie iepte de q̄ **Ju**
dicū. xi. dicit q̄ filia vngēta. **S**epte
occurrit patri suo cum tympanis q̄
choris cantās in instrumentis muscis
et chorifans cū virginibz suis cū pa
ter ei? rediret et expugnasset filios
amō: et talis non rephendit in sacra
scriptura. **T**ercio patz hoc exēplo sacre
scripture scz ex p̄mo. **R**. xvij. q̄ cū
dauid reuertere? de pugna. et inter
fecto goliath philisteo ferret caput
ip̄i? abscisū a trūco in ierusalē. egres
se sunt mulieres de vniuersis vrbibz
israhel cantātes. choreasqz ducētes i
occurhū regis saul laudātes at qz di
centes. **S**aul percussit mille: et dauid
decē millia. **Q**uarto patz h̄ idem. **i**.
Re. vi. **C**ū dauid duxit archā dñi in
ciuitatē suā. tunc ip̄e dauid p̄cutie
bat in organis armigatis q̄ saltabat
totis viribz an archā dñi. et tñ de il
la chorea nō est rephensus: sed lau
datus. **Q**uia cū mycol filia saul da
uid de tali chorea rephenderet dices.
Quā gloriosus fuit hodie rex sicut v
nus de scurris. **R**ūt dauid. **V**iuat do
min? qz ludā an dñm et vilior fiaz
q̄ elegit poti? me q̄ patrē tuū. **E**t de
post mycol facta est sterlis p̄pter h̄
qz regē derisit. **Q**uinto patz luce. xv.
de filio p̄digo reinueto q̄ pater su?
cū amicis suis cecinit symphoniā et
choros. **S**ed sciendū. **A**d hoc q̄ hoc

mo chorifet sine p̄ctō. reqrunt septē
sicut p̄t elia ex dictis conuētura et al
berti magni et aliorū doctorū. ar ca
di. xvi. quarta sentētiar. et ex dictis
auctoris summe virtutū. et pisani.
Requiritur p̄mo qz chorifans sit per
sona secularis. **N**ō enim sp̄ialibz p̄
sonis q̄ religiosis. monachis aut mo
nialibus. presbiteris aut clereis li
cet chorifare. **C**uius causa prima est
quia chorifare. ludere. et iocari non de
cet sp̄intuales p̄sonas. qz sunt electi
in sortez domini q̄ ministeriū domini
vt patet. vicefima prima distinctio
ne. capitulo. cleros. **S**ecunda caus
sa est. quia per hoc scandalizantur
faciliter seculares. **V**ideant ergo ille
mulieres cum chorifant cum mona
chis q̄ presbiteris quantum peccent
Et etiam illi viri qui chorifant cum
monialibz et faciunt de claustro the
atrum. **D**e hoc em̄ tripudiat diabol?
et gaudet totus exercitus diaboloz.
Secundum est qz chorifent soluz vi
ri mutuo seorsum a feminis: q̄ femi
ne seorsum a viris. **E**t hoc patz in exē
plis supra positis. quia ibi non legi
tur viros se miscuisse cum mulieri
bus. **I**deo **E**xodi. xv. dicitur. **S**um
p̄hit ergo maria tympanum in mas
nu sua: q̄ egressse sunt omnes mulie
res post eam. **I**bi nō legitur qz viri
egressi sūt post eam. neqz etiā. cū da
uid saltauit ante archam legitur qz
habuit mulierem secum. **R**atio huius
est. qz dicit **Jeromim?** in quadā
omelia. **N**ō credo inquit viro si dicat
se illesum euasisse a spectaculis tali
um. cum dauid eo qz vidit bersabee

prouocatus sit ad adulterū vt patz
 .ij. regū. xi. Si ergo solus visus p
 uocauit regē dauid ad libidiez. quā
 tum nō debent puocare cantus. ta
 ctus. oscula. amplexus mulierū cho
 risantū. et impudice cogitationes et
 visus. cū dñs dicat mathei. v. Qui
 vident mulierē ad concupiscendā eaz:
 iam mechatur est eā in corde suo. Se
 cundo hoc idem patz. qz piculū est se
 dare voluntarie ad pugnā vbi im
 micus scz dyabolus habet multos
 gladios ad occidendū. Sed dyabo
 lus habet multos gladios i chorea
 ad iugilandū aiaz viri. et eōtra. tot
 scz q̄t ibi sunt mulieres pulchre or
 nate. et q̄libet illarū est gladi⁹ bya
 boli mediante q̄ occidit virū spūali
 ter in anima. Et si nō potest ope fa
 cit saltem voluntate. Vñ ieromimus.
 Gladius igneus est species mulierū
 Similiter piculosū est bellare cum
 inimico. q̄ habet gladiū extractum
 extravaginā. multo piculosius est si
 habet multos gladios euagimatos
 scz pallia et sup̄tunicalia remouen
 do et denudando se et pepla deponen
 do vt collū videat etiā vsqz ad ma
 millas. tūc fortius inatāt viros ad
 luxuriā. Eodem mō est de viris q̄ ali
 qñ satis impudice se denudāt vsqz
 ad ioppas. In q̄bus corā mulieribz
 choriant. Tercū est qd̄ requirit ad
 choreā qz non vtaf turpibz aspecti
 bus et gestibz inordinatis lasciuis
 aut luxuriosis p̄ q̄s p̄ximus possit p
 uocari ad luxuriā. alias peccat mor
 talit. Ideo dicit mathei. xvij. Qui
 scandalisauerit vnū de pusillis istis

q̄ in me credūt. expedit vt suspēdat
 mola asinaria in collo ei⁹. Quar
 tum est qz sit post musicā aut cantū
 q̄ nō sit turpis aut de re mala. s̄ de
 bet esse de re bona et virtutibz aut bo
 nis moribus sicut patuit de sorore
 moyfi et omnibz de q̄bus sup̄ dictū
 est. Ex his patz qz nō sunt licite cho
 ree q̄ sūt post musicā aut cantū que
 fiunt de re turpi sicut est luxuria i q̄
 bus laudat̄ amor carnalis aut alia
 opa dyabolica. Quintū est qz chori
 set ex bona intentōe et p̄pter aliquē
 finē bonū scz causa recreatōis cui⁹
 indiget vel vt laudet deum. vel vt re
 graties deo sup̄ aliq̄ beneficio sibi p̄
 stito. vt patz d̄ maria sorore moyfi et
 alijs. Si em̄ chorea fit p̄pter maluz
 finem tūc est mala. vel cum q̄s chori
 sat p̄pter malam laudē scz vt laudat̄
 qz sit bene chorifare. Similiter si fa
 cit p̄pter hoc vt aliquem puocet ad
 iram vt sic habeat occasionē ledēdi
 eū. Sepe em̄ aliq̄ stulti et vindicati
 ui hōies occasionē cōtra p̄ximū suum
 habentes q̄runt talem occasionē in
 chorifando. et sic puocant eos ad irā
 et inde aliqñ sequūt̄ homicidia sicut
 fieri solet in dedicationibz ecclesiaz
 vel vt p̄ximū ad libidīnē instigent
 Sicut heu cōmuniter nunc fit inter
 iuuenes mulieres et viros q̄ mutuo
 fiunt philocapti. Similiter si fieret
 hoc vt honor vel reuerentia p̄tolo ex
 hibebatur qualis fuit chorea filiorū
 israhel chorifates circa vitulum. De
 quo exodi. xxxij. Iōqz vocat̄ dantz
 i nostra lingua. qz de tribu dan fue
 runt p̄ncipaliores in illo peccato. et

Ale est gualim
 est q̄ homo
 sua chorea
 sunt chorea
 dia. scilicet
 oculos mulierū
 violas p̄ximus
 more et dicitur
 in firmat. Aut
 et q̄ iacere in be
 erunt ita volu
 cū. Sicut
 in hoc sacra
 milla. o. g. g.
 sancti in am
 vel p̄ximus
 Si in hoc dicit
 ficut p̄ximus
 p̄ximus in hoc
 de capitulo. J
 b. et non
 labio. q. u.
 can. moribz
 septē dicit
 ibi cōmittit
 ibi. si p̄ximus
 p̄ter quā lau
 chorifantes
 in hoc magis
 sunt in vlti
 fuit in impu
 p̄ximus et
 re in impu
 de hoc gualim
 gloriā mulierū
 chorea. Et
 fra. qz capu
 sunt capu
 et capu

tale est grauissimū peccatū. **S**extus
 est q̄ homo debet corisare vt non ex
 sua chorea sequat̄ aliq̄d malum vt
 sunt odia: rixę: et lesiones. et homici-
 dia. scādala pessima p̄ximoz. aut ab-
 orsus mulierū q̄ aliq̄n saltāt cū tanta
 violētia q̄ faciūt aborsum. et fetus
 mort̄ et dāpnat̄ vel mulier iuuēcu-
 la infirmat̄. **A**ut vetule q̄ aliq̄n salt-
 tāt q̄ iacent in lecto octo diebꝫ. **P**i-
 etem ista mala seq̄ possent: eēt pec-
 catū. **S**eptimū est q̄ nō fiat chorea
 in locis sacris vt patz extrā de celeb-
 missa. c. graui. in cle. q̄ nō est choris-
 sandū in cimiterijs et in locis sacris
 vel q̄ nō fiat chorea in diebꝫ festiuis
Si in his diebꝫ chorisat̄ vel etiā tpe
 festiue peccāt mortalit̄ sicut ptz sup̄ i
 p̄ncipio de cōsecratōe distinctōe ter-
 tia. capitulo. **I**rreligiosa consuetu-
 do est ac̄. nota sup̄. **E**t toties violat̄
 sabbatū. quoties mittunt̄ ibi pec-
 cata mortalia: sic cōter nūc fit **I**stis
 septē cōditionibꝫ nō obsuatis ymo
 ibi cōmittunt̄ oīa p̄ctā mortalia. **N**ā
 ibi est sup̄bia q̄ est inīcū oīs peccati
 p̄pter quā lucifer celū p̄didit. qz nō
 ex humilitate solent hoīes chorisare
 nūc: sed magis ex elatōe. et pulchre
 se ornāt cū vestibꝫ et appetūt alijs p̄-
 ferri et stempnūt alios nō habētes
 p̄ciosas vestes. **E**t etiā appetāt chorisa-
 re cū magno et nobili aut pulchro et
 de hoc gloriant̄ et aliq̄n q̄rūt vanaz
 gloriā mutādo vestes suas in eadem
 chorea. **E**t aliq̄n mulieres faciūt mō-
 stra. qz caput ornāt vestibꝫ virorū:
 scilicet capucijs. et mitris virorum:
 et corpus auz vestibus mulierū. ymo

qd̄ peius est. aliq̄ induūt simpliciter
 vestimēta virorū et ecōtra viri indu-
 unt vestimenta mulierum. **D**e quibus
 nō in sermone p̄cedenti. **I**nsup se or-
 nāt cū coloribus vt pulchriores ap-
 pareāt ceteris. et sic habēt sup̄ se si-
 gnum diaboli. **S**equit̄ ergo q̄ sunt
 filij diaboli. **S**econdo est ibi inuidia
 qz si vna persona plus honorat̄ et ha-
 bet meliora vestimēta. tunc ceterę p̄-
 sone quādoqz ei inuidēt. **V**el si ho-
 risat̄ cum illa et nō cum ea: tunc in-
 uident. vel si melius chorisat̄ q̄ ipse.
Tercio ibi cōmittat̄ luxuria. **N**am tā-
 les chorisātes et pulchre se ornātes
 plurimorum corda videntium ad lu-
 xuriam et malam cōcupiscētiam ac-
 cendunt vt ptz mathei quinto. **Q**ui
 viderit mulierem. ad cōcupiscenduz
 eam: iam mechatus est eaz in corde
 suo. **Q**uarto ibi est auaricia. qz talia
 ornāta vestium nō habentes se-
 pe cōtra deum affectant tales vestes et
 pulchritudinem: et hoc ad malum
 finem peccandi. **Q**uinto est ibi irā-
 quia sepe irascuntur qz vna persona
 plus prefertur in chorea q̄ ipse. **I**te
 ibi est acedia quo ad cultū dei. **S**ūt
 enim celeres ad seruiendum diabolo
Nāz fistulatores sunt cantores dia-
 boli. et chorisātes sunt monachi et
 moniales diaboli. sicut monachi et
 moniales cantantes horis suas scz
 matutinas. missam. vesp̄eras. et sic de
 alijs. **V**nde recitat **G**uilhelmus lug-
 dunensis diffinendo choream sic. **D**i-
 cēs. **C**horea ē circū. cuius cētū est
 diabolus. et circūferētia. āgeli ei?
 g^o astātes sūt āgeli dyaboli. **E**t sic

C

patz q̄ omnia ista peccata mortalia
omittuntur in festis si quis chorisat
in festo. Est ergo minus malū arare
in sabbato q̄ chorisare. qz qui labo-
rat simpliciter. peccat frangendo sab-
batum. Sed chorisans omittit oia
peccata mortalia. tales deum rursū
cruāfigunt. Vbi notandū qz sex sūt
in chorea q̄ requirunt ad artem be-
ne chorisandi. Primo si vultis bene
chorisare et in hoc diabolo bene pla-
cere et damnationē anime incurrere
tunc debetis alte saltare. Et hoc ideo.
vt eo pfundius ad infernū cadere
possitis. Quia sicut dicit aug⁹. quili-
bet saltus q̄ fit in chorea est saltus. i
pfundum inferni. Ideo quāto alti-
us in chorea saltaueritis: tanto pfun-
dius ad inferna cadetis. Et magna
stulticia est sic saltare. pmo si videre⁹
animal brutum equum vaccam vel
asinum sic saltare tu diceris qz esset
animal brutū et fatuū. Sed tu es
animal rōnale et assimilas te hirco
vel alio animali irrōnali cōtra didū
psalmiste q̄ ait. Nolite fieri sicut es-
quus et mulus: in q̄bus nō est intel-
lectus. Ergo si non vultis ad infernū
cadere sed celū ascendere. fugite cho-
ream et caueatis vos ab illa. Et hoc
est cōsiliū. qz multo melius est cū
deo et sanctis in celo regnare q̄ i in-
ferno. cū demonibus et damnatis eter-
nam penam sustinere. Secundo re-
quirunt ad choreā qz brachia late extē-
dant vt choreā faciānt. et hoc vt hic
su xpo irreuerentiā et irrationē seu cō-
temptū facere possint. Quia talis ex-
tensio brachiorū signat extensionē

D

cristi in cruce. q̄ fuit expāsus qz oia
ossa sua poterant dinumerari dicēte
psalmista. Dinumerauerunt omnia
ossa mea. Item omnes vene in suo
beatissimo corpore fuerunt extense. Et
sic misericordiā dei deridet et iusticiā
dei contra se excitant. Ideo q̄ nō vul-
tis ex iusticia dei dampnari: ei⁹ mi-
sericordiam nolite irridere. et caueate
a chorea. Item quotiescunqz duos
homines manus suas leuant: toties⁹
deo sacrificiū manū suarū offerūt
Dicente psalmista. Eleuato manū
mearum sacrificiū respertinū. Sic
econuerso chorisantes quotiens ma-
nus suas extendūt. diabolo sacrifici-
um offerūt et seipso. Vñ Bern⁹. i
p̄sona xpi dicit. Ego te acquisiui ma-
nibus crucifixis: et tu te consumis ma-
nibus diabolo dedicatis. Tercio qd̄
requirunt ad choream est caput erige-
re et alta voce cantare. Et hoc signat
inclinationem capitis xpi in cruce.
mathei. xxvij. Clamans voce magna
emisit spiritū. Pre cuius voce mota
est terra. petre scisse sunt. sol obscura-
tus est. Et t̄i clamor xpi fit magna
irreuerentia. p̄ talē cantum et somitū
fistularum. miserabilius et terribi-
lius clamabunt et lugebunt in in-
ferno dicentes. Ve. x. x. qz vnq̄ na-
tus sum. Melius mihi esset si natus
nō fuisset. maledictus sit venter qui
me peccatorem portauit. Per secūdū
x clamabūt sup se et sup ppria mē-
bra sua dicētes. Ve vobis pedes mei
maledicti. q̄ me miserum portastis.
qz p̄ magnū et malū gressum et saltus
illiatos celi ianuā claufistis mihi.

Ve vobis manus cur p malū tractū
 et illiātā extensionem corona glorie
 me pruaſtis. Nam ppter vos ducor
 ad ignē de quo nunq̄ egrediar. Ve
 tibi maledicta lingua. quanta mala
 mibi fecisti q̄ tot turpia verba ptu
 listi et frequenter illiātos cant? can
 tasti. O maledicti oculi q̄ p illiātum
 visum dei visione me puaſtis. et nū
 q̄ vnā lacrimā p peccatis meis fudi
 stis. Jam incipit fletus miserabilis
 et intolerabilis corā omnib; demoni
 bus et dānatis. **V**e tibi cor qd̄ mibi
 dedisti q̄ tuis cogitationib; malis
 et illiātis eternis gaudijs me pua
 ſti. **T**ercūve clamabūt dicentes **V**e
 p̄ amaritudine. et p̄ multitudine. et
 pre eternitate penarū. **Q**uartum qd̄
 ad choreā requirē est q̄ cū manib;
 se firmit teneāt et cū manib; et bra
 chijs se inuicē teneāt et amplectūt
 ne chorea defacili corūpat. **E**t hoc si
 gnat q̄ ideo fieri debeat vt diabolus
 eos firmit teneat in manu et pote
 ſtate ſua. **N**ā in chorea exiſtētes ſūt
 in poteſtate diaboli. qz ſunt in ſerui
 cio eius. **E**t ille diabolus vocat ſtre
 kendans. qz recipit te in poteſtate;
 ſuā cū accedis in choreā. **S**ed dice
 res. ſi chorſans eſt in poteſtate dia
 boli. cur nō ſtatim diabolus exercet
 ptātem ſuā in talē hoīem? **R**ñr. q̄ ſi
 libenter faceret ſi deus omnipotēs ſi
 pmitteret. **V**n̄ legiſ q̄ in episcopā
 tu cameracēſi q̄dam puella choreis
 et cantilem̄is aſſidua erat. que ppter
 pulchritudinem corpis ſui multos
 ad malā cōcupiſcentiam alliciebat.
Quā ſemel cantantē in chorea p̄feſti

turbo rapuit. et in altū deferētes ſpi
 ritus maligni crudelit̄ verberauerūt
 et diuerſis flagellis diuſimode fla
 gellabāt. **I**ctus q̄bez audiebāt plu
 rimi ſed videri nō poterāt. flentē pu
 ellā audierūt et clamantē. **E**t poſt mo
 diū in uallū cecidit mortua. nimis
 horribilis ad videndū. qz collū eius
 et oīa membra fuerūt crudelit̄ fracta.
Quintū eſt q̄ pulchre ſe ornāt. **N**ā
 caput eorū cū coronis. capucijs. et pe
 plis. et corpus cū varijs indumētis
 et ſignat. vt chorſantes et ſortiores
 et nigriores et diabolo ſimiliores in
 inferno fieri poſſent. **N**ā quāto plus
 caput ornant cū coronis et corp? cū
 indumētis: tāto oportet eos habere
 diuerſas penas in inferno. qz qlibet
 tunica ſupflua. et qlibet color van?
 ſpecialē penā habebit in inferno. **E**t
 ſicut xp̄s fuit coronatus ſpinea coro
 na: ſic in ſignū et deriſionē xp̄i ornāt
 capita ſua. **S**extū qd̄ requirē ad cho
 reā eſt. q̄ habeat multos circūſtan
 tes in ſignū q̄ habebit demones cir
 cumſtātes q̄ intantū peccāt ſicut cho
 riſantes. **N**ā ip̄i occaſionē dant cho
 riſandi. qz ſi circūſtantes nō aspice
 rēt tūc ip̄i nō chorſarēt. **I**nſup eis
 placet chorea. et in eadē delectantur.
 alias nō aspicerēt. de q̄ grauiter in
 inferno torquet. **Q**uia in q̄ mēbro ſal
 uator plus offenditur. in eodē graui
 us offenſor torquet. **V**nde patet q̄
 antique vetule que circūſident cho
 reas. poti? deberēt intiare eccleſias
 vel camerā ſuas et cōſiderare ſua pec
 cata preterita et in iuuentute omiſſa
 q̄ ibi ſedere circa choream et peccata

C
sua augmentare. Etiam et tercio per
hoc qd astant approbant choream ta
q̄ licitam et non redarguunt. que ta
men sicut modo fit est illicita. Quar
to Peccant ergo astantes in hoc qd cō
siderant dispositiones. verba et mos
res chorisantium. Et tunc ex his sic
cōsideratis iudicant chorisantes qd
est cōtra euangeliū. **Luce sexto.** No
lite iudicare et nō iudicabimini: no
lite cōdenare et nō cōdemnabimini
Ite quinto prouocant ad malas cō
gitationes et ad libidinem q̄ sic philo
captantur. **Ped** aliqui volūt se excu
sare a peccatis suis dicētes. **Quomo**
do ante centum annos homines cho
risauerunt: sic et hodierna die merito
facere possunt. Respondetur qd an
te centū annos homines intrauerūt
infernū. sic q̄ adhuc hodierna die
faciunt. **Quia** mala cōsuetudo nō ex
cusat peccatum ymo quanto diutur
mior tāto periculosior prout dicit vice
sima quarta questio ne prima. c. scilicet
ma. **Plaga** est vindicta huius pec
cati. vt patet tam in veteri q̄ in nouo
testamento. **In veteri** patet **Exodi**
xxxij. vbi dicitur **Cum** descendisset
moyses de monte sinai q̄ portasset se
cum duas tabulas lapideas q̄ vidit
vitulum et choros. **Iratu**q̄ valde p
fecit tabulas lapideas q̄ cōfregit eas
Deinde assumptis securi filijs leui in
terfecit. xxxij. millia hominū. **In no**
uo patz **marc. vi.** qd saltatrix filia be
rodis fecit amputari caput **Johan**
nis baptiste qui tante sanctitatis fu
it qd eum dominus per se cōmendat
uit dicens. **Inter** natos mulierū nō

D
surrexit maior **Johāne** baptista **De**
plaga illius patet in speculo histo
nali. libro. xxvi. c. x. qd anno domini
C. xiiij. tēpore **heinnici** secūdi imperas
toris cōtiguit in quadā villa saxonie
vbi erat ecclesia sancti magni marti
ris. **In** qua in vigilia natalis domi
ni. **Robertus** presbiter quidam pri
mam missam in nocte inchoauerat
At in cimiterio **Otbertus** quidā auz
xviiij. sodalibus. viris quindecim. et
feminis tribus. choreas ducens q̄ cā
tilenas seculares perstrepētes ita qd
sacerdotem impediēbant vt ipse ver
ba eorū intra missarum solennia in
uitus resonaret. **Ille** mandat eis vt
tacerent. **Quo** neglecto imprecatus
est eis dicens. **Placeat** q̄ sancto ma
gno vt ita cantantes pmaneat vs
qz ad annum. **Et** verba pondus ha
buerunt. **Filius** presbiteri **Johānes**
nomine sororem suam cantantem p
brachium arripuit. q̄ statim illud a
corpore e vulsit. sed gutta sanguinis
non exiuit. **Illa** vero toto anno cum
ceteris permansit sic choreas ducens
q̄ cantans. et pluuia nō cecidit super
eos. non frigus. nō calor. nō fam es.
nō sitis. nō lassitudo eos affect. **In**
dum ceta q̄ calciameta nō sunt attrita
sed quasi recordes cantabāt. **Primū**
vsqz ad genua. deinde vsqz ad femo
ra terre dimersi sūt. **Fabrica** tecti ali
qn sup eos nutu dei erigebatur vt
pluuias arceret. **Euoluto** anno **ber**
bertus coloniēsis episcopus eos ab
soluit a nodo. q̄ manū eorū ligaban
tur: et ante altare sancti magni recō
siliauit eos. **Filia** autem presbiteri

cum alijs diuabus continuo exaimata est. ceteri aut̄ continuo primis tribus noctibus dormierunt. et alij postea obierunt et miraculis vt fert̄ choruscauerunt. qz valde penituerunt. **Hec** in speculo historiali.

Quercio mō exponit̄ illud p̄ceptū. **Memento** vt diez sabbati sanctifices. i. vt illa die purissime contemplationi et p̄fecte quieti mentis potissime intendas. ab oibus mundanis occupationibus te subtrahendo. et cultui diuino vacando. et singula dei beneficia p̄tractando deuotissime. eiqz gratiam do. s̄m illud ps̄aie. **Miserationū** domini recordabor. laudē eius dicā p̄ oibus q̄ reddidit nob̄ dñs deus noster. **De** his dicit origenes sup̄ exodi. **Si** desinas inq̄t ab omnibus secularibus opibus et nihil mundanū geras s̄ spiritualibus opibus vaces. ad ecclesiam auenias. lectiōibus diuinis aurem p̄beas. et de celestibus cogites. et de futura spe solitudinē geras. v̄turum iudiciū p̄ oculis habeas. non respiciēs ad p̄ntia et visibilia. **Hec** est cōuersatio sabbati xp̄iano. **Hec** origenes. **Fortē** diceret aliq̄s. **Pauper** sum. tantū habeo laborare p̄ omnibus indigentijs q̄ bene obliuiscar contemplationis et orationis. **Huic** respondebo q̄ talis debet diligent̄ ad discere an sua occupatio maior sit q̄ illi? eximij regis dauid q̄ habuit regnū latissimū et terras plurimas gubernare. q̄ tñ de seip̄o dicit. **Meditatio** cordis mei in cōspectu tuo semp̄. **Et** alibi. **Septies** in die laudem di-

xi tibi. **Circa** qd̄ est notādū q̄ i vete ri lege quinqz solebāt fieri i die sabbati q̄ deus mandauit fieri. **Primo.** **Sacrificiorū** oblationem. **Secūdo** deuotā orationem. **Tercio** legis et p̄pharum recitationē. **Quarto** elemosinarū largitionē. **Quinto** deuotā meditationem. **Hec** etenim magis debent fieri i noua lege q̄ in antiqua si volum? deuote celebrare sabbatū. **De** sacrificiorū oblatōe dicit̄ nūi. xxviii. **In** die sabbati offeretis duos agnos immaculatos. vnū offeretis mane et alterū vespere. **Sed** magis hoc debet fieri in noua lege scz in missarū celebratōe in tp̄aliū oblatione. in peccatorū cōtritione. et missa deuota auditōe. **De** illo sacrificio d̄r malachie. i. **Ab** ortu em̄ solis vsqz ad occasū magnuz nomē meū in gētibus: et in omni loco sacrificat̄ et offert̄ noi meo oblatō munda. **Ite** dicit̄ ps̄. **Immola** deo sacrificiū laudis. **Item** alibi. **Sacrificiū** laudis honorificabit me. et etiā vocat̄ sacrificiū iusticie s̄m illud ps̄. **Sacrificate** sacrificiū iusticie et oblationis. **Et** alibi. **Tūc** acceptabis sacrificiū iusticie. **Quia** in illo sacrificio deus maxime laudat̄ et ibi relucet iusticia diuina in quantū est figura oblationis xp̄i in cruce. **Vñ** sanct? thomas. iiij. pte q. viij. ar. i. dicit̄. **Notā** duz q̄ duplici rōne celebratio huius sacramenti oblatio dicit̄. **Primo** sicut dicit̄ aug? ad simplicii. solent imagines earum rerum noibus appellari quarum imagines sunt. sicut intuentes tabulam aut parietem di-

amus. Ille est cetero ille salustius.
 Sed celebratio huius sacramenti est
 quedam ymago representatiua pas-
 sionis christi: que vera fuit ymolatio.
 Unde ambrosius dicit sup epistolā
 ad hebreos. In christo oblata est bo-
 stia ad salutem sempiternā potens.
 Quod ergo nos p singulos dies of-
 ferimus: ad recordationē mortis ei-
 est. Secundo modo quantū ad effe-
 ctum passionis. qz per hoc sacramē-
 tum pncipes efficiamur dominice pas-
 sionis fructu. In quadam em domi-
 nicali orōne dicit. Quotiens huius
 hostie cōmemoratio celebratur opus
 nostre redemptionis exercet. Ergo
 hoc sacerdos in missa representat in
 calula et alijs vestibus. Illud offer-
 torum offerit omni die ppter quin-
 qz sm thomā in. iij. di. xij. Primo.
 qz oportet medicinā patam esse con-
 tra cotidiana peccata. Secūdo vt li-
 gnū vite sp sit in medio paradisi. Ter-
 cio vt christus nobis cotidie vniat
 sacramentaliter: et nos ei spiritualiter.
 Quarto vt apud nos sit iugis me-
 moria passionis dñice. Quinto vt ve-
 ro agno loco typicū vtamur. pter qm
 in die parasceues. qz tunc nullus de-
 bet celebrare. Quia cessat figura p-
 sente re figurata. Missa est figura pas-
 sionis christi: sed passio xpi tūc est
 presens. Pro declaratione huius mā-
 tene ponam tres cōclusiones. Prima
 qz solus sacerdos rite cōsecratus nul-
 la macula deturpatus. est minister
 deputatus ad corpus christi offerē-
 dum. Datet p illud qd dicit. xv. di.
 ca. plectis. Ad presbiterum inquit

pntet sacramentū corpis et sangui-
 nis dñi in altari dei cōficere. Ideo da-
 tur tali potestas in cōsecratione sua
 cum dicit sibi ab episcopo. Accipe po-
 testatem offerendi sacrificiū in eccle-
 sia tam pro viuis qz p defunctis. Et
 dicit sibi ad manus calicis cum vino et
 aqua mixta. et patena cum pane a-
 zimo. et tunc dicit sibi verba pscr-
 ipta. Accipe et. et imprimis sibi cara-
 cter in aīa q est pās spūalis ad cor-
 p? xpi cōficiēdū. Et illa pās est eq̄lis
 in oib? taz malis qz bonis sicut dicit
 aug? in smone de sacramēto altaris
 apōst. i. q. i. c. Intra catholicā ecclesi-
 am in ministerio corporis xpi nihil
 a bono maius et nihil a malo min?
 pficit sacerdote. qz nō in merito cō-
 secratis sed in verbo efficiat creatoris
 et in virtute spūs sancti. Idem dicit
 de cō. di. ij. c. Panis ē in altari. et i. c.
 reuera. S; missa mali sacerdotis nō
 est deo accepta adeo sicut boni q̄uis
 sit eq̄vera. Correlariū p̄mū. Nulla cre-
 atura pter sacerdotē p̄t tate sanctita-
 tis aut p̄tatis existē qz valeat corp?
 dñi in altari offerre aut cōficere. Ptz
 qz neqz feia sancta. qz nō est caracte-
 ris susceptiua. vt dicit sctus thōs
 in. iij. di. xv. q. iij. ar. i. Si mulier
 oīa adhibeat q in ordib? fiūt. nō tñ
 ordinē suscipet. Quia cū sacramētū
 sit signū in his q in sacramēto agū-
 tur req̄rit nō solū res h significatio
 sicut in extrema vntione exigis qz
 sit infirmus vt significetur curatio-
 ne indigens. Cum ergo in sexu femi-
 neo non possit significare aliqua emi-
 nentia gradus. nam mulier statum

subiectionis habet. Ideo nō potest ordinē suscipere. **Hec ille.** Itē neq; aliq; rex magnus est a deo potēs q; possit corp; xpi officere dato q; pferret verba. nō tñ consecraret. q; non habet caracterem. Etā neq; angel; eadem rōne. **Correlariū secūdū.** Qui est in corpe aut in aia viāatus ab ymolatione huius sacramēti de iure est reprobatus. **Probat; p̄ illud.** xlix. di. c. **Hinc** etenim superna voce ad moysē dicit sc; leuitici. xxi. **Loquere** ad aarō. **Homo** de semine tuo p̄ familias suas q; habuerit maculam non offerat panes deo suo. nec accedat ad ministeriū eius. **Vbi** repēte subiūgit **Si** cec; fuerit nē **Pup; q; dicit** nicola; de lira **Si** maculā habuerit. i. nōbilē deformitatē. q; tales vident cōtemptibiles. ne ex hoc vilesceret sacerdotale officiū. **Si** cecus fuerit. i. ignarus diuine legis. **Si** claudus. i. iniustus. q; est officiū diffinitoris in foro conscientie. **Naso** deformis. i. indiscretus. q; est officiū discretoris in lepra. **Fractus** pede. i. ineptus ad gradiendū in via morū. q; sacerdotiū est officiū p̄ursoris. **Mācus**. i. impotēs opari virtuose. **Gibbus**. i. supbus. **Lippus**. i. videns obscure in p̄tinētib; ad salutē. **Si** hñ; albuginē in oculo. i. avarus. **Habēs** iūgē scabiem. i. castrumargiā hñs. **Impetiginē** habens. i. luxuriā. **Heriosus**. i. ruptus q; p̄derosus ad terrena affectuosus. **Correlariū terciū.** **Peccāt** sacerdotes ociosi ab ymolatione torpentes. raro istud sacrificiū ymolantes. **De** q̄b; dicit; ex; de cele-

mis. c. **volentes** referim;. **Vbi** dicit; **Sūt** aliq; qui missarū solēpnia vix celebrāt quatuor in anno. **Cōtra** q; apl; us. ij. ad corinth. vi. **Mortamur** vos ne in vacuū gratiā dei recipiatis q; in illis sacerdotib; raro missam celebrantibus talis potestas est vana qñ raro deducit in actū. **Et** aliqñ habent talia beneficia q; de iure tenent celebrare p̄ salute fundatorū. et nō curāt. subleuāt tñ pondus fructuuz. **Vñ** beatus grego. in omelia. **Cum** crescūt dona. crescūt q; rōnes donoz. **Ideo** cum sacerdoti sit data potestas nobilissima. reus negligētie erit nisi illa vta f; ad honorē dei et salutē suā et aliorū sc; viuoꝝ et mortuoꝝ hñ illud prime pe. iij. **Vnusquisq; sicut** accepit grāz in alterutrū illā administrātes. nisi forte ex familiari instimtu dimitteret. **Ideo** sacerdotib; p̄ceptū est. **Hoc** facite in meā memoratiōne. **Sed** alij e contrario p̄cholor nūc celebrāt magis p̄pter pecuniā q; p̄pter deū. p̄mo duas missas celebrāt p̄ modico lucro que est magna pueritas. et cōtra illud qd; dicit; ex; de cele. missa. c. te referente. **Vbi** dī. **Cū** quilibet sacerdoti quacūq; p̄fulgeat dignitate vnā in die celebrare missam sufficiat. nā valde felix est q; vnā digne celebrat. **Hec** ibi. **Excipitur** tñ casus necessitatis et dies natalis i; q̄bus quilibet potest tres missas celebrare. vt pt; ibidem. c. sfuluisti. **Etā** in necessitate quando funus est p̄sens potest dicere vnā missam de die et aliam pro defunctis. **Sūt** etiā quidā sacerdotes qui sunt

valde in deuoti nullam habentes per-
 mitus deuotionē ad missarū celebra-
 tionem. accedentes ad altare ex qua-
 dam cōsuetudine et in peccatis mor-
 talibus. Debet em̄ q̄libet sacerdos cele-
 braturus i se habere tria. Primo bo-
 rarū canonicarū p̄solutionez. Debet
 em̄ dicere matutinas et p̄mā cū deuo-
 tione vt ptz de cele. missa. c. dolentes.
 et. c. presbiter. Secūdo orōnū specia-
 liū p̄libationē. et ē cōsiliū vt q̄libet di-
 cat aliquas deuotas orōnes. qz per
 eas mēs ad deuotiones excitat et spi-
 ritus ad deū dirigit et reliquie pecca-
 torū astringūt. Tertio debet habere
 peccatorū purā cōfessionē vt nullū pec-
 catū in cōsciētia habeat. P̄pendant
 illi sacerdotes pueri qui in nocte p̄-
 cedenti iacuerūt cū meretricibus et de
 mane sine verecūdia i cōfessi celebrāt
Cōtra q̄s dicit .xliij. di. c. Sacerdos
 tes nomē dñi despiciūt et quātū ad
 se p̄tinent panē pollutū offerūt. q̄ ad
 altare indigne accedūt nō aduertē-
 tes dictū apli. i. ad corinth. x. Qui-
 cūqz māducauerit hūc panem indi-
 gne: iudiciū sibi manducat et. **Q**ui-
 das infelix. melius tibi fuisset si nū-
 q̄ natus fuisses. **S**ecūda conclusio.
Quilibet xp̄icola nō legitime impe-
 ditus audire missas in dñis diebus
 est obligatus. **P**robat p̄ illud q̄s di-
 citur de cō. di. i. ca. Missas omni die
 dñica secularibus totas audire spe-
 ciali ordie p̄cipim? ita vt an̄ benedi-
 ctionē sacerdotis egredi popul? nō p̄-
 sumat. **Q**s si fecerit: ab ep̄o publice
 cōfundat. Dicit glō sup̄ verbo. p̄cā-
 p̄im? **H**oc dico inq̄t p̄ceptū eē. vñ

cōtra p̄ceptū faciūt q̄ diebus dñis
 nō audiūt missas nisi aliq̄ neces-
 sitas cogat. **H**ec glosa. **I**dem dicit
 .c. sequēti scz. cū ad. **S**ed dicerēs.
Hoc p̄ceptū nō cogit nisi seculares:
 cū dicit secularibus. **E**rgo clerici et re-
 ligiosi possunt dimittere missas. **R**e-
 spondet negādo cōsequētiā. **Q**uicq̄d
 em̄ p̄fectionis sp̄ualis secularibus p̄-
 cipit hoc in susceptōe sacri ordinis
 vel in ingressu religionis clericus et
 religiosus quasi in mādato recipit.
Nā in diebus dñis sacerdotes specia-
 liter celebrare debēt. vt ptz de cō. di.
 .ij. c. **C**otidie accipe eucharistiā nec
 laudo nec vitupo: oib? tamen domi-
 nicis diebus cōicādum hōitor. **T**es-
 netur ergo q̄libet i festis audire mis-
 sam. **S**ed q̄dā sūt valde steriles au-
 ditores. **Q**uidā em̄ fide nō attēdūt
 et q̄dā p̄t pulchras mulieres limi-
 na ecclesiarū frequētāt. **A**lij corpe in
 ecclia: et mēte sunt in domo aut in fo-
 ro et tractāt tp̄alia. **A**lij ore loquun-
 tur s̄ cor eoz lōge a deo vagari p̄mit-
 tunt. **A**lij cito sine causa recedūt. q̄dā
 tarde veniūt. **A**lij in eleuatione et in
 auditu cāpane cito veniūt et currūt.
 et statim facta eleuatione recedunt.
Alij stāt i cōmterio garrulātō et tra-
 ctātō ibi noua. **A**lij sūt ex cōicati. et tñ
 intrāt eccliam et audiūt missam. **E**t
 si sacerdos sciēter celebrāt in p̄ntia ex-
 cōicati etiā religiosus exēptus. ipso
 facto ē interdicit? ab ingressu eccle-
 sie vt ptz ex de p̄uilegijs. c. ep̄onū. **E**t
 si interz celebrauent: fit irregularis
 vt ptz de. sentē. excōi. cāpulo. cū me-
 dianalis. li. vi. **S**ecūdo h̄ debet face

ieiunus tam celebrans q̄ ministras
 et audiētes debent esse ieiuni vt ptz
 de con. di. i. c. Sacramenta altaris
 nō nisi a ieiunis hoibus celebrentur
 Idem ptz ca. solent. ibidem. Et ex de
 tem. or. c. literas. Nō em̄ minister de
 bet p̄us comedere offam et postea le
 gere euangeliū: sic etiā audiētes. Et
 hoc p̄pter maiorem deuotionez. Quā
 em̄ homo ieiunus ē: tūc est ad deū de
 uotior. Tercio debet fieri stādo: sed
 nō semp. Aliq̄ genuflectere: aliq̄
 inclinare se debet. Nam in p̄ncipio
 misse q̄ sacerdos dicit. Confiteor: tunc
 omnes circūstātes debēt flectere ge
 nua sua confitendo cū ip̄o eorū peccata
 aut dicere pater noster vt de? sui mi
 sereat. Secūdo potest sedere q̄ legi
 git epistola et cantatur graduale et
 alleluia. et significāt illa tria q̄ xp̄s
 in triduo illo q̄ eū mater sua p̄di
 dit se debat inter doctores. Sed q̄dā
 etiā stāt q̄ legi ep̄la vt multi no
 biles: qz paulus cuius ep̄le legunt
 fuit nobilis. Aut ideo. qz op̄at dicta
 sua euangelio s̄m qd̄ ipse dicit. s̄m
 euangeliū meū. aut p̄pter sup̄stitionē
 nē vt aliq̄ mulieres imp̄gnate. Cre
 dūt em̄ sed false si sederent q̄ legi
 ep̄la q̄ puer quē portāt i vtero incur
 reret fistulā. i. talē morbū: q̄ apta est
 insania diaboli. Secūdo debemus
 stare q̄ legi euangeliū vt ptz de cō.
 di. i. c. Aplica. Vbi dicit anastasiu
 papa. Apostolica auctoritate man
 dam? dū scā euāgelia in ecclesia le
 guntur vt sacerdotes et ceteri nō ses
 dentes s̄ venerabilis curui in aspectu
 euāgelij stāntes. verba dñica intēte

audiāt: et fideliter adorēt. i. venerent
 Cōtra qd̄ faciūt q̄dam uertentes cor
 sa ab euāgelii. Vñ Iohes de man
 dauilla in tractatu de descriptōe ter
 re sancte dicit q̄ sarraceni vidētes li
 teras soldani genuflectūt se an̄ eas
 et ipsas adorāt. et portātibus omnem
 humanitatē ostendūt quā possunt.
 Sic nos l̄ras omnipotentis regis
 audire debemus reuerenter. Debent
 etiā stare capitibus discooperatis. in si
 gnū q̄ inter deū cuius uerba ibi les
 gunt nullū debet esse mediū. vt influ
 xum gratie facilius recipere ualeant.
 vel ne capucū eum impediāt in audi
 tu. Sed q̄dāz nō solū q̄ legi euā
 geliū habent capucū in capite: sed
 etiā pilleū. sic nō frigesūt in pedib?
 Layci etiā nō debēt stare cū clericis
 in sancta sanctorū vt ptz de cō. di. ij.
 ca. scriptū est. A fortiori mulieres
 nō debent appropinq̄re altari et cho
 ro nisi q̄n uolūt communicare aut offer
 re. qz gratū est deo stare cū humili
 reuerentia q̄ cū arrogāti iusticia. et
 hoc a longe sicut ptz in publicano q̄
 stetit a lōge et percussit pectus suū di
 cēs n̄c. Nemo etiā dz uirire ad eccle
 siam cum falcone aut cane uenatico.
 Quarto debet reuerent se inclinare
 ponendo se super genua q̄ sacerdos
 uult eleuare corp? dñicū. De hoc nō
 sup̄ius in sermone de adoratione cor
 poris xp̄i Quinto q̄n legi pater no
 ster et illud uerbū audis. Et dimitte
 nobis debita nostra. tūc debetis tū
 dere pectora uestra. Quia peccata ue
 stria delent p̄ pectoris tunctionē vt
 patet de pe. di. prima. ca. medicina.

Circa quod notandum quod peccata venialia remittuntur homini sex modis in missa que deuote audit missam. Primo quoniam dicit confiteor cum sacerdote in principio missae. et est generalis confessio ubi remittuntur peccata venialia dummodo non obstant mortalia. Secundo quotienscunque notat biesus in missa. Actum. **H**uic omnes prophete testimonium prohibent in nomine ipsius remissionem peccatorum accipe. Tunc quilibet debet deuote se inclinare. ut patet de eumitate ecclesie. c. de cet. tomium dei. li. vi. Tercio quoniam dicit. credo. et dicit illud verbum. et homo factus est. tunc quilibet debet reuerentem cadere ad genua. Quarto quoniam eleuat hostiam. si quis tunc se reuerentem inclinaret. Quinto quoniam dicit. Et dimitte nobis debita nostra. si quis tunc humiliter percutit pectus suam. Sexto per presbiteri benedictionem et aque benedictionem asperersionem ut patet. xxviii. di. c. presbiterum. Nec sunt tot stelle in celo. nec tot arene in mari: quod fuit gratia in missa. Valet enim primo ad corporis conseruationem quoniam quis deuote audit missam. tunc non senescit. Patet figura huius in ligno vite. quod renouauit omnem corruptionem. Cuius figura est hoc sacramentum. Item patet in mana que diu fuerunt filij israel in deserto et comederunt mana non fuerunt eorum vestimenta attrita nec solutales. Secundo valet missa ad honorum temporalium multiplicationem. Cuius exemplum patet in vita Iohannis elemosinarii de duobus futuribus. Tercio valet ad gratiam augmentationem. Sunt etiam speciales gratie ut si quis illa die audiuisset missam et

moreretur tamen valeret ac si conuicisset. Quia dicitur de eo. di. ij. c. Ut quod paras dentem et ventrem. Crede. et manduca sti. Qui etiam bonum sit audire missam patet per tale exemplum. Sacerdos quidam de dacia. andreas nomine. cum conuicauisset suis terram sanctam adiuit. Transito ergo mari in die sancto summo mane recedere voluerunt. Quibus sacerdos dixit. Sanctissimus dies est pasche et locus diuine resurrectionis. audiatis prius missam et postea recedemus. Negantibus omnibus et recedentibus. sacerdos remansit. et dicta missa facta prandio solus cepit insequi precedentes. Que ut attigit quidam in equo sedens. quod est ait quod solus prope peregrinus. Et ille factum narrans. Hac inquit de causa solus a sociis sum de relictus. Tunc ille. Ascende inquit retro me. Et ille sic residens obdormiuit circa vespeream. Cum vero euigilaret et circumspiceret ubi esset. dixit ei ductor suus. Cognoscis ne locum istum. Respondit. Videtur mihi quod ecclesia que ante nos est sit ecclesia mea: et illa domus mea. Cui ductor. Recte tibi videtur. glorifica christum cuius sacramentum veneratus es. Hec dicens subito disparuit. Sacerdos autem omnibus narrans magnalia que secum actum esset: et per regressum sociorum postea comprobauit. Sic etiam propheta abacuc. in parua hora ductus est de iudea in babilonem. Tercia conclusio. Missa celebratio atque eius sacrificium est omnium viuorum atque defunctorum deuotionis suffragium. Ideo dicitur. xliij. q. ij. c. Aie defunctorum quatuor

modis soluantur. aut oblationibus sacerdotum. aut precibus sanctorum. aut carorum elemosinis. aut ieiunio cognatorum. Ideo dicit sacerdos quādo vult offerre. **S**uscipe sancte pater omnipotēs sempiternē deus hāc immaculatam hostiam: quā ego indignus famul⁹ tuus offero p̄ innumerabilibus peccatis meis p̄ omnibus circumstantibus et p̄ omnibus fidelibus xpianis. viuis atq; defunctis etc. Cuius veritatis multa exēpla ponit beatus greg⁹. in quarto dyalogorum. **P**rimū de monacho. qui cum in morte sua in pprietatis vicio repertus esset et p̄ eo in sterquilinio sepultus et in purgatorio tormētatus. **S**ed gregori⁹ missas cui dā fratri legendas p̄ anima eius iniūxit: et ipse tertia die penas euasit. **S**ecundū exemplum ponit ibi de illo qui in fodina argenti cōclusus fuerat per casuz rupis socios opprimētis et necantis et volēte deo vivebat. **P**ro quo mulier sua credens eum mortuum obtulit cotidie candelam. panē et vinum. et sic omni die ibi conclusus candelam panem et vinū habuit donec illi effusus exiuit p̄ter tres dies in quibus diabolus mulierem auerterat ne ad altare offerret. **T**erciū exemplū est de milite capto quē sua mulier credēs mortuum in bello. cotidie p̄ eo missam celebrari curauit. **Q**ui tricesima die missa celebrata de turri in quā erat cunctis vidētibus nec impedire valētibus solutis vinculis ad uxorem liber rediit. **Q**uartū exemplū est de illo quē ep̄s inuenit in balneo. **N**ota in. iiij.

dialogorum et in legēda de animabus. **A**liud exemplū de beato nicolao de toletino qui p̄ missas redemit fratrem suum de purgatorio cum multis alijs animabus. **D**e quo nota Jordanus in vita fratrum. **C**orrelanū primū. **S**icut haec oblatio omnes alias p̄cellit in bonitate et in sanctitate. **S**ic nulla est deo acceptior in veritate. **P**robat⁹ p̄ illud de cō. di. ij. c. **N**ihil in sacrificijs maius esse potest quā corpus xpi et sanguis. **N**ec vlla oblatio potior hac est. sed haec om̄s p̄cellit. **P**er quod sicut potior est ceteris ita potius excoli et venerari debet. **N**ec ibi. **I**ohannes dicit deus per os dauid refutādo veteris legis sacrificia commendat noua dicens. **N**on accipiā de domo tua vitulos neq; de gregibus tuis hircos. **N**ūquid manducabo carnes thaurorum. aut sanguinem hircorum potabo. **D**e quibus infra. **V**imola deo sacrificiū deo laudis. i. sacrificiū eucaristie quod vimolat cum laudibus diuinis et redde altissimo vota tua. **S**ecundū potest hoc rōe. quia missa ē vigoris infiniti ex valore dñi nostri hiesu xpi qui ibi offert sub eodem vigore sicut pendebat in cruce. **V**n̄ ambrosi⁹ in libro de sacramentis. et ponitur de cō. di. ij. c. reuera. di. c. **V**tq; caro xpi quae sepulta ē et quae crucifixa ē. vere illius carnis sacramentū est. **C**lamat ipse dñs hiesus xpc. h̄ ē corp⁹ meū. **N**ec ambro. **C**ōstat autē quod corp⁹ xpi in cruce fuit infiniti valoris et vigoris alias nō potuisset satisfacere p̄ infinita offensa qua deus offensus fuit. **T**ercio patet h̄ idem. **N**am

hęc oblatio nō potest impediri p ma-
 liciam ministri. qz valet ex ope ope-
 rato p xpm in vigore infinito diuini-
 tatis cristi quā nō potest haurire vel
 frustrare malicia ministri. **Sz** omis
 alie oblatōnes possunt impediri per
 maliciā opantis q̄ fiunt extā carita-
 tē sicut alia opa q̄ nec valēt sibi nec
 alijs ad vitam eternā. **Missā** vero va-
 let ad vitā eternā omnibus in carita-
 te existentibus. etiā si sacerdos sit pec-
 cator: et celebret in dampnationē sui
 ip̄ius. **Sed** hoc nō est equalit. **Priō**
 pticipat statim omnes fideles in ca-
 ritate existentes statim vt sunt ba-
 ptisati. **De** qua pticipatōne dicit ps
Participem me fac deus oim timentū
tū te. Ideo dicit sacerdos accipiēdo
 patenā cū pane. **Suscipe** sancte pa-
 ter omnipotēs eterne deus hęc im-
 maculatā hostiā n̄c. **Secūdo** aliqui
 plus pticipāt q̄ p̄m vt q̄ illi vel isti
 misse astant et eā cū deuotione audi-
 unt. qd̄ venit ex deuota orōne sacerdo-
 tis q̄ orat p eis post generalē me-
 moratione oim cristianorū in primo
 memēto cū dicit. et oim circumstā-
 tū q̄rū tibi fides agnita ē et nota de-
 uotio. **Ergo** debent homines libenter
 audire missā. **Terdo** pticipāt aliq̄
 missam et adhuc specialius. et sunt il-
 li. q̄ ad missam offerūt p q̄bus orat
 sacerdos adhuc specialius dicens.
Pro q̄bus tibi offerim? vel qui tibi
 offerūt hoc sacrificiū laudis p se suis
 qz omnib? **Tenent** ergo ad missā
 offerre etia illos q̄ dicūt q̄ sacerdo-
 tes postulāt ex auaricia. **Nam** obla-
 tio fuit in lege nature sicut ptz in a-

bel et cayn q̄ nō solum offerebāt. sed
 hęc oblationē q̄ in missa fit figura-
 bāt vt abel agnum et cayn fruges.
Que abo exemplū figurabāt. **Hoc**
 idem patz genē. xiiij. quia melchise-
 dech obtulit panē et vinū. hęc ob-
 lationē in missa significās. **Idem** fe-
 cit abraham qui obtulit arietē in
 repres. **Secūdo** ptz hoc in lege scri-
 pta exodi. xxiiij. **Nō** apparebis in con-
 spectu meo vacu? .i. in loco sacrificij
Idem ptz deut. xvij. et nuū. xxix. **Vbi**
 dicit. **Nec** offeretis deo in solēpnita-
 tibus p̄ter dona et oblatōnes spōta-
 neas. **Ps.** Tollite hostias et introite
 in atriā dñi. **Terdo** ptz in lege grā-
 tie. de cō. di. i. c. **Omnis** xpianus p̄cu-
 ret ad missarū solēpnia aliqd̄ deo
 offerre et reducere ad memoriā qd̄
 deus p moysen dixit. **Nō** apparebis
 in cōspectu meo vacu?. **Et** h̄ p̄t sacra-
 mēti venerationem vel interioris de-
 uotōnis representatio neni vel p̄pter
 ministri sustentatōem. qz qui altari
 seruit: de altari viuit. **Vt** ptz prime
 ad corinth. ix. **Vel** p̄pter diuini pre-
 cepti impletionē sicut dñs cū lepro-
 sum curasset dixit. **Vade** et ostēde te
 sacerdotibus: et offer munus qd̄ pre-
 cepit moyses in testimonium n̄c.
Iste nō emitt missam p denario. ibi
 denarius nō datur in precium sacra-
 mēti. qd̄ est inappreciabile. sed in te-
 stimonium pticipatōnis in signum
 deuotōnis et sacramēti venerationē
 et in precium sustentatōnis et diuini
 precepti adimpletōnem. **Quertur**
 in quibus festiuitatibus debēt homi-
 nes necessario offerre. **Respondetur**

fm beinicuz de gandauo q̄ in qua
 tuor festiuitatibus. pasche. pentheco
 stes. natiuitatis dñi. assumptionis
 beate virginis et patroni. qz i qua
 tuor festiuitatibus debent offerre in
 tegz denariū. hoc dicit glosa super il
 lo verbo. psallite. Constituite diem so
 lenem in condensis. Quid aut in die
 patroni. hoc ronabile videtur. quia
 dignum est qz hoies illum sanctū spe
 cialiter venerent quem in specialem
 patronū elegerunt. Sed aliqui sūt
 quorū oblationes nō recipi debent et
 hoc in detestationem criminis scz v
 furariorum. vt patet extra de vfuras
 r̄ijs. c. qz in omnibus. Vbi dicit. qz
 eorum oblationes nullus accipiat.
 Item raptorū. vt ptz extra de rapto
 ribus. c. su p eo. Et eccle. xxiiij. Qui
 offert de rapinis pauperz q̄h q̄ vidi
 mat filium in cōspectu patris. Itē
 neqz meretricū Deutro. xxiiij. Nō of
 feres mercedem p̄stibuli Item q̄ op
 primit paupes. xcix. di. c. oblatio
 nes Quarto modo p̄cipant missaz
 aliqui specialissime. vt sunt omnes
 illi q̄ ex voto et deuotione missam p
 viuis atqz defūctis vel de spū sancto
 aut beate virginis parāt Et p̄ illis
 specialissime orat sacerdos et memo
 rationē facit cum dicit Pro redempti
 one animarū suarū. p̄ spe salutis et
 incolumitatis sue. tibi reddunt vota
 sua. eterno deo viuis et vero Isti vlti
 mi habent p̄cipationē omninū pre
 dentū. Et sic ptz qz missa participa
 tio est summū remedium viuorum et
 defunctorum etc.

Secundū quod debet fieri
 in sabbato est deuota orō
 Quia tūc debem? sibi grā
 tias agere et debite eū co
 lere et adorare. qz p̄ totā septimanā
 hominis memoria est repleta mūda
 nis occupationibz. Salte in die dñi
 ca recordetur dei sicut p̄beta dicit Di
 rigatur dñe orō mea sicut incensum
 in cōspectu tuo. Ideo dicit de cō. di.
 iij. c. Ieiunia. Qz die dñica nihil a
 gendū est nisi in psalmis et ymnis ē
 deo seruiendū. Prima cōclusio. Null?
 clericus aut sacerdos beneficiatus ē
 ab oratione legitime excusatus. Pro
 batur primo ex fidelium oblatione.
 i. q. i. c. Ipsi sacerdotes p̄ p̄lo iter
 pellant. quia peccata populi comedūt
 et suis precibus ea delent atqz confū
 munt. vbi dicit glosa sup verbo. co
 medunt peccata. id est oblata p̄ pec
 catis suis. Vel suis precibus ea delēt
 exēplo moyfi Exod. xxxi. Dimitte
 p̄lo hāc noxā: aut dele me de libro i
 quo me scripsisti Itē Iobelis. ij. In
 ter vestibulū et altare plorabāt sacer
 dotes. dicentes. Parce dñe parce po
 pulo tuo. Iō preapif ex de cele. mis.
 .c. colētes. In virtute sancte obediē
 tie preapimus vt diuinuz officū scz
 nocturnum p̄iter et diurnū quantū
 in eis deus debent studioso celebrēt
 pit et deuote. Idē dñi. c. p̄stibit. Nec
 ē excusatus rōe excōicatiois qz fm ho
 stiesem tenet dicē horas p̄ se et p̄ua
 tim. nō i ecclesia sicut prius. Nec d̄z
 dicere dñs vobiscū. Concordat in hō
 gaufredus Raymūdus et ceteri Nec
 ratione interdicti. vt patet extra de

pe. at re. e. q. in te. **V**bi dicitur. **C**oncedim? q. clerici tpe interdicti in cōventualibus ecclesijs bini vel tres simul horas canonicas valeant legere ianuis clausis. interdictis et excommunicatis exclusis. et voce ita submissa q. exterius audiri non possit. **H**ec ibi. **I**tem nō excusat rōne potatōnis **D**e q. bus dicit ex de cele. mis. c. volentes referim? q. nō solū minores clerici verū etiā aliq. ecclesiarū plati circa cōmessationes supfluas et cōfabulationes illicitas vt de alijs taceam? fere medietatē noctis expendunt. et sompnore hūidū relinquentes vix ad diurnū cantū auiū excitant. trāscurrendo vndiq. cōtinua sincopa matutinū dicunt. **D**e quib. infra. **H**ec igitur et similia sub pena suspensionis penitus inbibem? **P**eccat ergo mortalit. om̄s clerici sacerdotes et monachi nō dicētes horas suas imo debēt deponi. vt pt. xci. di. c. **S**i q. s. p̄biter. et tanq. scismatici reputari. **S**z qd est dicendū de illis p̄biteris qui habent aliq. duo vel tria beneficia nūqd tenent duplicare horas suas? **Q**uia sicut se habet vnū beneficium ad vnū officiū: sic se habēt plura beneficia ad plura officia. **S**ed h̄ns vnū beneficium tenet ad vnū officium **E**rgo h̄ns plura beneficia tenet ad plura officia. **R**ūt aug. de archona in sūma de ecclesiastica potestate q. lxx. ar. ij. q. bñficiatus tenetur soluere officiū vbi recipit bñficiū p se vel vicarium suū. **P**eccat ergo illi valde dāpnabiliter. q. habēt tot beneficia si nō dicāt horas suas. **T**ales

deberēt suspendi l. excommunicari vt pt. xci. di. c. clericus. **E**tiam q. daz dicunt valde negligenter. **D**e q. bus dicitur de cele. mis. in cle. c. graui. **V**bi dicitur. **P**leniq. ecclesiarū ministri modestia ordinis clericalis abiecta dū deo offerre sacrificiū laudis. fructū labiorū suoz in puritate cōscience et anime deuotione deberēt. horas canonicas dicere seu psallere trāscurrendo sincopātō. extranea q. daz et plerūq. varia p̄fana et inhonestā intermiscendo colloq. tarde ad chorū cōueniendo. seu ecclesiā. ip̄amq. absq. rōnabili causa an̄ finem officij exēcuto frequēt. aures interdū portando. seu faciendo portari. canesq. secū duccendo venaticos. ac quasi nihil p̄tendentes de clericali militia in corona. in vestibus in tonsura et diuina etiā celebrare ac eis interesse nimis indeuote presumunt. **H**ec ibi. **E**t infra. **P**reapitur prelatis q. tales debēt cōpescere si dei et apl̄ice sedis volūt vitare indignationē. **E**t ponuntur ibi sex impedietia deuotionē in hōis canonicis. **P**rimū est qm̄ hore dicitur trāscurrendo. **N**ā hore canonicæ debēt distinde et apte legi ad intelligēdū exēplo esdre de q. dicitur q. legit librum distinde et apte ad intelligēdū **A**ures vniuersi populi erāt intente. **D**ebēt ergo distinde et apte legere et nō transcurrere: sicut qdā clericus facere solebat q. semel dixit horas suas cursorie et audiuit diabolū penes se cōsistere et territus fuerat. **D**ebet etiā legere distinde et attente ita q. audientes et ip̄sime intelligāt sensū

A
 veterum
 tantum
 legens
 p̄mittit
 religio
 vel hōis
 et non
 sic
 de
 vna
 ip̄sime
 et non
 tantum
 Dom
 vna
 quā
 illud
 non
 non
 tū
 dicit
 cum
 ut
 illis
 sua
 dicit
 quā
 in
 hōis
 p̄mittit
 Nam
 nam
 latur
 quibet
 p̄mittit
 integ
 dat
 no

verborum. Nam quanto quis horas
transcurrit. sensum verborum. nec ipse
legens p̄cipit neq; audientes p̄cipere
p̄mittit. Sed diceret. quāto nō in-
telligo quid lego vel oro scz psalmos
vel lectiones nō possum habere deu-
tionem ad horas. Vtrum talis peccat
sic orans et non intelligens. Respō-
det augustinus. super Johannem o-
melia vice sima secunda. dicens. Si
in psalmis quis paruz intelligit cre-
dit tamen aliquid boni esse quod de-
cantat: sic nō est omnino sine fructu
Idem. Si quis bene intelligat. et co-
netur intendere sed ex fragilitate di-
stract? nō intendat actualiter ei qd
decanat. Idem dicit Innocentius q
quis in diuinis officijs nō peccat si
illud quod dicit non intelligit si ta-
mē cor suū ad deum erigit. Nec opoz-
tet eū de hoc cōscientiā facere dūmō
diligentiā ad intelligēdū adhibeat et
cum deuotione audiat. Exemplum po-
nit abbas poemon in vita patrū de
illis qui incantāt serpentes. qui sens-
sum verborum nō intelligūt p̄cipiūt
tamē virtutem verborum. Sic et nos
q̄uis nō intelligamus sacrā oratio-
nem qua orāmus: p̄cipit tamē diabo-
lus qui per eam terret. Secūduz im-
pedimentum est dicere sincopando.
Nam integre et plenē debent psolui
nam ipsarū psolutio seruitus appel-
latur. In seruitio nāq; alicui debito
quilibet debet esse fidelis. ita q̄ nec a-
picem nec iota vniū pretereat sed
integre seruiū suū sine fraude p̄fi-
ciat. Vnde scribitur. xci. distinctio-
ne. capitulo. Presbiter. Vbi dicitur

Presbiter seruitutis sue officia sci-
licet septem horarum officium qua-
libet die psoluere curet. Ideo sicut
ille qui qualibet die alicui obliga-
tur soluere septem marcas. et alis
quos denarios subtraheret: ad ple-
num creditori non satisfaceret. Sic
facit qui dicit horas canonicas sino-
pando: deo nō satisfacit. Cuius exem-
plum patet de quodam cui diabolus
occurrentis cum sacco ait illi. Vnde ve-
nis? Respondit. de vno collegio vbi as-
seruit se in sacco collegisse dictiones
et sillabas ibidem in diuino officio
per sincopam obmissas vt tales in
die iudicij de illis obmissis accusa-
ret. Tertium impedimentum est qm̄
in horis vana et inhonesta colloquia
intermiscuntur. Et notabiliter dicit
extranea et vana. nam homo potest
querere et alius respondere breuibz
verbis que sunt intranea et vtilia scz
que sunt ad diuinum officium et p̄z
solutionem horarum p̄tinētia. Vt si
quis legit istam lectionem et alius
respōdet. Ista sunt intranea. Nam di-
citur de regulis iuris. Quod non est
licitum necessitas facit licitum. Sed
loqui tunc de extraneis scilicet de ne-
gotijs secularibus et vanis id est in
utilibus non licet. et maxime p̄pha-
na et inhonesta colloquia in diuino
officio p̄hibentur. nam si quis bona
ferula alicui dedisset et in fine vnuz
bufonem apposuisse aut in medio:
qualem honorem ei faceret. Simili-
modo est in orationibus. Sic etiam
peccant illi sacerdotes q̄ cubāt in le-
ctis aut sedent et dicūt horas suas.

fiut legitur de duobus fratribus q̄
sedebant in lecto et dixerunt matuti-
num. et affuit diabolus cū fetore into-
lerabili dicens. Ad talē orōnem te-
nef tale incensum. Quartū impedi-
mentū est qñ tarde q̄s ad horas uit
et ab ecclesia absqz rōnabili causa
an̄ finē officij exit. Et est causa qua-
re ista in diuino officio p̄hibent. Nā
in omni tpe duo bona sunt faciēda
Primo est inuocandū diuinū auxili-
um et adiutorū sine q̄ nihil boni in-
cipere neqz p̄ficere ualem? h̄m qd̄ di-
cit saluator discipul̄ suis. Sine me
nihil potestis facere. Cōtra hoc faci-
unt q̄dam qui ex quadā pigritia et
desidia post inceptū officū ad chorū
ueniūt. Ac si dicant. Diuino adiu-
torio nō indigemus. Labia nostra et o-
pera nostra a nobis sūt. q̄s noster do-
minus est? Qui em̄ seculari principi
deberet loq̄: p̄us se diligent̄ dispone-
ret. Multo magis q̄ cū deo loq̄ uult
debet se disponere dicendo. Deus in
adiutorū meū intende. Secundo de
ope bono sūt post eius cōsumationē
deo gratie repēdende. Nā nostra bo-
na opa ip̄e in nobis opat. Ideo di-
cimus i fine. Benedicam? dño: deo
gratias. Vt ei gratiarū actōnes p̄ su-
is beneficijs referamus dicentes cū
p̄s. Benedicam? dominū in omni tē-
pore. Ergo illi grauius peccāt q̄ sine
causa rōnabili exeūt chorū an̄ finem
officij. Et illi p̄ demonē trahunt de
choro. sicut recitat beatus gregorius
in .ij. dyalo. de quodā monacho. Qui
cū alijs fratribus in orōne stare nō po-
terat h̄ moxvt fratres ad orōnē se de-

dissent ip̄e egrediebatur foras et mē-
te uaga aliq̄ trāitoria agebat. Quē
scūs benedictus egredientē uidit q̄
eū qd̄a miger puerulus p̄ uestimenti
fimbriā foras trahēbat et alij fratres
etiā uiderūt apte. Quintū impedi-
mentū est qñ q̄s aues ducat secū ad chorū
et ad horas. portatō uel portari faciē-
do: aut canes uenaticos secū deducē-
do. Ratio huius est scz quare p̄hibē-
tur. Quia diuinū officū debet p̄sol-
ui deuote et nō distracto corde. Nam
nō ea q̄ offerunt: s̄ uoluntate offerē-
tis respiciat de? . Vt scribit .xxiiij. q̄-
i. c. Odi. Sed quicūqz circa aliud
se occupauerit: diuinū officū deuos-
te adimplere neq̄bit. Quia p̄pter tē-
pore diuini officij circa op? aliqd̄ ex-
trinsecū se non debet occupare: qz p̄
huiusmodi tepescit deuotio. De tali-
bus et sic faciētibz cōgr̄ d̄s p̄ p̄phaz
Hic populus labijs me honorat: cor
aut̄ eoz lōge ē a me. Sextū impe-
di-
mentū est cū q̄s est bñficiatus in ec-
clesia. et sine rōe diat officū extra ec-
clesiā. Vñ dicit .x. q̄. iij. Vmo. q̄ q̄ be-
nificatus est in ecclesia tenet ip̄az
officiare. Omnes em̄ clerici eiusdem
ecclesie dñt infimul ad eā uenire vt
ip̄az officiet vt scribit .vij. q̄. i. c. i. qz
ad h̄ ecclesie sunt deputate. Possunt
aut̄ ex causa rōnabili ecclesie abesse
Tercio patz qz clericus aut sacerdos
ab orōne nō excusat ex diuina ele-
ctione. Nā sicut aarō et filij eius ad
hoc fuerūt electi: sic nunc sacerdotē?
Circa predicta dubitatur quare in
istis horis orat ecclesia scz. in matu-
tinis p̄mis tercijs q̄. Respondetur

q̄ in istis horis leguntur sancti ora-
 tionibus seu laudibus diuinis vacas-
 se. Vnde propheta. **M**edia nocte sur-
 gebam ad cōfiteuduꝝ tibi. **E**cce vna
 hora. **E**t alibi **V**espere mane et merdie
 narrabo et annūciabo. **E**cce alie tres
In tercia orabant apostoli: qz tūc
 receperunt spiritum sanctum. **I**tem
 petrus et **J**ohannes ascenderunt in
 templum ad horam orōnis nonā. vt
 dicitur actuū tercio **I**n cōpletorio di-
 citur christus orasse cum post cenaz
 effudit orōnem ad patrem. **J**ohan-
 nis. xvij. **S**ecundo iste hore sunt infi-
 gnite aliquibus operibus insignibus
 ad redemptionem pertinētibus. **I**n
 nocte em̄ natus est saluator circa ho-
 ram primaz diei. **R**esurrexit circa ter-
 ciam. **S**piritum sanctum misit cir-
 ca sextam. **C**rucifixus fuit circa nonā
Mortuus est in cruce. **V**espere cor-
 pus et sanguinem tradidit in cena in
 sacramentum. **E**t fuit etiam deponis-
 tus in cōpletorio de cruce: et sepul-
 tus. **I**uste ergo iste hore sunt deputa-
 te laudibus diuinis. **E**rgo in illis ho-
 ris libenter debemus orare. maxime
 tamen debemus horis matutinalibus
 interessē libenter. **Q**uod est contra
 multos qui nunq̄ vel raro surgunt
 ad matutinas inuentis occasionibus
Sufficit enim eis interessē diuinis
 laudibus solum in die. **I**sti non vi-
 dentur ad illam sanctaz turbam an-
 te thronum dei. **D**e q̄ apocalipsis. vij
 dicitur qz die ac nocte seruiunt ei in
 templo eius. **N**on sunt illi de istis cu-
 stodiis ecclesie. qui non tacent lau-
 dare nomen dñi tota die et tota no-

te. **I**sai. lxij. **E**xātant huiusmodi
 p̄ **J**eremiā prophetam dicentez. c. iij.
Cōsurge id est cum alijs surge. laus
 da in nocte. **D**avid enim nec occupa-
 tionibus diurnis regijs nec noctur-
 nis delitijs vxorum retrahēbat quā-
 to in media nocte surgeret dicens.
Media nocte surgebam ad cōfite-
 dum tibi. **C**hris̄? etiam interdum
 non solū p̄tem noctis sed totam ali-
 quāto expendebat. **L**uce. vi. **E**rat per-
 noctans in oratione. **P**aulus et filas
 nō impediebāt angustia carceris quin
 media nocte laudarent deum. **A**ctuū
 .xvi. **O** infelices sōpnolēt q̄ tātis ex-
 emplis nō exātant. **N**ā mulieres so-
 lent surgere venocte p̄ sollicitudine
 domus sue. **I**tem artifices surgūt de
 nocte p̄ lucro: quāto magis decz ser-
 uos dei p̄ seruiō regis eterne surgē
 venocte. **F**uit qdā valde piger et sō-
 pnolētus surgē ad matutinas. **Q**ui
 semel et bis exātatus p̄ sacristāvt cū
 alijs surgeret in quadā magna solē-
 mitate qui finaliter surgere spreuit.
Ad quē diabolus ingrediēs et voluēs
 eū in lectū et in linteamina sua tra-
 hēns eū extra cellā suam p̄ dormito-
 rum collocat eum infra vnam cistā
 satis magnam et ponderosam qz ille
 frater non poterat se mouere. **V**eni-
 entes fratres de matutinis et audie-
 tes illum miserabiliter lamentan-
 tem accedentes ad eum extraxerunt
 eum. **Q**uem vix dissoluere potuerūt
 ita fortiter inmodatus fuit per diabo-
 lum inter linteamina et lectum.
Debemus ergo libenter surgere ad
 matutinū ne contingat nobis sicut

fiat illi frater hoc contigerunt in cō-
uentu nostro heruordensi tpe venera-
bilis lectoris hermanni smerfwim.
Qui eundem fratrem dissoluit vt se-
pius mihi retulit. Sunt etiā aliqui
q̄ sompno detenti vix surgūt mane
ad p̄nam. Contra quos est illud ap-
ostoli ad rōnos. xij. Hora est iam
nos de sompno surgere. Causaz sub-
bit. Nox precessit: dies aut̄ appro-
pinquauit. Nam aues valde mane
incipiūt cantare ad deum laudandū
quod est contra verecundiā hominis
pigritantis. Vñ ambrosius in li. de
officijs. Quis xpianus nō erubescat
sine psalmodi modulatione diē trā-
sire. dum minutissime aues solem
p̄m deuotione ortū diei preueniāt et
subsequā. Sic crist⁹ de mane ibat
ad locū orationis comunem. Johis
viij. Diluculo iterū venit in templū.
Sic deniqz facit omnis iustus. Ec-
clesiasticā. xxxix. Iustus cor suū tradit
ad vigilandum diluculo. Sed q̄dā
dormiunt vsqz ad horam nonā. tunc
primo surgūt ad orationem. Sed
da cōclusio. Nullus laycus habens
vsum rōnis excusatus est ab actu de-
uote orationis. Hoc pbat sanctus
thomas in. iij. sententiā. di. xv. q. ij.
ar. primo. Nam lex gratitudinis h̄
requirit et honestatis vt q̄ condie re-
cipit beneficium continue. debet esse gra-
tus beneficiā. Cum igit̄ layci cō-
tinue vtant. bonis dei. ideo dixit cris-
tus. nō solum clericis sed etiam lay-
cis. Oportet semp orare. Semp scz
tpe aduersitatis et p̄speritatis. Vel
semper. in loco et tpe. qz preceptū

affirmatiuū nō obligat nisi loco et
tpe. Clerici em̄ septies in die s̄m illu-
d ps. Septies in die laudem dixi
tibi. Nam sarraceni. xvij. vicibus or-
ant in die. A fortiori debēt orare cri-
stiani ad minus septies. Null⁹ ergo
cristianus est excusatus ab oratione
p̄mo neqz mutus. quia potest ora-
re i mēte et corde si nō potest ore. Vbi
aduertendum qz quilibet cristianus
obligatus est ad triplicē orationē
scz mentalem. vocalem. et corpalem.
Primo est obligatus ad orationē
mentalem. ne dicat nobis illud psal-
e. **Hic** populus labijs me honorat: cor
aut̄ eorum lōge est a me. Ideo dicit̄
de cō. di. v. c. Nō mediocriter. qz nō ver-
bis tm̄ sed corde orandus est. domi-
nus. Et in oratione nil aliud debet co-
gitare animus q̄ illud quod precat̄.
Nō em̄ multitudinē verborum flecti
potest de⁹ vt homo. Quia melior est
quinqz psalmodi decantatio cū cordis
p̄ntate q̄ toti⁹ psalterij modulatio
cū anxietate cordis. vt d̄r i c. nō me-
diocriter vbi sup̄. Id dicit̄ aug⁹. in
regula. Cum oratis deum hoc exerce-
te in corde qd̄ pfertur i ore. **S**up̄ q̄ hu-
go. **S**epe inq̄t oram⁹ talibi corde in-
tendim⁹. nec ipsum quod dicimus
recolimus. Sed illā orationē deus
nō exaudit: cui ipse q̄ orat nō inten-
dit. Quod instidū diaboli sepe fieri
solet sciēs vtilitatem orandi et nob̄
inuidens gratiam impetrādi. immi-
tit orantibus cogitationū tumultus
vt mētem ab oratōe diuidat et fru-
ctum orōnis tollat. **H**ec hugo. **C**ri-
stus exempluz legis in vitas patrū

De sancto machario. Quia cum misisset ad fratres suos orantes. vidit demones quasi puillos et bios discurrentes huc atq; illuc. Si alicui digitū sup oculos posuissent statim dormitavit. Si cui in os misissent digitū: oscitare eū faciebant. Apud aliquos etiā in mulierū species vertebant. Apud quosdā edificabāt a portabāt a ali a quocūq; agētes apparebāt. Sanctus aut macharius hac visione completa. singulos fratres discutebat. et sic vnumquēq; delusū in sua cogitatione inuenit. quē admodū p ostensorē fuerat reuelatū. Ideo in principio oim canonicarū orōnū solebāt se fratres et alij religiosi munire signo crucis contra infestationes diaboli. cum dicūt. Deus in adiutorium meum intende. Solet etiā diabolus non nūq̄ aliquos orantes visibilit̄ molestare atq; corporaliter. De q̄ nota in vita patrū li. ij. c. xvi. Idē ptz de sancto anthonio. Secundo xpianus est obligatus ad orōnem vocalē sicut ptz p sanctū thomā in. iij. di. xv. Idē qz dicit ap̄l̄s. Psallā spū. i. voce: psallā et mēte et hoc ad excitandū interiorem deuotionē. Secūdo ppter reditōnē debitorū scz orās seruiat deo corde et ore. Si tñ vox orantē distraheret a deuotione ab eo esset cessandū vt ptz in āna matre samuel pphē q̄ loquebat in corde et tñ labia eius mouebant. et vox penitus nō audiebatur. vt patz. i. regū. i. Debent tñ ita submissa voce orare q̄ nō infestēt celebrantem at hōiem orantem. Tercio est obligatus ad orationem cor-

poralem scz p̄sternendo se vel genua flectendo sicut iudei mouēt totū corpus in orōne. Quidam orant iacendo. Sicut orauit dauid quādo deprecatus est p paruulo vt ptz. ij. regū. xij. Et ingressus seorsum iacuit sup terram. Et in hoc denotatur humilitatis effectus et precipue recordatio humane fragilitatis et infirmitatis sicut Job dicebat. Memento queso domine q̄ sicut lutum feceris me et in puluerem reduces me. Quidam orant sedendo. Sic orauit moyses sedens sup lapidem quē aaron et hur ponebāt subter eum quādo iosue superabat amalech. vt ptz exodi. xvij. Et designatur cōtemplationis excelsus seu raptus. Sic orauit sancta monica mater augustini que semel fuit raptā ultra cubitum super terrā. clamando. Volemus in celum. volemus. Quidā orant stantō vt iudith stans ante lectum holofernis orabat vt dominus cōfortaret eam. Et significat desiderium patrie celestis. Sic orabat publicanus q̄ stans a longe et c. vt patet luce. xviij. Quidam orant oculis eleuatis in celū. Sic orabat iustus quādo lazarum suscitauit. Quidam etiam expansis manibus sicut moyses. ac si diceret cū spōsa illud cāntici. Trahe me post te: currem in odorē vngētōrū tuorū. Quidā flexis genibus. Sic orauit salomō quā vtrūq; genu flexit in terrā. vt patz. ij. regū. viij. Sic etiā orauit paulus q̄ dicebat. Flecto genua mea ad deū p̄rez dñi mei iesu xpi. Et significat obedientiā quā debet habere ad deū

Quidam orant prostrati super terram.
Sic oravit behas in vertice carmeli
cum prostratus in terra se posuit et faciem suam
inter genua sua et orans dominum suum
ut daret pluviam: et gradis pluvia facta
est. Sic prostrati oraverunt viginti
quatuor seniores qui ceciderunt coram
agno habentes singuli citharas et
psalteria aureas plenas odoramentis
quod sunt omnes sanctorum et omnes angelorum
stabant in circuitu throni et semi-
orum et quatuor angelorum et ceciderunt in
aspectu throni in facies suas et adora-
verunt deum. Et significant excellentiam
divine maiestatis super omnes creaturas.
Caveat tamen homines nunc ne huius
modi situs orationis faciatur propter va-
nam gloriam vel laudem humanam acquirendam.
Contra quos ait salvator: **Matth. vi.** Cum oratis: non eritis sicut hypocrite
quod amant in sinagogis et in aulis
platearum stare orare ut videantur ab
hominibus. Amen dico vobis: receperunt
mercedem suam. **Secundus** ibidem. Tu autem cum oraveris: intra in cubiculum tuum
et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito
et pater tuus qui videt in abscondito
reddet tibi. Sed diceret: quod debeo orare.
Respondit salvator noster. Sic orabitis.
Pater noster qui es in celis etc. Quam orationem tenet quilibet scire
sub pena peccati mortalis. Layci dicitur
hanc dicere in teutonico: clerici in latino.
Hec oratio precellit primo deo etis au-
toritate: quia christus eam fecit. **Secundo** pre-
cellit verborum paucitate. **Tercio** pre-
cellit utilitate. Hec oratio brevissima est.
Primo ideo ut citius addiscatur. **Secundo**
ut melius retineatur. **Tercio** ut nul-

lus de eius ignorantia excusetur. **Quarto**
ut eo frequenter dicatur. **Quinto** ut te-
dum in dicto remoueat. In quo petimus
omnia que nobis necessaria sunt in vita presentis
senti et in futura. **Petimus** enim tria bonum
nobis necessaria ad vitam beatam.
Primum est dei venerationem. ne a nobis
contempnatur. Ideo dicimus. Sanctificet
nomen tuum ut nomen dei quod in se
est sanctum a nobis semper sanctum habeatur.
Secundo dei gubernationem. cuius
dicimus. **Adveniat** regnum tuum. ne diabolus
in nobis regnet sed tu domine. Vel
adveniat regnum tuum. i. vita beata.
Tercio petimus voluntatis subiectionem
cum dicimus. **Fiat** voluntas tua sicut in
celo etc. i. nos qui terreni sumus faciamus
voluntatem tuam sicut angeli et anime
beate. Sic etiam petimus a nobis remo-
veri quatuor mala. **Primum** est vite in-
digentia. et hoc petimus cum dicimus. **Pa-**
nem nostrum etc. Et secundum augustinum. nomine pa-
nis omnia vite humane necessaria intel-
liguntur. **Secundo** defectus seu malum est
culpe que remoueri petimus cum dicimus.
Dimitte nobis debita nostra etc. **Tertium**
malum est temptationis imminetia. **Hanc** re-
moueri petimus cum dicimus. **Et** ne nos in-
ducas in temptationem. **Quartum** est mali presentis
et infirmitatis diffidentia cuiuslibet
tribulationis. Vel a malo culpe futuri
reprehenso. **Alias** commendat cum ma-
lo scilicet que petimus a malo liberari eterne
damnationis cum dicimus. **Et** libera nos
a malo. **Tercia** de celo. quod ubique fit
orandum. deo tamen in ecclesia que a nobis
est diuinum auxilium implorandum.
patet per illud **Johannis** quarto.
ubi christus dixit mulieri samaritane

Venit hora quando neq; in monte
hoc neq; ierosolimis adorabitis pa-
trem. i. cultus gentiliū et iudeorum
cessabit: s; adoratores veri adorabūt
patrē in spū et veritate. qz deus vbi
qz est dicente p̄pha. **S**i ascendero
in celū tu illic es: si descendero ad in-
fernū ades. Ergo potest adorari in cā-
po et in domo. **T**amē oratio fit cō-
ueniētiō: i ecclesia q̄ alibi. Ergo qñ
volumus orare debem? venire ad ec-
clesiam q̄ p̄prie locus orōnis est. **D**i-
cente dño math. xxi. **D**omus mea do-
mus orationis vocabit̄ dicit dñs. **I**-
lius dicti rōnem nota supius in ser-
mone de adoratiōe humanitatis xp̄i.
Peccāt ergo illi q̄ in ecclesia aliud
faciūt scz garrulando et cachinando.
Cōtra q̄s dicit̄ de emuitate ecclesie.
li. vi. c. **D**ecet domū dei. **V**bi sic dicit̄
tur. **A**d ecclesias humilis sit et deuo-
tus ingressus. **S**it in eis q̄eta con-
uersatio. deo grata. inspiciētibus placita.
Sequit̄. **N**ullus in locis eis de sedia-
tionē excitet. clamatiōnē moueat:
impetūve cōmittat. **C**essent in illis
vniuersitatū et societātū quarūlibet
cōsilia et publica perlamēta. cessent
vana et multo fortius feda et p̄pha
na colloquia. cessent cōfabulatiōne?
q̄libet. **S**int postremo q̄cunq; alia
q̄ diuinū turbare possint officiū a os-
culos diuine maiestatis offendē ab
ip̄is p̄fus extranea. **N**e vbi est pec-
catoꝝ venia postulāda ibi peccādi de-
tur occasio. **D**ec ibi. **L**egit̄ in specu-
lo historiali li. viij. c. cxvij. q̄ fuit q̄-
dam subdyaconus in ciuitate toleti-
na. **Q**ui dū in die quadā solēpni

archiep̄fuli celebrāti assisteret vidit
in fenestra demonē sedentē et scriben-
tem ibidem verba. q̄ due muliercule
in secretis suarū tragediarū p̄ impu-
dicias euomebāt. **S**ed cū multis
loquū locus augustus nō capet. ap-
prehensam cū dentibus et vnguibus pel-
liculā pestifer scriba detrahens cepit
vt dilataret. **D**ūq; fortiter traheret
casu impexit caput ad murū. cartu-
la de dentibus elapsa. **E**t tñ suscitauit
fragorē vt dyaconus estimaret
ecclesiā funditus corruisse. **Q**uo vi-
so. dyaconus r̄sit: et circūstātes mi-
rari cōperūt cur r̄deret. **F**inita missa
visionē eis exposuit. **I**deo dicit̄ aug?
In oratorio nemo aliqd̄ agat nisi
ad qd̄ factū est et vñ nomē accepit.
Quod nobis omnib; p̄stare digne-
tur ille q̄ cum patre et filio et sp̄itu
sancto viuit et regnat in secula bene-
dictus Amen.

Quod dicit̄ debet fieri i sab-
batis est legis et p̄pharū
auditio. **N**ā populus cris-
tianus non minus debet
se retrahere ab auditione legis et p̄-
phetarū in sabbatis et dñicis diebus
q̄ populus iudaicus: sed populus iu-
daicus deuote audiuit in sabbatis
voces p̄pharū sicut dicit̄ actū. xij.
Viri fratres audite. **P**rincipes vestri
ignorantes iesum et voces propheta-
rum q̄ per omne sabbatum legun-
tur iudicātes impleuerūt. **I**deo dicit̄
tur de cō. di. i. ca. **Q**ui in die solēpni
p̄termisso ecclesie conuentu ad spe-
tacula vadit excommunicet. **I**deo dicit̄
atur ca. sequēti. **E**piscopus nullum

prohibeat ingredi ecclesiam et aus-
 dire verbum dei siue gentile siue he-
 reticum siue iudeuz vsqz ad missam
 cathecuminorū. **Dicit archidiaconus**
 super verbo cathecuminorū. qd hec mis-
 sa durat vsqz ad offertoriū. **Et dicit**
 missa. qz preces nostras ferat et mit-
 tat ad deū. **Deo missa pprie dicit in**
 tpe sacrificij qm cathecumini foras
 mittunt. qm leuita clamat. **Si quis**
remasent cathecuminus: exeat foras
Hec archidiaconus. Sufficit em qd
 tā gentilis qd iudeus pnt interesse qm
 pdicat verbū dei. **Vñ dicit de cō-di-**
o. Omnes fideles qd ueniūt in solē-
 mnitatibus sacris ad ecclesiā et scriptū-
 ras ap. orū et euāgelistarū audiāt.
Ibidē. c. Sacerdote verbū dei i eccle-
 sia faciēte qd egressus fuit de audito-
 rio exōicef. **Sic xpc legit in sabba-**
tis sinagogas intrasse ut patet luce
.iiii. ubi dicit. qd intravit hm consue-
tudinē suā in die sabbati sinagogā
et surrexit legere et traditus est ei li-
ber ysaiē. Rō huius est qd scz in sab-
batis debem⁹ audire sacra scripturā
qz alijs diebus sunt seculares occupa-
ti in laboribus corporalibus: et sic non
possunt intendere verbo. Sed in sab-
batis. i. dñicis diebus nemo est occu-
patus in labore manū. Ergo tunc
debz abare aīaz suā cū sacra scriptu-
ra et lege diuina. quā dz nemo igno-
rare. qz dicit extra de regul iuris li-
.vi. Ignorātia facti nō iuris excusat
Circa qd sciendū qd verbū diuinū et
sacra scriptura est audienda septus-
pliāter scilicet

Festinatēter sine tardatōne.
Apparenter sine occultatione.
Reuerenter sine derisione.
Humiliter cum subiectione
Diligenter cum attentione
Obedienter cum opis executione
Perseueranter sine cessatione
Primo est audienda sacra scriptura
festinanter sine tardatione. dicente
Jacobo in sua canonica. c. pmo. Sit
omnis homo relox ad audiendum.
tardus aut ad loquendū. qz a puer-
icia debet homo incipe audire verbū
dei. Ideo dicit ecclesiasticū. vi. Fili a
iuentute accipe doctrinam. et vsqz
ad canos inuenies. Et si eam dilere-
ris audire: sapiens eris. Exemplo
beati nicolai de toletina de quo legit
qd in puericia terebat limina ecclesi-
arum et que ibi audierat i armariolo
peccatoris sui abscondebatur. Ergo pa-
rentes debent filios suos docere ut vi-
sitent sermones. Nō solum debet a-
cto incipere in iuuetute sed etiā debz
tempestiue venire in pncipio sermo-
nis. Contra quod multi faciunt qui
ueniūt quāto iam finitus est sermo
qz ante qd se orient in capite cum cri-
mbus et peplis et sotularibus pres-
tent tēpus sermonis: et sic negligūt
diuinum verbum. Et si uenerint mox
et incōtinenti recedunt. contra illud
quod dicitur de cōsecratione distins-
ctione pma. capitulo. Sacerdote. ut
supra patuit. Vel discurrunt de eccle-
sia ad ecclesiā. Secundo est audie-
dū apparenter sine occultatione. Nō
em debetis ire ad caneras a ad loca
occulta et audie ibi ver bū dei. Ideo qz

p̄cipitur q̄ in apto et publice de-
 bent p̄dicare vt ptz mathei. x. Dicit
 em̄ ibi cristus. Quod dico vobis in
 tenebris: dicite in lumine et predica-
 te apte. Et q̄d in aure auditis. i. pri-
 uatim: predicate sup̄ tecta et publice
 Dicit glosa ibi q̄ loq̄t iux̄ modū pa-
 lestine vbi solēt in tectis residere. q̄
 nō sūt cacuminata sed equalia. Iō
 dixit xp̄s. Ego palam locutus sum
 mundo et in occulto locutus sū nihil
 Idem dicit ex de hereticis. c. cum ex
 inūcto. Quidā laycī merito argu-
 endi sunt q̄ occulta cōuenticula cele-
 brant. officiū predicatōnis sibi fur-
 pant. sacerdotū simplicitatē eludūt.
 et eoz cōsortiū asp̄rnat q̄ talito nō
 in herent. Deus em̄ q̄ est lux vera que
 omnē hōiem venientē in hūc mundū
 illuminat int̄m odit opa tenebrarū
 vt ap̄los suos in mundū vniuersū
 predicaturos euangelīū omni crea-
 ture missurū. eis p̄cepit apte dicēs.
 Quod dico vobis in tenebris dicite
 in lumine. Et q̄d in aure auditis: p̄-
 dicite sup̄ tecta. Nec ibi. Sunt er-
 go vitanda cōuenticula occulta layco-
 rum: sed apte et publice p̄dicatio-
 nes frequentāde. Tercio est audiens
 da reuerent sine derisione scz vt nul-
 lū predicantē ap̄lice sedis auctori-
 tate missum audire erubescat. Ratio
 huius est. qz qui predicantē spernit
 spernit eū q̄ misit eū. i. xp̄m. iux̄ta il-
 lud luce. x. Qui vos audit: me audit.
 Et qui vos spernit: me spernit. Et q̄
 me spernit: spernit eum q̄ me misit.
 Hoc dicit hugo in suo didascalon
 dicens. Prudens lector vel auditor

oia libenter legat. omnes libēter au-
 diat. Nō scripturā nō p̄sonā nō do-
 ctināz cuiuscūqz spernat. Sequit̄.
 Nō quantū sciat sed quantū igno-
 rat cōsideret. Ergo ab oibz disce q̄d
 tu nescis. Dicit ysidorus q̄ delphini
 mirabiliter delectant̄ in auditu me-
 lodie. Ideo ad vocē symphonie quaz
 nauite aliq̄n faciūt veniūt. et saltāt
 in aquis et letant̄ int̄m q̄ aliq̄n res-
 thia piscatorū ingredūnt̄ et sic capi-
 untur. Nō curāt an seru? an dñs an
 diues an paup sonū faciat. Moraliter.
 Sic nos sūme delectari debem?
 in auditu melodie sacre scripture q̄
 aliq̄n graūter sonat de penis infer-
 ni. aliquādo alte de gaudijs paradisi.
 Nec p̄sona est despicienda aut sub-
 sananda. qz hanc melodiā predica-
 tōnis nō facit predicator sed sp̄it?
 sanctus. iux̄ta illud mathei. x. Nō em̄
 vos estis q̄ loqm̄ini: sed sp̄s p̄ris
 v̄stri qui loquit̄ in vobis. Sed hoc
 est extra multos q̄ ita sūt affectionati
 ad vnā p̄sonā q̄ alios spernūt. non
 attendentes q̄ aliq̄n meliora potula
 bibūtur de vase teste q̄ de aureo.
 Legit̄ em̄ de btā tecla q̄ libentē au-
 diuit paulū q̄ barnabaz: vtrūqz tñ
 audiuit. Quarto debem? audire ver-
 bū dei humiliter cū subiectione vt
 nullum docentē de deo vel de salute aie
 homo p̄cipendat. dato etiā q̄ prius
 audiuerit l̄ meli? sciuerit. Vñ cris-
 tianē audiē etiā scientibz p̄dest. Ali-
 am rōnem ponit valerius li. viij. di-
 cens. Plus p̄dest homini docentē au-
 dire q̄ in libris studere. qz vehemen-
 tior sit ip̄ressio in mentibz audientū

ex visu doctoris et auditu: quod ex studio in libro *Aliam rationem* ponit *Jeronymus* in prologo biblie dicens. *Nescio quid latentis energie viue vocis actus habet ac. Exemplum habemus de beato Athonio de quo legitur quod semel audiuit in quadam predicatione illud verbum euangelij *Math. xix. Vade et vende omnia que habes. et da pauperibus: et veni sequere me. Ille reputans illud verbum ad se fore dictum. statim ad deum confusus fuit. Licet forte prius illud verbum audiuit a legit: tamen non tamen eum mouit. Sicut legitur de beato nicolao de toletino qui dum adhuc secularis esset audiuit ab uno fratre nostri ordinis illud verbum. i. *Johis. ij. Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Illud cordi suo ita fuit impressum quod statim incepit ingredi in religionem: et sermone finito mox fratre adiit. Ergo nullus contempnat simplicium fratrum sermonem. quia in simplicitate sermonum est frequenter salus et vita animarum. iuxta illud sapientie primo. In simplicitate cordis querite illum. Exemplum patet in apostolis christi. que que uis non fuerunt philosophi aut rethores. sed rustici et piscatores: tamen constituti sunt super populum dei tanquam magistri et doctores. Refert gregorius in libro dialogorum de quodam viro probabilis vite quietate amore scripturarum ardebat ut eis continuu studium impenderet. Cumque per multos dies. cresceret scientia. cresceret et desiderium. cepit tandem sapienter elatus imprudenter spreto simplicitate sermonis. profunda et obscura rimari. sic quod inuadit in errores: sed misericorditer diuina per reuelationem***

diuina est admonitus ne amplius harum scripturarum studiis incuberet. sed sanctorum patrum vitam et mores legeret. et sic ad pristinum statum est reductus. *Iohannes* admonet nos apostolus ad hebreos. xii. dicens. *Frater. doctrinis variis et peregrinis nolite abducere. Legimus de sancto Jeronimo quod fuit flagellatus eo quod legerat ad delectationem libros gentiliu. Quinto verbum dei est audiendum diligenter cum attentione. In cuius figuram dominus dixit ad ezechiel. iij. Comede volumen. Puer qui dicit glosa. Volumen est sacra scriptura. quam tunc homo comedit quando legendo vel audiendo eam in archa mentis recondit ne per negligentiam de corde pereat. Ad hoc hortatur quilibet nostrum spiritus sanctus per uerbum. iij. dicens. Filium me obliuiscaris legem meam et precepta mea custodiat cor tuum. Longitudinem enim dierum et annos uite et pacem apponet tibi. Sed heu multi sunt qui valde negligent audiunt sacra scriptura. Dicunt enim. sufficit nobis audire missam: de predicatione non est curandum. Contra quos *Iohannes. viij. dicit. Qui ex deo est. huiusmodi tales ex deo non sunt. Ergo verba dei non audiunt. Et si audiunt huiusmodi faciunt cum magno tedio. Contra quos dominus dicit. i. q. i. c. interrogo. Vbi dicit augustinus. Interrogo vos fratres et sorores. dicite mihi. quid vobis plus esse videtur. corpus christi. an verbum christi. Si vultis vere respondere. huiusmodi dicere debetis. quod non sit minus verbum dei quam corpus christi. Super quod dicit archidiaconus in rosario. Non enim minus predest nobis predicatio quam corpus christi. *Archidiaconus. de cordis d. i. i. quoniam autem. Quia per predicationem dimittuntur mortalia***

et ita etiam videtur plus p̄desse. Nā licet predicatio sit corpe xpi minor dignitate: eam tñ fumentibus est maior efficiendi potestate verbū dei. i. predicatio q̄ est q̄nqz causa correptionis et emendationis. et ita p̄ consequens remissionis. **F**rangit em̄ corda nostra p̄ timorē **J**eremie. xiiij. Nōne verba mea quasi ignis ardens et quasi malleus cōterēs petras? **I**tem cōterit p̄ dolorem. vñ p̄s. **C**or dntū et humiliatū deus nō despiciēs. **I**te liq̄facit p̄ amorē. **C**anticor. v. Anima mea liquefacta est vt dilect⁹ meus locutus est. **I**te p̄s. **F**actū est cor meū tanq̄ cera liquefēs. **I**tem viuificat. **A**d hebreos. **V**iuus est em̄ sermo dei. **H**ec archidi. **I**deo dicit augustinus vbi supra. in c. interrogo. **I**deo quanta sollicitudine obseruamus q̄ corpus xpi nobis ministratur vt in h̄il ex ip̄o de mambonostri⁹ in terram cadat. tanta sollicitudine obseruemus ne verbū dei qd̄ nobis erogaf̄ dū aliud aut cogitamus aut loq̄mur de corde puro p̄eat. qz non minus reus erit q̄ verbū dei negligēter audierit q̄ ille qui corpus cristi sua negligētia in terrā cadere pmiserit. **H**ec aug⁹. **D**icit **J**ohes de mandauilla i tractatu de descriptione terre sancte q̄ sarraceni vidētes literas soldani genuflectūt se ante eas et adorant eas ac portantibus omnē hūanitatē quam possunt ostendūt. **S**ic nos debem⁹ reuerenter l̄ras omnipotentis dei nobis missas suscipere: et eis cuz omni p̄mptitudine obedire. **S**z multi nō curāt audire neqz obe-

dire. **C**ontra q̄s loquit⁹ aug⁹. in tractatu de arbore interdicti dicens. **I**mpatoris sacramenta. i. secreta nemo sine piculo sui sanguinis cōtempnit sed omnes sustinēt cū tremore et veneratione. et adorāt vilissimā cartulam atramēto scriptā et velut diuinos apices adorant: sed cū scripture diuine legunt. verba dei tonāt. ipse dñs q̄dam mō p̄ns p̄sentibus loq̄t et nō audif̄: aut fastidiose homines audiūt. aut qd̄ peius est fabulis vacant. **I**mpator longe positus de cartula loquit⁹ et timef̄. et quasi p̄fēs in illa carta adoraf̄. **T**estimoniū dñi cū recitat⁹ ab aliq̄bus cōtempnitur. **I**psūm p̄phete clamant apostoli p̄dicant et euangelia loquunt⁹ per se ip̄m h̄ibus fabulantur et nō audif̄. **H**ec aug⁹. **D**extera scriptura diuina est audienda obediēter cum operis exhibitione vt scz verba que audif̄ ope adimpleat. **I**deo dicit **J**acobi. i. **F**ratres estote factores verbi non auditores tm̄ fallentes v̄smetip̄os. **I**deo sequitur. **F**actor operis. hic beatus in facto suo erit. **N**am frustra audiunt et memoria custodiuntur. si nō opere adimplent. **I**deo dicitur mathei. viij. **N**ō omnis q̄ dicit mihi dñe domine intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei. **V**nde ap̄lus. **N**ō em̄ auditores legis: sed factores iustificabuntur. **I**deo dampnabūt nos sarraceni. quia legem quā accepim⁹ a xpo nō obseruamus. **S**umus ergo peiores illis. qz ip̄i seruant legem cum studio quā acceperūt a machameto

eorum p̄p̄ta. Vno sumtis peiores
iudeis qui potius mirrent mortem an
te q̄ uellent transgredi legē moyfi.
Cuius exēplū patet. ij. machab. vij.
de machabeis q̄ iō mortui sūt. qz nō
luerūt comedere carnes porcinas qd̄
est cōtra legem moyfi vt ptz leuitici
xi. Septimo est ope adimplen
dum sine cessatione scz pseuerādo in
bono ope. Quia q̄ pseuerauerit vsqz
in finem: hic saluū erit. Marc. xxiij.
Quam nobis cōcedat ille qui cum
patre q̄

Explicit tertium preceptum
Incipit preceptū quartum

Honora patrē tuū
et matrē tuā vt
longeuus sis super
terrā quā dñs de
us tuus daturus est tibi
Exod. xx. Ois di
lectio h̄is in duobz cōsistit. scz dei et
p̄ximi. Iō deus post p̄cepta p̄me ta
bule q̄ p̄tinent ad dilectionē dei vol
uit et posuit p̄cepta secūde tabule q̄
ordinant hominē ad dilectionē p̄xi
mi. Inter p̄ximos etia sunt nobis
pentes p̄p̄tiores. Ergo p̄mo po
nitur preceptū de honoratione pen
tū. Et hoc conueniens est. qz dicit
magister sententiar. li. iij. di. xxxvij.
Dicit p̄mū preceptū prime tabule
respiciat patrē in diuinis: sic primū
preceptū secūde tabule respiciat car
nalem patrē. Quia sicut ille est p̄n
cipiū creationis: sic iste est principi
um generatiōis. Cōueniens ergo
est p̄pter duo. Primo ex ordine nature
Nā natura p̄mo naturaliter agit in
sibi p̄p̄quā dispositione q̄ in remo
ta: vt ignis naturaliter calefacit p̄tē
aeris sibi p̄p̄quā magis q̄ remo
tā. Cū ergo natura filiorū p̄p̄quior
sit nature pentū q̄ aliorū. qz est or
ta et deriuata ab eis naturaliter et re
cipere inclinā vt citius subueniat et
agat in naturā pentū q̄ aliorū. Vñ
dicit basilius q̄ aconie naturali in
stimdu ai vident p̄ntes cōfectos se
nectute in volatu: subportant eos: et
plumis calefaciūt et alimēta eis par
rant. Ista rō tangit p̄ sp̄m sanctū ec
clesiasticū. vij. Vbi dicit Honora pa
trē tuū: et gemitus matris tue ne